

VOL 01

ISSUE 01

12/2018

ISSN 2632-1734

UDES
JOURNAL

CURRENT
DEBATES IN
SOCIAL
SCIENCES

9

**Rural Poverty and Economic Growth
in the Global Financial Crisis: The Case of Turkey**
Prof. Dr. Mehmet Okan TAŞAR

37

Yerel Meclislerde Kadın Temsilcilerin Konumu
Dr. Öğr. Üyesi Nihal Şirin PINARCIOĞLU

59

**Termal Turizm İşletmelerinde Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi:
Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği**
Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ, Sibelcan ÇEVİK

77

Küresel Kamu Malı: Barış ve Güvenlik
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül KANBAK

89

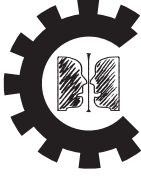
Die Türkische Gebärdensprache im Osmanischen Hof
Meltem YETİŞYİĞİT

97

Hasan Kazım Kalkan:
Nazi İmparatorluğundan Günümüz Almanyasına
Örtmece Sözlerin Politikacıyla İmtihanı
Büşra KAYA

IJOPEC
PUBLICATION
London ijopez.co.uk Istanbul

VOL 01
ISSUE 01
12/2018
ISSN 2632-1734

CUDES
JOURNAL

**CURRENT
DEBATES IN
SOCIAL
SCIENCES**

A R T I C L E S

Journal of Current Debates in Social Sciences

- Rural Poverty and Economic Growth
in the Global Financial Crisis: The Case of Turkey** _____ **9**
Prof. Dr. Mehmet Okan TAŞAR
- Yerel Meclislerde Kadın Temsilcilerin Konumu** _____ **37**
Dr. Öğr. Üyesi Nihal Şirin PINARCIÖĞLU
- Termal Turizm İşletmelerinde Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi:
Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği** _____ **59**
Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ, Sibelcan ÇEVİK
- Küresel Kamu Malı: Barış ve Güvenlik** _____ **77**
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül KANBAK
- Die Türkische Gebärdensprache im Osmanischen Hof** _____ **89**
Meltem YETİŞYİĞİT
- Hasan Kazım Kalkan: Nazi İmparatorluğundan Günümüz
Almanyasına Örtmece Sözlerin Politikacıyla İmtihanı** _____ **97**
Büşra KAYA

IJOPEC
PUBLICATION
London ijopec.co.uk Istanbul

JOURNAL OF CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES

CUDES, began broadcasting peer reviewed articles in 2018, is an academical journal that publishes theoretical, empirical and experimental papers that significantly contribute to the disciplines of social sciences. Areas of Social Studies Sciences (Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences).

Editorial Board is free to publish or not to publish articles which are sent. Once authors send a manuscript, it is not given back.

Editör

Assoc. Prof. Dr. Umut BALCI

Batman University, Turkey

Editorial Board

Prof. Dr. Alfredo Saad-FILHO (Political Economy)

SOAS University of London, UK

Prof. Dr. Anna SLOCINSKA (Management Studies)

Częstochowa University of Technology, Poland

Prof. Dr. Birgit MAHNKOPF (Politics)

Berlin School of Economics and Law, Germany

Prof. Dr. Cüneyt AKAR (Business Studies)

Bandırma Onyediy Eylül University, Turkey

Prof. Dr. Dibyesh ANAND (International Relation)

University of Westminster, UK

Prof. Dr. Dursun ZENGİN (Literature)

Ankara University, Turkey

Prof. Dr. Ergün SERİNDAG (Linguistik)

Çukurova University, Turkey

Prof. Dr. F. Burcu CANDAN (Marketing Studies)

Kocaeli University, Turkey

Prof. Dr. Gülriz KOZBE (Art History)

Batman University, Turkey

Prof. Dr. Hakan KAPUCU (Finance)

Kocaeli University, Turkey

Prof. Dr. Hun Joo PARK

KDI School of Public Policy and Management, S.Korea

Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER (Macroeconomics)

Batman University, Turkey

Prof. Dr. İzzettin ÖNDER (Public Finance)

Marmara University, Turkey

Prof. Dr. Joachim BECKER (Economics)

WU Vienna University of Economics and Business,
Austria

Prof. Dr. Julia (political Economy)

VUZF University, Bulgaria

Prof. Dr. Ljiljana MARKOVIC (Cultural Studies)

University of Belgrade, Serbia

Prof. Dr. Mike O'DONNELL (International Political Economy)

University of Westminster, UK

Prof. Dr. Mustafa ERDOĞDU (Fiscal Studies)

Marmara University, Turkey

Prof. Dr. Seçil Paçacı ELİTOK (Demography)

Michigan State University, USA

Prof. Dr. Şevket Alper KOÇ (Microeconomics)

Kocaeli University, Turkey

Prof. Dr. Şükrü ASLAN (Sociology)

Mimar Sinan Fine Arts University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Adem Erdem ERBAŞ (City & Urban Planning)

Mimar Sinan Fine Arts University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Bora ERDAĞI (Philosophy)

Kocaeli University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Murat AYDIN (Public Economics)

Marmara University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Yücel KARADAŞ (Sociology)

Gaziantep University, Turkey

Dr. Ayşe Gül KANBAK (Environmental Studies)

Batman University, Turkey

Dr. Derya DEMİRDİZEN ÇEVİK (Labour Studies)

Kocaeli University, Turkey

Dr. Emrah DOĞAN (Film Studies)

Bitlis Eren University, Turkey

Dr. Makbule Ş. ÖNVER (Urbanization)

Batman University, Turkey

Dr. Nihal Şirin PINARCIOĞLU (Woman Studies)

Batman University, Turkey

Dr. Nuran ÖZE (Public Relations)

Bitlis Eren University, Turkey

Dr. Ömer Can SATIR (Music)

Hitit University, Turkey

Dr. S. Emre DİLEK (Tourism)

Batman University, Turkey

Dr. Şenel GERÇEK (Education)

Batman University, Turkey

Dr. Serkan DEMİRAL (French Language Editor)

Batman University, Turkey

Dr. Vahdet ÖKOÇAK (Anthropology)

Hitit University, Turkey

Dr. Yasemin DARANCIK (German Language Editor)

Çukurova University, Turkey

Lec. Ebru NOYAN (English Language Editor)

Batman University, Turkey

Advisory Board

Prof. Dr. Dibyesh ANAND

University of Westminster, United Kingdom

Prof. Dr. FARHANG MORADY

University of Westminster, United Kingdom

Prof. Dr. FEDERICO PALO-MARTI

University of Alcalá, Spain

Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER (Macroeconomics)

Batman University, Turkey

Prof. Dr. JULIA DOBREVA

Vuzf University, Bulgaria

Prof. Dr. Ljiljana MARKOVIC

University of Belgrade, Serbia

Prof. Dr. SALVATORE CAPASSO

University of Napoli, Parthenope, Italy

Prof. Dr. Seçil Paçacı ELİTOK

Michigan State University, USA

Prof. Dr. Julia DOBREVA (Political Economy)

VUZF University, Bulgari

Assoc. Prof. Dr. Murat AYDIN (Public Economics)

Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey

Prof. Dr. İzzettin ÖNDER (Public Finance)

İstanbul University (Emiratus), Turkey

Prof. Dr. Hun Joo PARK (Public Policy)

KDI School of Public Policy and Management, S.Korea

Scientific Board

Adam Sofronijevic

University of Belgrade

Anna Slocinska

Częstochowa University of Technology

Alfredo Saad-Filho

SOAS University of London

Asli Yüksel Mermod

Webster University Geneva

Ayşe Güner

Marmara University

Ben Fine

SOAS University of London

Binhan Elif Yılmaz

İstanbul University

Birgit Mahnkopf

Berlin School of Economics and Law

Bora Erdağı

Kocaeli University

Dedousopoulos Apostolos

Panteion University

Dibyesh Anand

University of Westminster

Elmar Altvater

University of Berlin

Erich Kirchler

Education and Evaluation University of Vienna

Eriç Yeldan

Bilkent University

Fuat Keyman

Sabancı University

Galip Yalman

Middle East Technical University

Farhang Morady

University of Westminster

Federico Pablo Marti

University of Alcalá

Fikret Şenses

Middle East Technical University

Francisco Sercovich

University of Buenos Aires

Frederick Nixon

Manchester University

Gialis Stelios

University of the Aegean

Gravaris Dionisis

Panteion University

Hacer Ansal

Işık University

Hakan Kapucu

Kocaeli University

Harini Mittal

City University of New York

Hilal Yıldız

Sakarya University

Irene Tilikidou

ATEI of Thessaloniki

İ. Esen Yıldırım

Marmara University

İzzettin Önder

İstanbul University

Joachim Becker

WU Vienna University of Economics and Business

John Weeks

SOAS University of London

Jose J. Sempere-Monerris

University of Valencia

Juan R. Cuadrado-Roura

University of Alcalá

Juergen Zattler

Ministry for Economic Cooperation and Development

Julia Dobрева

VUZF University

Justina A.V. Fischer

University of Mannheim

Kaoru Natsuda

Ritsumeikan Asia Pacific University

Kouzis Ioannis

Panteion University

Larissa Batrancea

Babes-Bolyai University

Ljiljana Markovic

University of Belgrade

Mahmut Tekçe

Marmara University

Martin Machacek

Ostrava Technical University

M. Mustafa Erdoğan

Marmara University

Maniatis Athanasios

University of Athens

María Teresa Fernández Fernández

Rey Juan Carlos University

Mavroudeas Stavros

University of Macedonia

Mick Moore

University of Sussex

Mike O'Donnell

University of Westminster

Milenko Popovic

Mediterranean University

Milios John

National Technical University of Athens

Müfit Akyüz

Marmara University

Murat Yülek

Istanbul Commerce University

Oktar Türel

Middle East Technical University

Oxana Karnaukhova

Southern Federal University

Papatheodorou Christos

Panteion University

Paul Zarembka

New York University

Peter Davis

Newcastle University

Phoebe Koundouri

Athens University of Economics and Business

Rafael Moner-Colonques

University of Valencia

Salvatore Capasso

Parthenope University of Naples

Savaş Çevik

Selçuk University

Sevda Mutlu Akar

Bandırma Onyedi Eylül University

Şevket Alper Koç

Kocaeli University

Şevket Pamuk

Boğaziçi University

Şükrü Aslan

Mimar Sinan Fine Arts University

Simon James

University of Exeter

Suut Doğruel

Marmara University

Thankom Gopinath Arun

University of Essex

Thomas Marois

SOAS University of London

Tsaliki Persefoni

Aristotle University of Thessaloniki

Tsoufidis Lefteris

University of Macedonia

Wiboon Kittilaksanawong

Saitama University

Yılmaz Kılıçaslan

Anadolu University

IJOPEC Publication

International Journal of Politics & Economics
London, United Kingdom
3 Bassingbourn, House Sutton Dwellings
Upper Street, London N1 1UB

www.ijopec.co.uk

E-Mail: info@ijopoc.co.uk
Phone: (+44) 73 875 2361 (UK)
(+90) 262 303 1567 (Turkey)

Contact

Umut BALCI

Batman University, The School of Foreign Languages, Batman, Turkey
Tel: 04882174041
E-Mail: info@cudesjournal.com

Rural Poverty and Economic Growth in the Global Financial Crisis: The Case of Turkey

Prof. Dr. Mehmet Okan TAŞAR

Selcuk University, Faculty of Economic and Administration Sciences, Konya/Turkey

E-mail: otasar@selcuk.edu.tr

Abstract

Structural instabilities in agricultural product markets affect not only agricultural products but also the production structure in all sectors in the economy. They are also determining price movements and causing significant macroeconomic failures such as poverty and unfair income distribution. On the other hand, they disturb the demographic structure of the population and aggravate the problems of urban sprawl and unemployment. The impoverishment of the rural population is also a determinant of a general poverty and income distribution inequality that can affect an entire society. For this reason, nowadays, including agricultural planning and implementing agricultural policies in all economic systems either developed or underdeveloped, are considered as an absolute necessity. The aim of this study is particularly to analyze the effects of rural development policies and regulations on agricultural products markets, generally to analyze the effects of economic growth on market economy and macroeconomic indicators. It is important to determine the impacts of economic growth rates on rural poverty and the links between growth rates and policy outcomes. This is the only possible way to create the best the agricultural policies for macro-economic performance of Turkey. In the first part of the study; the general framework of economic growth policies and practices for agricultural sector are determined and the performance between aims and outcomes is followed. In the second part, the links between economic growth, agricultural production and rural poverty data are established and tested via indicators relating to the Turkish economy. The last part includes the discussion of the effectiveness of macroeconomic growth performance in terms of reducing rural poverty, rational agricultural policies and agricultural regulations.

Keywords: Rural Poverty, Agricultural Economics, Rural Development, Agricultural Regulations, Economic Growth

Introduction

After the Industrial Revolution, agricultural sector stayed in the background due to the industrialization-oriented growth structure and moving the rural population socio-economically to the industrial cities reveal structural problems in all economies. In addition, the application of technological developments can be slowly applied to the agricultural sector than other sectors and these applications are limited. Free foreign trade and liberalization policies have some side effects in all sectors as well as in agricultural production areas. Although free market economies in general can be said to have positive effects in the industrial sectors, it is known that they lead to a series of “market failures” in terms of agricultural markets. The “invisible hand” or the supply-demand balance which is theoretically the most basic automatic stabilizer in all the markets of the economy is not working because prices of these functions depend on the different periods in agricultural product markets. Therefore, agricultural product markets are attracting attention due to unstable price and production structure. This instability leads to severe consequences due to the importance of agricultural products in human life and economic development and social welfare effects.

Structural instabilities in agricultural product markets affect not only agricultural products but also the production structure in all sectors in the economy. They are also determining price movements and causing significant macroeconomic failures such as poverty and unfair income distribution. On the other hand, they disturb the demographic structure of the population and aggravate the problems of urban sprawl and unemployment. The impoverishment of the rural population is also a determinant of a general poverty and income distribution inequality that can affect an entire society. For this reason, nowadays, including agricultural planning and implementing agricultural policies in all economic systems either developed or underdeveloped, are considered as an absolute necessity. Agriculture and rural development, beyond being a problem that can only be solved by pure national policies, require an international level of cooperation and policy implementation. Successful and organized agricultural policy and cooperation will both minimize poverty, injustice and social conflicts and make easier to solve macroeconomic problems such as unemployment, inflation and economic contraction.

In this framework, it is important to define the theoretical and practical principles of a common agrarian policy and rural development program and draw its boundaries clearly. In this study, besides the rural development concept, especially the European Union (EU) agricultural policy and the applicability of these policies in terms of Turkey as a candidate country are discussed. In terms

of sectoral structure of the most important elements of Turkey's economy is agriculture and it is clear that this debate is more meaningful. Turkey is extremely important in terms of the quality of structural and macroeconomic issues. Having different geographical, climatic and regional characteristics, Turkey includes quite extensive and sufficient resources for both macroeconomic and rural development. The real problem is that whether these resources can be used "full and effective".

2011; İmrohoroğlu et al., 2014; Üngör, 2014). Besides, a few papers that build upon Schumpeterian notions do not provide empirical tests of the main mechanisms at work (Yeldan, 2012; Attar, 2013; Yılmaz and Saracoğlu, 2016). The primary purpose of this paper is to close these gaps in the literature.

The paper demonstrates that an analysis that takes the rich microeconomic structure of a particular class of Schumpeterian models is feasible. Here, this particular class refers to the dynamic (general) equilibrium models first appeared in the literature in around 1998. A short list of the most influential works along this line of research includes Aghion and Howitt (1998, Ch. 12), Dinopoulos and Thompson (1998), Peretto (1998a, 1998b), and Young (1998). In these second-generation Schumpeterian models, the technology landscape of the economy is represented by a subset in $\mathbb{R}^2$, i.e., a plane, with product innovations on the horizontal axis (entry) and process innovations on the vertical axis (in-house R&D). As very recently reiterated by Peretto (2016), these models are robust models of endogenous growth since the usual prediction of sustained exponential and fully endogenous growth holds for large subsets of the parameter space.

The second-generation Schumpeterian models also solve the scale effect problem of the first-generation models of Romer (1990), Grossman and Helpman (1991), and Aghion and Howitt (1992). In these first-generation models, entrepreneurs and business firms deliberately allocate resources into innovative activities in search of higher market shares and higher profits. Economic growth becomes fully endogenous and policy-variant through research subsidies and other

1. Rural Poverty, Rural Development and the Global Crisis at the Conceptual Framework

Poverty, which has become one of the growing economic problems with the Global Financial Crisis, should also be considered as one of the consequences of recent economic policies. It is inevitable that different social problems will emerge in rural areas as well as in all other areas, especially during periods of economic crisis. In addition to increasing poverty on the social scale, the economic crisis is also making rural and agricultural poverty unresolvable.

1.1. Global Financial Crisis and Its Basic Dynamics

First of all, the Global Financial Crisis is characterized by its basic dynamics as a different “crisis”, which in general leads to a violent questioning of liberal politics in particular. In fact, this represents a striking repetition in terms of the History of Economic Doctrines. It can be said that the Keynesian approaches became the foreground after the 1929 crisis and a period called “interventionist capitalism” started. But this time, it is debatable what kind of “capitalism” the Global Crisis will bring and what concept the new approach will be called.

When the contradiction of “interventionist” in terms of liberal economic thought is taken into account, which word/concept can be added before the term “capitalism” is a difficult problem to solve. Moreover, even if the added concept is generally accepted, the new dimension given to liberalism will cause significant debates. The new dimension of state-economic relations necessitates redefining and perhaps expanding the position and functions of the state in the economy. It should be expressly stated that; The Liberal Doctrine is entering a more challenging turn than the 1929 Depression. In this challenging period, economics will need more contributions of other social sciences, and it will likely govern the crisis with some legal approaches (Tasar, 2016, p. 207). Therefore, it is considered highly probable that the Global Crisis and the solution policies will cause the next period to be called as the “regulation economy” in the context of history of economic thought.

Considering the interaction between countries and modern communication technologies, it seems possible that the Global Crisis is more powerful and challenging than the Great Depression of 1929, perhaps even leading to the widest possible crisis on a global scale. However, cooperation with countries against the crisis is inevitable, and this global economy can lay the foundation for the production of effective, rapid and correct policies in comparison with previous economic crises. International financial institutions and regional, political and economic integrations and independent, free of political influence economic institutions can form an instrument that can protect the world economy from the severe effects of the crisis and its long-standing structural problems. This kind of development may perhaps reveal the most important and humanitarian function in world history of the critically criticized “globalization” process.

The common feature of all economic crises is to be described as a “process”. It is not possible to suddenly appear, and the effects caused by it cannot be solved in the short term, and the wavelength is experiencing as a process with change. At this point, the Global Crisis has a different appearance

with some features. It should be expressed as a “global”, a crisis from the central country to the periphery, from the developed economies to the underdeveloped economies, and in terms of depth it should be expressed as a crisis that can drag some countries into bankruptcy. It is also meaningful that the Global Crisis is described as the “crisis of the century”. So, for example, as in the 1929 Crisis, “undervaluing” is not valid at this time. The fact that more effective economic policies can be implemented and adopted at the point of eliminating the effects of the crisis is facilitating in this respect (Tasar, 2016, p. 207).

Especially after the 1970s and increasingly common, it is clear that liberal economies are facing some crises in regional qualities. 1973-1979 oil shock, the Asian crisis, the Russian crisis, the Latin American crisis and the 2001 Turkey crisis can be ordered in terms of size. Note that these crises mostly involve developing countries or groups of countries called “emerging markets”. They are therefore considered regional. Even more important crises can be prevented by the support of developed economies. However, the Global Crisis is a process that started in developed economies and gained momentum. For this reason, the effects are heavier and international cooperation is needed in order to prevent.

When a classification is made with the assumption that they affect each other, the factors leading to the emergence of the Global Crisis can be expressed under two main headings as global factors arising from the world economy and national factors originating from the US economy (Taşar, 2012, p. 14). From a theoretical point of view, the first factor is the emergence of a “capitalism” approach which claims that economic growth can be achieved via low taxes, loose regulation and limited government. The dominance of the US’s understanding of liberal democracy’s need to advocate on a global scale is described as another of the reasons that make up the Global Crisis in an ideological sense.

First and foremost, beyond theoretical expansions and debates, the most important development in the global economy in the real sense is that oil prices have gained momentum in late 2007 and reached record breaking levels in early 2008. When we look at the basic indicators of the world economy in the last 10 years, there is a “golden period” involving low inflation, low interest rates, low oil and commodity prices and therefore a relative global prosperity. However, this picture first begins to deteriorate with rising oil prices, followed by a rise in commodity prices and a financial crisis (Zakaria, 2008, p. 24).

The sudden and rapid rise in oil prices leads to a significant liquidity surplus in the world economy, especially in oil producing countries, resulting in an increase in “risk appetite”. Uncontrolled global liquidity flows, especially

to speculative areas and risky countries, reveal the imbalance of the real sector-financial structure. The formation of a capital movement for high returns in the short run instead of highly productive sectors with the coefficients of dependency, leads to the deterioration of the balance of resources and the demand expansion. Supporting increasing demand in emerging economies and new market developments are expanding world trade volume uncontrollably. Although this expansion of the trade volume is considered positive, it ultimately makes the lack of global supervision mechanisms and supervisory institutions clear.

One of the most important consequences of the Global Crisis is that it clearly shows that regulations cannot keep up with the system in which they exist. As the shadow banking system develops, more banking operations in world economies are managed by institutions that do not depend on traditional banking regulations. Such a change can be regarded as a social dynamic brought by modern communication technologies. The problematic development, however, is that, due to the adoption of the deregulation process, the regulation has to be extended, on the contrary even narrowed (Krugman, 2008, p. 98).

1.2. Rural Poverty and Rural Development Concepts

First, the definition of rural poverty requires the understanding of rural areas and agricultural production structures. The problems in the regions that are characterized as rural areas are mainly due to economic, social, cultural and political deprivations. The deprivations in different areas such as individual consumption, good education, clean environment and water resources, housing, transport, communication and access to health services also determine the characteristics and definition of rural poverty. Therefore, rural poverty is widely regarded as a lack of economic resources. The most decisive of these deprivations is the lack of land and human resources. Small-scale producers engaged in agriculture, labor without different professional skills, small artisans in rural areas and a population structure gradually aging due to the fact of urbanization constitute the human resource of rural poverty. Considering these characteristics, rural poverty is the inability to achieve minimum living standards due to unbalanced distribution of agricultural production areas, small-scale agricultural production structure and non-qualified, propertyless labor factor.

While the development process of the concept of rural development is initially defined through the relation of “regional imbalances and development”, the relation between “poverty and development” is taken as a basis in the later periods. The relevance of rural development criteria with macroeconomic

indicators such as human development indices and national income figures has also become meaningful at this point. For this reason, the macroeconomic effects of rural development are revealed by measures such as national income, sectoral growth rates, income distribution and poverty.

Rural development is defined as a set of economic and social policies aimed at improving the quality of life in the rural areas, enabling the rural population to benefit from economic, social, cultural and technological opportunities in urban areas without experiencing migration. In the definition of the EU, rural development is defined as the promotion of rural life, the protection of the environment, the sustainable use of natural resources and the protection of cultural heritage, as well as the efforts towards population, such as the better living conditions of the entire population living in rural areas and the preservation of their existence (Ekiztepe, 2012; p. 87).

First of all, rural development is a concept based on the assumption that “the undeveloped are mainly located in areas where the rural mechanisms prevail”. Therefore, rural development emerges as a definition based on the understanding that the social structure is mainly based on the unequal distribution of land ownership and its conclusions. Also it emerges as a definition based on the understanding that rural signs are considered to be totally primitive, traditional, backward, and closed to development (Özgen, 2005; 51). The most important issue in terms of defining the concept of rural development is the determination of the “rural area” framework in order to determine the area to be implemented and the target population. Rural areas are areas where population density is low, economic activities are mostly based on agriculture, natural conditions and traditional values are influential in determining social life. In addition, rural areas are characterized by lack of social opportunities such as education, health and communication, strong ties with the urban population, and areas of natural resource richness (Ekiztepe, 2012; p. 86).

Therefore, by definition, rural poverty is directly linked to public and economic policies. Socio-economic and agricultural policy inaccuracies constitute the basic dynamics that increase rural poverty.

According to the International Fund for Agricultural Development (IFAD), poverty and hunger are considered to be human-caused problems and are claimed to be caused by income inequalities and income poverty as much as food shortages (Aşcı and Demiryürek, 2008, p. 74). IFAD was formed at the World Food Conference in 1974 as one of the specialized agencies of the United Nations. In the IFAD approach, rural poverty and related rural area concepts are defined on two main feature axes. Firstly, the rural poor generally live on farms or in agricultural areas, in pastures, in forested areas as groups

and scattered. Secondly, a considerable part of the rural poor is working in the agricultural production areas in the majority of their time. Hence, the features that define rural areas and rural poverty are becoming more and more apparent as the inadequacy of economic and social mobility and the limited participation in the political-social processes. According to the IFAD 2011 Rural Poverty Report, the factors that determine rural poverty have been expanded. Rising food prices, uncertainties and the impacts of climate change and constraints on natural resources have led to increasingly apparent rural poverty (IFAD, 2011, p.11).

1.3. Measurement of Rural Development and Rural Life Indicators

The decisive problem in terms of rural development is to ensure economic activity in rural areas and to increase the quality of life to a certain level. The sustainability of economic activity is largely related to the “loyalty” and “participation” of the actors that can provide it. Actors providing economic benefit from the rural areas should not leave the areas in order to realize different investments with these benefits. Otherwise, economic activity cannot be sustained in rural areas (Hovardaoğlu, 2012, p.292).

In the context of rural development, there is a significant impact of the agricultural enterprises on the income, wealth and employment figures of the economy, but the sustainability of economic activities and agricultural enterprises are more important. For this reason, rural development policies should be carried out to promote sustainability and modernization of agricultural production (Ploeg, 2000, p. 404).

Rural development encompasses multifaceted processes, activities and organizations aimed at improving the production, income and welfare levels of rural communities in order to change the social, economic and cultural aspects of human communities, the creation of physical and social infrastructure in urban areas and the better production of agricultural products. It is considered as one of the conditions of success that different scientific fields form technical support and different perspectives in the rural development process and realize a multi-disciplinary study (Cengiz and Çelem, 2003, p. 144).

Increasing opportunities for quality of life in rural areas should be the basis of rural development policy. However, it is not possible to make government expenditures in this respect both in terms of time and cost. For this reason, the development of life in rural areas should have a long term perspective. In particular, it is relatively easy to make rural areas into high quality and attractive regions which are advantageous in terms of proximity to

urban centers, with lower costs and investments (Hovardaoğlu, 2012, p.293).

The concept of quality of life has an important place in Turkey-EU rural development strategies. It is accepted as one of the success indicators and it is tried to be measured by different approaches. Economic indicators of these indicators are GDP, growth rate, employment rates. There are also different socio-economic indicators such as a qualified environment, physical and mental health, access to education and cultural facilities, the availability of social activities in leisure time, and social belonging (Hovardaoğlu, 2012, p.291).

2. Rural Development, Rural Poverty and Agricultural Policy in Turkish Economy

Turkey, prior to the global crisis, has experienced a significant break with the 2001 economic crisis. A number of economic programs, structurally characterized and specifically designed to reduce fragility in financial markets, have been put into practice. In particular, the 2008 Global Crisis has entered into the financial crisis with an anti-inflationist stabilization program aimed at securing the banking system, which is regarded as the most problematic heading of the 2001 Crisis. While a stable situation has been observed in terms of financial markets in this process, a sharp contraction is noticeable in other sectors, but especially in agricultural markets, affected by the Global Crisis. The lack of adequate and qualified solutions for stabilization programs in terms of income distribution, poverty and rural development has also aggravated the current economic crisis table. Global Crisis, coupled with the current problems of the structure of agricultural production and rural areas in Turkey, has brought the consequences such as instability in agricultural product prices, production inefficiencies, urban migration, unemployment and rural poverty.

2.1. Historical Background of Agricultural Policies in Turkey

Firstly, agricultural policies consist of different instruments such as price floor practices, agricultural support loans, tax exemptions, technology transfer, rural infrastructure projects. Price floor and agricultural subsidy policies have been implemented since 1930s. The historical process of the agricultural lending policy extends back to much earlier periods. Agricultural loans are fed from two different sources that are organized and unorganized credit markets. The organized credit market is composed of banks, agricultural credit cooperatives and agricultural sales cooperatives. However, as low interest agricultural credits are given on the basis of the size of the enterprise and the size of the collateral shown, there may be a side effect on behalf of large farmers that disturbs the income distribution as it is in the implementation of the price floor (Şahin, 1998,

p. 255).

In 1925, tithe tax which was taken in kind in the agricultural sector was converted into a monetary tax form. In 1925, monetary tax was converted into a monetary tax form by removing the same amount of tax that was taken in the agricultural sector. This situation has increased the level of marketable production by creating an environment that encourages production in agriculture. Between 1923 and 1938, 3.7 million decare land was distributed to a group of landless farmers and immigrants by the government. The agriculture sector has been developing rapidly with the opening of the state-handled lands and pastures. By 1929, a growth of 27% was achieved in agriculture (Eştürk and Ören, 2014, p. 194). These developments are considered positive in terms of food safety. The food supply has been improved while the farmer's income and the food accessibility has increased at the same time. During the period 1923-1931, grain and cereal stock exchanges were established and the stock exchanges were able to remove the price differences in the regions where they were located to a great extent, allowing the buyer and seller to operate confidently and to systematically determine the quality and value of the products. In this period Agricultural Credit and Agricultural Sales Cooperatives were established as the first and important step of farmer organization. These organizations have provided credit support to their partners through money provided by Ziraat Bank and expanded their market opportunities by purchasing their products (Eştürk and Ören, 2014, p. 194).

1938-1946 period, after the 1929 crisis, there were interventions and a solid understanding of statism about agricultural policies in Turkey. In the Second World War period, Turkey's relations with other countries was extremely weak and had to feed the army for a possible war. Serious shortages and scarcities have been experienced in the supply of food products due to the war duration, the labor force taking part in the army, the empty fields and the unfavorable climatic conditions. Wheat production, which has a significant share in agricultural production, declined during this period. The wheat production, which was 4,200 thousand tons in 1939, decreased to 2,200 thousand tons in 1945 (Eştürk and Ören, 2014, p.195). While the decline in agricultural production due to the war has led to the scarcity of food, especially in large cities, many food products have been subject to black market, and bread has been linked to permission due to flour shortage. The application of rationing has been started, and it is forbidden to make flour foods like flour ending cake and similar. Because of this, the government has made a more radical attempt to implement the "National Protection Law", one of the important developments of the period, since the regulations against the engrossing through price

determination of agricultural products stayed weak. By law, the government has gained the right to intervene in agricultural and commercial life on a broad scale and has the right to confiscate the workshop, factory and facilities of the villagers and small farmers, the merchants and foreign traders through the decrees. Although this is a practice created by war, it has often been regarded as an arbitrary arrangement. Especially the villagers were affected negatively. For the country, in this period food insecurity and food poverty was felt the most in the Republican history (Eştürk and Ören, 2014, p. 195).

The aim of self-sufficiency, which struck the mark of agricultural policy in the period of 1923-1950, has evolved into the goal of producing more and exports to foreign markets in the 1950s through mechanization. In this period, especially since 1948, agriculture has been financed with the aid obtained under the Marshall Grant Scheme. Marshall Aid has been a driving force in agricultural development, and the number of tractors and plows in agriculture has increased and accordingly, positive conditions such as enlargement of agricultural fields, increase of agricultural loans, support prices, better climatic conditions and spread of fertilizer usage have increased production (Eştürk and Ören, 2014, p. 195).

In the 1950s, as world prices fell below the prices in the country, promotion applications started in exports. In this period when price increases were accelerating, animal products and prices of agricultural products such as rice, bread and oil were intervened to protect the consumer. From the point of view of food safety, it can be said that this period is better than the years of famine during World War II depending on the increases in agricultural production and productivity (Eştürk and Ören, 2014, p. 195)

The planning period has been started since 1963 when the agricultural policies were determined. In the first years, depending on the basic principle of development plans, the government has been involved in the agricultural sector as supporting and guiding. The price support policy has come to the forefront in the following plan periods. From the 1960s to 1980, with the import substitution method, agricultural production and productivity increase became the first aim of agriculture policies as a necessity of industrialization policies. The neo-liberal policies that were effective in the world from the 1980s to the present day became effective in determining the agriculture policies of Turkey. The actors in this process are external dynamics such as IMF, WB, WTO and EU. Those who act on these external dynamics are mostly economic crises living in the country.

Turkey had been affected by the oil crisis of the 1970s and applied to the IMF to get rid of the crisis and for the need for external debt. So Turkey

agreed to apply IMF's stabilization measures. These measures took place in the Decisions of 24 January 1980 and in subsequent implementations. Stabilization measures aimed at bringing the market mechanism into operation have provided a minimum level of support to the public sector. Within the scope of these measures; fertilizer prices were first raised, and government support provided to other agricultural inputs gradually began to be removed, and the prices of largely outsourced modern inputs were left to fluctuate according to the free exchange rate. Agricultural lending conditions have been aggravated. While agricultural subsidies were reduced, the coverage of the number of subsidized products was reduced by half (Eştürk and Ören, 2014, p. 195).

The number of supported products reduced in the 1980s has been increased since the beginning of 1990s, subsidy prices have been improved, agricultural loans have been increased and some of the accumulated debts of the farmers have been erased and the premium system on product basis started to be applied in 1993. The increase in subsidies in agricultural products ensures the stability of the supply of agricultural products. This means, for consumers, the regular and continuous availability of food, and for producers, income and price stability. Although some measures were taken in favor of the agricultural sector in the 1990s, some institutions that played an important role in the development of agriculture and directed the agriculture sector were privatized such as the Milk Institute (SEK), Fodder Factories, Meat and Fish Institution (EBK), Turkey Agricultural Equipment Corporation (TZDK) and other agricultural state-owned enterprises. The withdrawal of these institutions, which constitute a market security for livestock and milk producers, has caused price instability in the market and fluctuations in the supply of meat and dairy products. Another characteristic of these years is the Agriculture Agreement signed under the WTO, which entered into force in 1995, and the EU and Customs Union Agreements, which entered into force on 1 January 1996. In line with the WTO Agreement on Agriculture, support policies such as input subsidy and price support for agriculture have been reduced and customs taxes, which protect agricultural products and producers from price fluctuations in international markets and encourage domestic production, have been reduced (Eştürk and Ören, 2014, p. 196).

Since 2001, Turkey changed whole incentive system applied in agricultural areas and implemented Direct Income Support (DIS). The agrarian policy reform implemented with the support of the World Bank is shaped by three main factors. The first element is the extension of direct income support, the second is the gradual removal of price and input support, and the last element is the privatization of state enterprises in the agricultural sector and

the reduction of government intervention in the processing and marketing of agricultural products. In the application of direct income support, the upper limit land amount for 2001 was determined as 200 decares and it was adopted to pay 10 TL per decare. Since 2002, the upper limit has been raised to 500 decares and the payment amount has been increased to 13.5 TL. Within the total subsidy payments, the share allocated for direct income support was 14% while it reached 83% in 2002. Since 2002, the share of direct income support has gradually decreased and has fallen to 19% for the year 2008 when the payments are due (Tan, et al, 2010). One of the basic principles of the direct income support policy, which is accepted as one of the most important components of the Agricultural Reform Implementation Project (ARIP), is the introduction of the Farmer Registration System. The main purpose of the system is to create a strong agricultural database by recording the producers (Tan, et al, 2010, p. 973).

With the Agricultural Law published in the Official Gazette dated 25.04.2006 and numbered 26149, it is aimed to develop agricultural production in accordance with internal and external demand and to protect and develop natural and biological resources. It is also aimed to increase the level of prosperity in the agricultural sector by increasing productivity, strengthening food safety and security, developing producer organizations, strengthening agricultural markets, and ensuring rural development. The law defines the main purpose of agricultural subsidies as contributing to the solution of the agricultural sector's priority problems, enhancing the effectiveness of the policies implemented, and facilitating harmonization of this policy with the sector. It is stated that agricultural support policies will be implemented with programs that will provide economic and social efficiency and productivity conditions. Agricultural support instruments expressed in the Law are; DIS, differential payment, compensatory payments, animal husbandry support, agricultural insurance payments, rural development support, environmental protection support (Yalçınkaya, et al, 2006, p. 115).

Due to the problems in land ownership, DIS payments sometimes cause some economic problems. Implementation is far from being effective because land ownership and producers are different, inherited problems in agricultural land, and despite the support given by producers these supports are not directed to production. In 2009, due to these developments mentioned in the World Bank report, the state concentrated on different types of intervention tools; firstly, agricultural input supports were increased and then the DIS application was terminated. Instead, a transition to a premium payment system has been made for the area-based product (Eğri, 2012, p. 90).

The implementation of the Premium Payments has progressed steadily towards becoming the main agricultural support vehicle, while the DIs implementation has entered the liquidation process in recent years. The implementation of the Premium Payments has progressed steadily towards becoming the main agricultural support vehicle, while the DIS implementation has entered the liquidation process in recent years. The application of premium payments has been made in an uneven fashion since the early 1990s for oil seeds such as cotton, sunflower, soybean, canola and olive oil, tobacco, tea, cereal, pulses, which are open to production and depend heavily on foreign markets. During the 2000-2009 period, which was the subject of our review, premium subsidies were applied uninterruptedly for cotton, olive oil, oil seeds and tea pruning. Premium applications for tea began in 2003 and for grains in 2005. Until 2005, 80-90% of the total premium payments went to cotton, olive oil and oil seeds, and the rest went back to the tea. Cereals increased the share of 20% of bonus payments to 39% in 2008 and 49% in 2009 over the three-year period covering 2005-2007 (Şahinöz, 2010, p.342).

In developed countries, support policies have a positive effect on the agricultural sector, while it has been observed to have a negative effect on the emerging countries. Market prices and input support for Turkey the desired results are not reached. This may be due to the structural characteristics of the agricultural sector in Turkey. According to OECD data; 1995-2010 period, Turkey has been the country come to the fore in agricultural subsidies, have not yielded the desired results from this support unlike countries such as Chile, the US, the EU, Brazil, China, South Africa, Canada and Russia (Aktas et al, 2013). Turkey in a special issue of supporting policies are changed very often you go to the structural adjustment in the agricultural sector. Problem in Turkey, supporting policies are changed very often you go to the structural adjustment in the agricultural sector. DIS payments and market price support in force must be made in sufficient quantity and on time, to be linked to agricultural production, to reach the real producer. In the right context, with the right structure at the right time, agricultural support policies should be established and maintained in accordance with the reality of the country. For this reason, policies to be implemented in the agricultural sector must have a long perspective. For this, it will be in place to form the existing agricultural market structure by supporting the support policies implemented by the government support in short term. In the long term, it is necessary to identify the elements that disturb the activity especially in the agricultural markets and to create alternatives (Aktaş, et al, 2013, p. 68).

The “agricultural reform”, which criticized traditional agricultural

support systems with the argument of “providing benefit to very rich farmers ... from poor farmers ...” and justified the direct support system, has further enhanced the “rich-poor” divergence with the new system. Because in Turkey where the distribution of the soil is very unstable, a little of 3% of the earthen farmers can get to about 40% of the land, and therefore 40% of the supports, about 40% of the farmers cannot benefit from these supports, especially in the East and South East regions. In short, the new system has further enhanced socio-economic differentiation and social tension in rural areas (Şahinöz, 2010, p. 347).

2.2. Rural Poverty Indicators in Turkey

Poverty rates covering the years 2002 to 2014 by the TURKSTAT according to poverty line methods are shown in the Table. Since 2009 figures are excluded from measurements, especially in rural and urban poverty rates (food + non-food), only data up to 2009 are available.

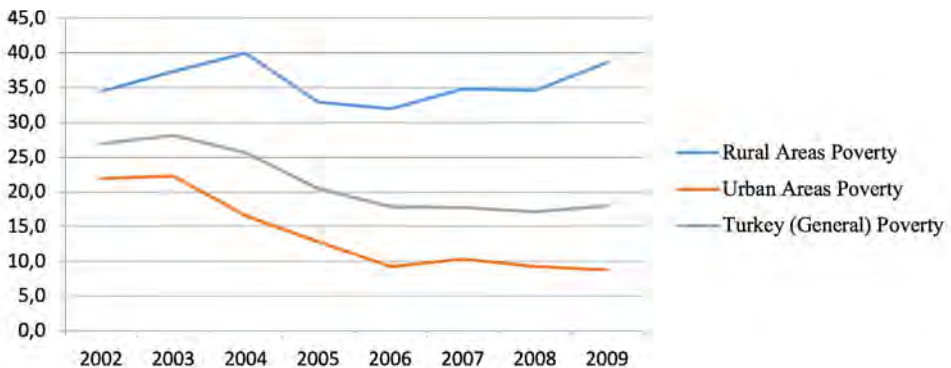
Table 1: Individual Poverty Rates According to Poverty Limit Methods 2002-2010 (Food + Non Food) (%)

Years / Regions	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rural Areas Poverty	34.4	37.3	39.9	32.9	31.9	34.8	34.6	38.6	n.a.
Urban Areas Poverty	21.9	22.3	16.5	12.8	9.3	10.3	9.3	8.8	n.a.
Turkey (General) Poverty	26.9	28.1	25.6	20.5	17.8	17.7	17.1	18	n.a.

Source: TUIK, (2014), Poverty Study, www.tuik.gov.tr

Poverty, which occurs in rural and therefore agricultural sectors in the development process of poverty in Turkey, is a repulsive factor. Given that urban poverty rates tend to decrease; it is clear that the main problem is rural poverty.

Figure 1: Poverty Rates in the Global Crisis 2002-2009

Source: Table 1

TURKSTAT Poverty Studies reveal at the sectoral level that; sectoral poverty rates in Turkey and in particular in the agricultural sector shows fairly serious consequences.

The inadequacy of agricultural support policies based on increased poverty and production in rural areas, the production of inadequate agricultural products, affects social welfare negatively both in rural and urban areas (Kandemir, 2011, p. 108)

2.3. Rural Poverty in the Rural Living Quality Scale

The approach of the EU rural development policies towards quality of life; primarily aimed at eliminating and improving the lack of hardware and infrastructure of rural economy and rural population. To this end, vocational education focuses on the application of economic diversity, the development of non-agricultural activities, the support of micro-enterprises, the encouragement of tourism activities, the restoration of the villagers, the preservation of the natural heritage and the environment (Yılmaz and Tolunay, 2007, p. 115).

In order to form a profile of rural living quality in Turkey, socio-economic data such as income, employment and poverty of rural population needs to be analyzed. At this point, it is meaningful to take into account the data set of the “Poverty Study” created by TURKSTAT. The TURKSTAT expanded the database of the NUTS 1 level to the NUTS 2 level and revealed statistical data for 26 different regions with the “Income and Living Conditions Survey” which was announced in October 2015. This research is based on the data of 2013 (TURKSTAT, 2014, p.1). According to TURKSTAT ‘s statement of year 2017; The average annual equivalent household disposable income of an individual in Turkey in 2016, 19 thousand 139 TL, while the NUTS 2 level of regions with the highest as 26 thousand 486 TL as in the previous year again TR51 (Ankara) is expressed as a region. This region was followed by TR10 (Istanbul) Region with 26 thousand 041 TL and TR31 (İzmir) Region with 23 thousand 612 TL. If the average annual equivalent households are the regions with the lowest available individual income, TRC2 (Van, Mus, Bitlis, Hakkâri) with TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) with 8 thousand 679 TL, TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) with 8 thousand 794 TL and TRB2 (Van, p.2).

Figure 2: Average Annual Equivalent Household Useable Individual Income 2016 (NUTS Level 2)

Source: TURKSTAT, (2017a), *Income and Living Conditions Survey 2016*, TURKSTAT News Bulletin 25 September 2017, Issue 24580

Gini coefficient, which is considered as the criterion of income distribution inequality and equality in income distribution as it approaches to zero, expresses deterioration in income distribution as individual's approach to each other, varies between 0.315 and 0.414 in terms of regions. While the Gini coefficient of 0.404 as of 2016 in Turkey, the region that this value is the lowest; TR15 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova) with TR01 (Zonguldak, Karabük, Bartın) and TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) with 0.315 and 0.317 respectively. The regions with the highest Gini coefficient were TR14 (Adana, Mersin) with 0.414, TR10 (Istanbul) with 0.413 and TRB2 (Van, Mus, Bitlis, Hakkari) with 0.412 (TUİK, 2017a, p. 2). The P80 / P20 ratio is calculated as the ratio of the income of the 20% group with the highest income to the income of the 20% group with the lowest income. Accordingly, in 2016 the income of the richest 20 percent was 7.7 times the income of the poorest 20 per cent of group in Turkey. The regions with the lowest P80 / P20 ratio were TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın) with 4.5, TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova) with 4.8, TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis) regions. TR2 (Adana, Mersin) (8,1), TRB2 (Van, Mus, Bitlis, Hakkari) (7,7) and TR10 (Istanbul) p.2).

Figure 3: Percentage of Median Income by 2016 relative Poverty Rate (Per cent) (NUTS Level 2)

Source: TURKSTAT, (2017a), *Income and Living Conditions Survey 2016*, TURKSTAT News Bulletin 25 September 2017, Issue 24580

Regions with the highest relative poverty rate based on the income level according to the poverty line; TR62 (Adana, Mersin) with 15.9 percent, TR61 (Antalya, Isparta, Burdur) with 14.7 percent and TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) with 14.2 percent. TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın), TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak) with 7.7 percent and TR90 with 7.8 percent (Trabzon, Ordu, Rize, Artvin, Gümüşhane and Giresun) are the regions with the lowest relative poverty rates (TUİK, 2017a, p.2).

The average annual equivalent household disposable income of individuals in Turkey increased by 15.9 percent compared to the previous year so it has increased from 16 thousand 515 TL to 19 thousand 139 TL. While the salary and wage revenues have the highest share in total income with 49.7 percent, the highest share of the total equivalent household income belongs to wage income with 49.7 percent, unchanged from the previous year. In the second rank, entrepreneurs' revenues (19.8 percent) increased by 1 percentage point compared to the year 2015 and the third rank received social transfer revenues with a decrease of 0.4 points (19.6 percent). 74.7 percent of entrepreneurs' income defines non-agricultural income, while 91.8 percent of social transfers are made up of retirement, widow and orphan's pensions (TUİK, 2017b, p.2).

Compared to the poverty line, where equivalent households accounted for 50% of the eligible individual median income, the poverty rate was 14.3% with a 0.4 percentage point decrease from the previous year. 14.3 per cent of the population was below the poverty line. Permanent rate of poverty calculated using four-year panel data includes those whose equivalent households are

poorer in the last year than at 60 percent of available individual median income, and at the same time at least two of the previous three years. According to this, while the rate of continuous poverty is 15.8 per cent in 2015, this ratio is 14.6 per cent in 2016 (TUIK, 2017b, p.2).

3. Turkish Economy in the Light of Macro-Economic Indicators

Not only about poverty and income distribution, but also about the production structure, sectoral characteristics, demographic and social structure of an entire economy are defined by three main economic indicators. National income and growth rate, employment and unemployment data, price movements and inflation indicators are often referred to as the criteria for macroeconomic performance measurement. Although inflation and price movements are correlated with poverty, but they involve monetary changes, it is different from others to measure changes in the real economy. For this reason, especially the national income and employment structure are the ones that should be observed more carefully.

3.1. National Income Scale and Growth Rate Performance

One of the most qualified ones among macroeconomic indicators is undoubtedly the national income and growth rate. In this context, considering the growth rate data in particular during the Global Crisis, structural features of Turkish economy can be demonstrated.

Table 2: GDP Growth Rate (Fixed, Percent) and Poverty Rates in 2002-2018 Period in Turkey

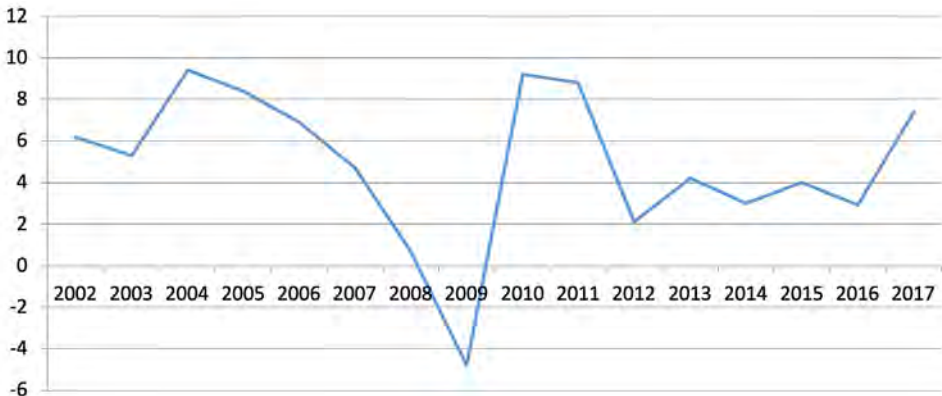
Year	Growth Rate	Agricultural Product (Change Rate)	Poverty Turkey (General)	Urban Poverty	Rural Poverty
2002	6.2	8.7	26.9	21.9	34.4
2003	5.3	-1.5	28.1	22.3	37.3
2004	9.4	4.0	25.6	16.5	39.9
2005	8.4	7.9	20.5	12.8	32.9
2006	6.9	1.5	17.8	9.3	31.9
2007	4.7	-6.2	17.7	10.3	34.8
2008	0.7	4.5	17.1	9.3	34.6
2009	-4.8	4.1	18	8.8	38.6
2010	9.2	7.7	n.a.	n.a.	n.a.
2011	8.8	3.4	n.a.	n.a.	n.a.
2012	2.1	2.2	n.a.	n.a.	n.a.

2013	4.2	0.6	n.a.	n.a.	n.a.
2014	3	9.4	n.a.	n.a.	n.a.
2015	4	-2.6	n.a.	n.a.	n.a.
2016	2.9	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2017	7.4	n.a	n.a.	n.a.	n.a.

Source: TURKSTAT Poverty Study, 2014 and TURKSTAT Database, www.tuik.gov.tr

First of all, during periods of economic crisis, it naturally affects the growth rates of all sectors in the negative direction. In the remaining periods, it is possible that a process of decreasing the growth rate, which is started from the agricultural sector, may occur. While the decline in production in the agricultural sector leads a general stagnation in a sense, the sub-groups of the industry and the services sector are directly or indirectly affected negatively by the low production in agriculture (Kepenek and Yentürk, 1994, p.406).The differentiation of sectoral growth rates has a nature on the general tendency of economic structure in the long run.When additive shares in national income of the sectors in Turkish economy, the agricultural sector loses its dominant position to industry and services sectors.Even if this general tendency is regarded as a reflection of the industrialization policies pursued, it turns out that the declining share of the agricultural sector is shifting to the services sector in a bigger way and carrying the imbalance to larger dimensions.

Figure 4: Growth Rate of GDP in 2002-2018 in Turkey (Fixed,

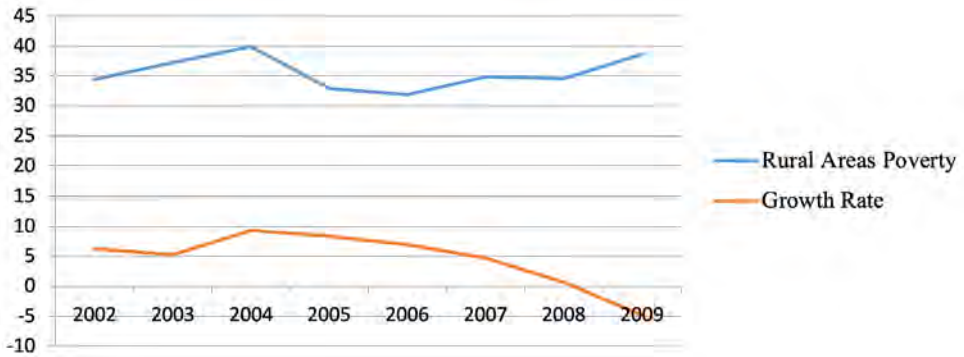

Source: Table 2.

The total added value of the agricultural sector activities increased by 7.6 percent in fixed prices in 2015 compared to the previous year, while the industrial sector and the services sector increased by 3.3 percent and 4.8 percent respectively (TUİK, 2016). The most important component of this growth is

the agricultural sector. Therefore, when considered in terms of value added, in 2015, Turkish economy had a growth rate of 4 percent, especially thanks to the agricultural production. However, parallel to this contribution of the agricultural sector to economic growth, it cannot be claimed that it has a balanced income distribution and a high socio-economic prosperity level.

Figure 5: Links of Growth Rate and Rural Poverty during Global

Source: Table 2.

As seen in Figure 5, as a result of the global crisis, macroeconomic performance in Turkey weakened and the growth rate fell to a negative value so it has resulted in increased rural poverty in particular. Therefore, when economic crises occur, rural areas and agricultural sectors are more affected and the income distribution of the population in rural areas deteriorates more than the distribution of income in urban areas. From a socio-economic point of view this brings about an unbalanced population movement from rural areas to urban areas. The uncontrollable phenomenon of immigration distorts the production and consumption structure of the economy and creates a spiral of economic instability, such as unemployment and inflation, which is considered one of the sources of poverty.

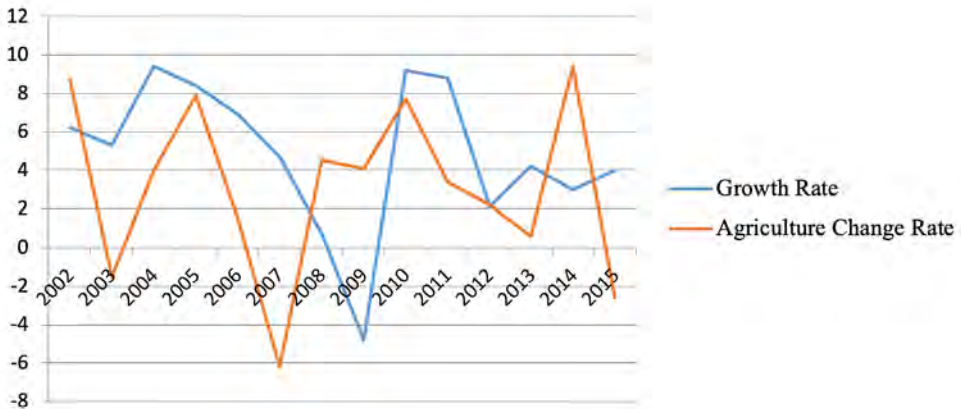
3.2. Sectoral Distribution of National Income and Agricultural Production Structure

What is more important than the expression of the rate of growth as a ratio is to monitor the components of growth rate. The movement of sectoral distributions in terms of revealing the structural features of the economy and the components of production can reveal qualified information. In the period after 2008, growth rate of agricultural production in Turkey compared to the previous year has the power to define in the course of economic development. The changes in the amounts of agricultural production compared to the previous

year can be seen from Figure 6, with the economic growth rate giving the years 2002-2015, taking into account the measurement techniques and periods of TURKSTAT data.

Theoretically it is clear that there is an absolute relationship between the rate of growth and agricultural production, and that there is a similar tendency at a given time interval. However, it is important to be able to identify the differences between the parallel trends in the periods of increase or decrease. At this point, the negative course of the growth rate (-4.8 for 2009) in the period 2007-2010, when the effects of the Global Crisis felt the heaviest, is proportionately smaller than the negative trend in agricultural production (-6.2 in 2007). Therefore, unlike other sectors, the negative effects of the Global Crisis on the agricultural production structure are both higher and temporally more pioneering. Of course, taking into account seasonal and climatic effects, one of the early crises of the economic crises also allows the use of agricultural production output.

Figure 6: Compare of Growth Rate and Agricultural Products (Change

Source: Table 2.

It is remarkable that the growth rate of agricultural output in 2013 is relatively high, on the other hand. While other sectors are more likely to achieve recovery after the crisis, the agriculture sector qualifications are entering a later phase of recovery. This feature should be taken into account in terms of agricultural policies and incentive and subsidy systems, and economic policies should be determined accordingly.

3.3. Employment and Unemployment Rates, Agriculture Sector and Rural Poverty

What is more important than the expression of the rate of growth as a

ratio is to monitor the components of growth rate. Given the contribution of the four main sub-sectors in the growth rate, the service sector is clearly visible. On the other hand, it is expected that the services sector in the theoretical level will have a characteristic to support the development especially in the industrial sector and tend to develop as balanced as possible. It is possible to explain that the extreme expansion of the services sector is largely driven by the non-skilled labor force from the agricultural and industrial sectors towards the services sector. With the occurrence of urbanization, migration and loss of production in the agricultural sector will become more pronounced. When the distribution of the employment rates in Turkey are examined, it is seen that the employment data in the agricultural sector decreased at a remarkable level, being more evident than the other sectors.

Table 3: Distribution of Employment by Branches of Economic Activity by Years (2005-2017)

Year	Agriculture	Industry	Buildings	Services
2005*	25.5	21.6	5.6	47.3
2006*	23.3	21.9	6.0	48.8
2007*	22.5	21.8	6.1	49.6
2008*	22.4	22.0	6.0	49.5
2009*	23.1	20.3	6.3	50.4
2010*	23.3	21.1	6.6	49.5
2011*	23.3	20.8	7.2	48.7
2012*	22.1	20.5	7.2	50.2
2013*	21.2	20.7	7.2	50.9
2014	21.1	20.5	7.4	51.0
2015	20.6	20.0	7.2	52.2
2016	19.5	19.5	7.3	53.7
2017	19.4	19.1	7.4	54.1

Source: TURKSTAT, Labor Force Statistics, 2018, www.tuik.gov.tr

*The 2005-2013 period results were estimated by the TURKSTAT with an econometric model.

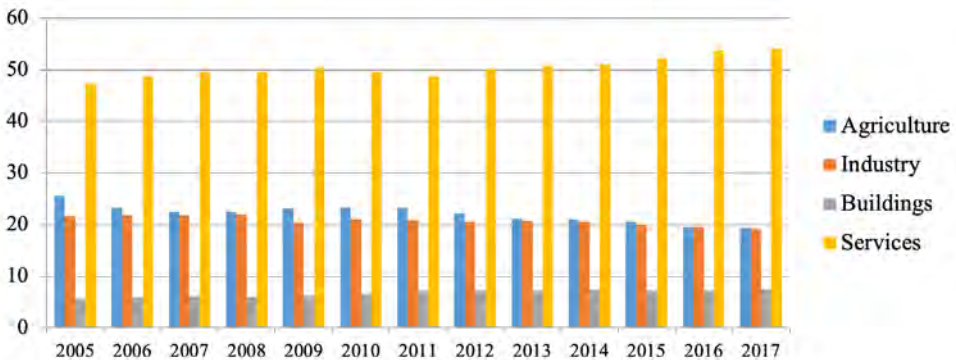
Since the 1930s economic policy of the Republic of Turkey has been strengthening the private sector with the support and guidance of the state, and based an axis that aims to transfer resources from agriculture to industrialization. However, with the impact of the 1929 Crisis, the agriculture sector faced significant costs, agricultural production declined considerably and there was a tendency to centralize the ownership structure. Therefore, the 1929

depression broke down in the process of impoverishment in agriculture and also triggered changes in socio-economic and political structures (Kongar, 1998, p. 615).

The liberal transformation of Turkish economy has begun and developed with the support of the state in accordance with the “statism” approach. One of the most important consequences of this transformation is the impoverishment of a large social segment living in rural areas. Especially mechanization, the gathering of land in the hands of large businesses, has created a free workforce in the agricultural sector and has caused this labor to migrate to urban areas. At the same time, the nature of the rural areas, which preserve the old social and economic structure, makes it difficult to change the structure through education and prevents the formation of qualified workforce (Kongar, 1998, p. 617). Inefficient agricultural production based on traditional and old technology affects the realization of social transformation in a negative way.

Figure 7: Sectoral Distribution of Employment in Turkey (2005-2017)

Source: Table 3.

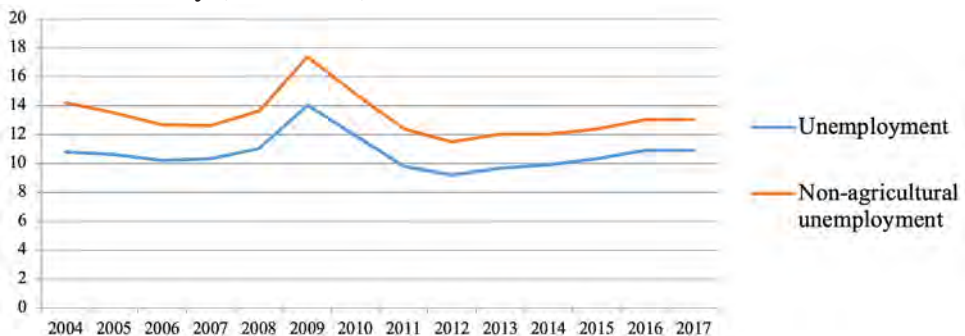
Table 4: Unemployment Rate in Turkey 2006-2017

Year	Unemployment Rate	Non-agricultural	Year	Unemployment Rate	Non-agricultural Unemployment Rate
2004	10.8	14.2	2011	9.8	12.4
2005	10.6	13.5	2012	9.2	11.5
2006	10.2	12.7	2013	9.7	12.0
2007	10.3	12.6	2014*	9.9	12.0
2008	11.0	13.9	2015*	10.3	12.4
2009	14.0	17.4	2016*	10.9	13.0
2010	11.9	14.8	2017*	10.9	13.0

Source: TURKSTAT, Labor Force Statistics, 2018, www.tuik.gov.tr

*Due to new regulations since 2014, the series is not comparable with previous years (TURKSTAT).

The agricultural technique and knowledge that can be described as old in the population living in the rural areas is far from expressing any meaning in their new life together with urban migration. In urban areas, even the old agricultural knowledge and equipment is limited in its ability to provide employment and a sufficient level of wages. While this situation brings with it the problem of unemployment, it increases the poverty rates due to the low wage levels and it also disrupts the income distribution balance.

Figure 8: Unemployment Rate and Non-Agricultural Unemployment in Turkey (2004-2017)

Source: Table 4.

On the other hand, “hidden unemployment”, which is theoretically derived from agricultural production structures, also makes policies for the prevention of rural poverty ineffective. In comparison with other forms of unemployment, the hidden unemployment rate, which is both more difficult

to measure and prevent, is generally associated with poverty, in particular rural poverty. In terms of Turkish economy, this problem creates a different meaning and structural problem beyond current unemployment rates. The basis of agricultural policies should be based on these axes, which will facilitate the solution of production shortages and socio-economic poverty.

CONCLUSION

Structural instability in agricultural product markets affects not only agricultural products but also the production structure in all sectors of the economy, determining price movements and causing significant macroeconomic distortions such as poverty and income distribution imbalances. On the other hand, it disturbs the demographic structure of the population and aggravates conurbation and unemployment. The impoverishment of the rural population is also a determinant of a general poverty and income distribution inequality that can affect an entire society. The starting point of the rural development policy requires the identification of the rural area where the program will be implemented and this definition should be related to population movements. In this respect, the main purpose of all countries of the world; reducing rural migration and creating an environment in which people can live easily and easily in rural areas. It is unlikely to be provided with direct support, and the support provided to projects and investments for rural development for this reason is much more effective than direct support.

In Turkey agricultural and agricultural enterprises have small scale, fragmented and subsistence business characteristics. These structural disturbances lead to inefficiencies in technology use, economic imbalances such as low productivity, inadequate supply and demand in domestic markets, and low competitive power in external markets.

Turkey has to implement rural development policies aimed at improving efficiency and competitiveness especially in the use of efficient technology, establishment of rural and agricultural infrastructures, improvement of agricultural business structure. Otherwise, farming operations would lead to a decline in agricultural production, Turkey's strategic agriculture products, and even an outsider-dependent position in products that have comparative advantage. This negative picture in agricultural production will be the most important structural resource in rural areas with a low growth rate, high prices of agricultural products and a number of socio-economic problems such as inflation, unemployment, poverty and income distribution imbalances.

Poverty, which occurs in rural and therefore agricultural sectors in the development process of poverty in Turkey, is a repulsive factor. Given that urban

poverty rates tend to decrease; it is clear that the main problem is rural poverty.

TURKSTAT Poverty Studies reveal at the sectoral level that; sectoral poverty rates in Turkey and in particular in the agricultural sector shows fairly serious consequences. The inadequacy of agricultural support policies based on increased poverty and production in rural areas, the production of inadequate agricultural products, affects social welfare negatively both in rural and urban areas.

It is an absolute necessity for agricultural policies and agricultural incentive implementations to address structural problems beyond the numerical dimensions. Instead of direct market interventions, price controls and income transfers that will affect the market functioning and price stability in a negative way, an agrarian policy should be based on creating a qualified and well-equipped agricultural labor force to regulate social and social construction. Regulations that include a more appropriate approach to the functioning of the agricultural sector in the market economy and coordination through the regulatory agencies, which are carried to a more acceptable dimension following the Global Crisis, represent the most important alternative proposal. The new dimension reached by the state-economy relationship after the Global Crisis requires this transformation.

References

- AKTAŞ, E. ALTIÖK. M., SONGUR. M., (2015), “Farklı Ülkelerdeki Tarımsal Destekleme Politikalarının Tarımsal Üretim Üzerine Etkisinin Karşılaştırılmalı Analizi”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Vol:15 No:4, pp. 55-74
- AŞCI, Z. & DEMİYÜREK, K., (2008), “Kırsal Yoksullukla Mücadelede Yeni Adım: Mikrokredi”, *Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 4, pp. 73-79.
- CENGİZ, T. & ÇELEM H., (2003), “Kırsal Kalkınmada Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) Yönteminin Kullanımı”, *Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Dergisi*, 1-2, pp. 144-153
- EĞRİ, T., (2012), “2000 Sonrası Türk Tarım Politikalarında Dönüşüm ve Çiftçi Algısı: Kırklareli Örneği”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Vol:14, No:1, pp. 89-104
- EKİZTEPE, B., (2012) “Kırsal Turizmin Kırsal Kalkınmaya Etkileri: Teorik Bir Çalışma”, *IJSES International Journal of Social and Economic Sciences*, 2 (2), pp. 85-88
- EŞTÜRK Ö. & ÖREN M.N., (2014), “Türkiye’de Tarım Politikaları ve Gıda Güvencesi”, *YYÜ Tarih Bilimleri Dergisi*, 24 (2), pp. 193-200
- HOVARDAOĞLU, O., (2012), “Kırsal Kalkınma, Yaşam Kalitesi ve Yakın-Kırsal: Türkiye’de Kırsal Kalkınma Stratejileri İçin Bir Kavramsal Çerçeve Önerisi”, *TUCAUM VII. Coğrafya Sempozyumu*, pp.289-297
- KANDEMİR, O., (2011), “Tarımsal Destekleme Politikalarının Kırsal Kalkınmaya Etkisi”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, Cilt:3, No:1, pp. 103-113

- KEPENEK, Y. & YENTÜRK, N. (1994), Türkiye Ekonomisi, *Remzi Kitabevi*, İstanbul
- KONGAR, E., (1998), 21. Yüzyılda Türkiye, *Remzi Kitabevi*, İstanbul
- KRUGMAN, P., (2008), “Ekonomileri Reel Tutmak”, *Newsweek Türkiye*
- ÖZGEN, H. N., (2005), “Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletlerin Kalkınma Politikaları ve Bölgesel Kalkınmada Yeni Kavramlar”, *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 11/1, pp.51-59
- PLOEG, Jan Douwevan der, et. all., (2000), “Rural Development: From Practices and Policies Towards Theory”, *Sociologia Ruralis*, Vol:40, Number:4, pp. 392-408
- ŞAHİN, H., (1998), Türkiye Ekonomisi, *Ezgi Kitabevi*, İstanbul
- ŞAHİNÖZ, A., (2010), “Yeni Bin Yıl’da Tarım Politikaları”, *Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 19, pp. 331-349.
- TAN, et al, (2010). “Türkiye’de 2000 Yılı Sonrası Uygulanan Tarım Politikaları: Tarım Reform Uygulama Projesi –ARIP”, *Türkiye IX Tarım Ekonomisi Kongresi*, pp. 972-976
- TAŞAR, M.O., (2012), Küresel Kriz ve Türkiye Ekonomisinin Yapısal Dönüşümü, *Palet Yayınları*, Konya
- TAŞAR, M.O., (2016), İktisadi Doktrinler ve Tarihsel Gelişimi, *PaletYayınları*, Konya
- TUİK, (2014), Yoksulluk Çalışması, tuik.gov.tr
- TUİK, (2016), İşgücü İstatistikleri, tuik.gov.tr
- TUİK, (2017a), Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2016, *TUİK Haber Bülteni*, 25 Eylül 2017, Sayı: 24580
- TUİK, (2017b), Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2016, *TUİK Haber Bülteni*, 18 Eylül 2017, Sayı: 24579
- TUİK, (2018), İşgücü İstatistikleri, 2018, www.tuik.gov.tr
- YALÇINKAYA, et al, (2006), “Avrupa Birliği’ne Yönelik Düzenlemeler Çerçevesinde Türk Tarım Politikaları ve Sektörün Geleceği Üzerindeki Etkisi”, *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt:13, Sayı:2, pp. 97-118
- YILMAZ, H. & Tolunay A., (2007), “Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Politikalarında Yeni Yönelimler ve Türkiye”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri:A, Sayı:1, pp. 107-122
- ZAKARIA, F., (2008), “Kriz Önemli Bir Fırsat”, Interview: Semir Gümüşel, *Newsweek Türkiye*

Yerel Meclislerde Kadın Temsilcilerin Konumu

Dr. Öğr. Üyesi Nihal Şirin PINARCIOĞLU

Batman University, Faculty of Economic and Administration Sciences, Batman/Turkey

E-Mail: nihalsirin@gmail.com

Özet

Bu çalışma, yerel seçilmiş meclislerde (belediye meclisleri ve il genel meclisleri) yer alan kadın temsilcilerin konumlarını ve kadınlara yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde etkili olup olmadıklarını anlamak üzere kaleme alınmıştır. Bu bağlamda, meclis toplantıları ve ihtisas komisyonu toplantıları üzerinde durulmuş, kadın temsilcilerin bu toplantıları nasıl deneyimledikleri araştırılmıştır. Çalışma, kadın deneyimlerini odağına alan feminist yaklaşım benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda kadın temsilcilerin bu toplantılarda yeterince etkin olamadıkları, kendilerini çoğunlukla kadınların temsilcileri olarak görmedikleri, etkin olmaya çalıştıklarında ise meclisin erkek egemen yapısı ve güçlü başkan modeline dayanan yapısı nedeniyle engellendikleri açığa çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yerel meclisler, temsil, katılım, toplumsal cinsiyet

Giriş¹

Yerel yönetimler, belirli kamu hizmetlerini yerel, toplumsal ve siyasal önceliklere göre sunan kuruluşlardır. Bu kuruluşların karar organları ise meclislerdir ve meclisler yerel yönetimlere meşruiyetini sağlayan en önemli organdır. Karar organının temsil, karar alma ve denetim gibi belli başlı işlevleri vardır. Yerel halk, yerel seçimlerde kendilerini temsil etmek üzere temsilcilerini seçer ve yerel meclislerin oluşmasını sağlar. Bu nedenle seçilen bir meclis üyesi, belli bir kesimin temsilcisi olarak mecliste yer alır ve bu kesimin gereksinim ve taleplerini meclise taşımakla sorumludur. Diğer yandan meclis üyesi,

---

1 Bu makale, yazarın 2011 yılında tamamladığı “Yerel Siyasete Kadın Katılımı: İstanbul ve Kocaeli’nde Niteliksel Bir Araştırma” başlıklı doktora tezinin bir bölümünden derlenmiştir. Tez kapsamında yerel siyasete katılan kadınlarla yapılan derinlemesine görüşmelerden de yararlanılmıştır.

karar organının bir parçası olarak karar alma işlevini de yerine getirmektedir. Gündeme gelen konularla ilgili görüş verir ya da bizzat çeşitli konuları gündeme taşır, karar alır. Aynı zamanda bu alınan kararların takipçisi olur ve belediyeyi denetler.

Yerel yönetimleri, merkezi yönetimin hiyerarşisi dışına çıkabilmesinin de yine en önemli nedeni kendi karar organına sahip olmasıdır (Doğan ve Morkoç, 2015). Yerel yönetimler, sahip olduğu özerkliği karar organı olan meclisler yoluyla kullanır. Dolayısıyla yerel meclisler, yerel halkı doğrudan ilgilendiren kararları alan ve bunların uygulanmasını sağlayan, yerel yönetimlere özerkliğini kullanma fırsatı veren, demokrasinin işlerliğini sağlayacak olan en önemli yapılardır. Bu nedenle, meclislerde yer alacak temsilcilerin, temsil ettiği grupların çıkarlarını korumak, gereksinim ve taleplerini gündeme taşımak ve gerçekleşmesini sağlamak gibi önemli görevleri vardır (Arıkboğa vd., 2007: 15). Temsilciler, temsil ettikleri grupları iyi tanımak ve kimleri temsil ettiğinin farkındalığına sahip olmak durumundadır.

Bu noktada kadınların temsilci olarak karar alma mekanizmalarında yer almaları, kenti özellikle geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında farklı deneyimleyen kadınların gereksinim ve taleplerinin dikkate alınmasında önemli bir unsurdur. Ancak meclislerde kadın temsilci sayısının azlığı demokratik temsilin en önemli açmazlarından biri olmaya devam etmektedir. Nitekim çoğunluğu erkeklerden oluşan meclisler, farkında olarak ya da olmayarak kadınların gereksinim ve taleplerini gündeme taşımaktan uzaktırlar. Yapılan araştırmalar da kadınların kadın temsilci olmayan meclislerde yeterince temsil edilemediklerini düşündüklerini göstermektedir. Örneğin, Alkan'ın Ankara'da yürüttüğü alan çalışması kapsamında kadın seçmenlere yönelttiği "çoğunluğu erkeklerden oluşan belediye meclisleri, kadınların sorunlarını anlayıp gereksinimlerini karşılayabilir mi?" sorusuna, kadınların yaklaşık %72'si 'hayır' yanıtını verirken sadece %6'sı 'evet' yanıtını vermiştir (2005: 186, 240).

Bu çalışma, mecliste temsil edilen gruplardan biri olan kadınların kadın temsilciler tarafından temsil edildiğini kabul ederek, kadın temsilcilerin bunun farkında olup olmadıklarına, bir kadın olarak yerel meclislerde nasıl konumlan(dırıl)dıklarına, meclis toplantılarında etkin olup olmadıklarına, erkek meclis üyeleri tarafından kısıtlanıp kısıtlanmadıklarına, kararların alınmasında nasıl bir rol oynadıklarına odaklanmıştır. Bu bağlamda, kadın temsilcilerle yapılan derinlemesine görüşmelere dayanılarak, kadın deneyimleri üzerinden sorun irdelenmiştir.²

2 Makalede yararlanılan kadın deneyimleri, yazarın doktora çalışması kapsamında İstanbul ve Kocaeli'nde yerel meclis üyesi kadınlarla yaptığı derinlemesine görüşmelerden derlenmiştir. Saha

Yerel Seçilmiş Meclisler (Belediye Meclisi ve İl Genel Meclisi)

Yerel siyasal temsil mekanizmalarından olan yerel seçilmiş meclisler, belediye ve il özel idaresinin karar organları olan belediye meclisi ve il genel meclisleridir. Bir yerel yönetimin meclisi şu üç işleve sahiptir: Temsil, karar alma ve denetim (Arıkoğuş, 2010: 193).

5393 Sayılı Belediye Kanununa göre Belediye Meclisi, belediyenin karar organıdır ve yerel halk tarafından seçilen üyelerden oluşmaktadır. Belediye başkanının başkanlığında toplanan meclis, temel olarak belediyenin stratejik plan, yatırım ve çalışma programı, bütçe, imar, sosyal/kültürel faaliyetler ve diğer hizmetleri konusunda kararlar almaktadır (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 18). Ayrıca, belediyenin taşınır ve taşınmaz mallarının kullanımına ilişkin kararların alınması; belediye tarafından çıkartılacak yönetmeliklerin kabul edilmesi; kardeş kent ilişkileri kurulmasına, ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla faaliyet ve projeler yapılmasına karar verilmesi ve belediye başkanı ile encümen arasındaki anlaşmazlıkların karara bağlanması da belediye meclisinin görevleri arasındadır. (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 18). 1580 sayılı eski kanunda, yılda üç kez yapılan olağan ve bazı şartların gerektirdiği takdirde yapılacak olağanüstü toplantı düzeneği yerine, meclisin her ayın ilk haftası belediye başkanı tarafından belirlenen gündemle olağan olarak toplanması öngörülmektedir. Her ayın ilk toplantısında belediye başkanı ve meclis üyeleri belediyeye ait işlerle ilgili konuların gündeme alınmasını önerebilmekte ve bu öneriler, toplantıya katılanların salt çoğunluğunca kabul edildiği takdirde gündeme alınabilmektedir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md. 20-21). Belediye meclisinin toplantı ve kararları alenidir ve alınan kararların halka duyurulması gerekmektedir (5393 Sayılı Belediye Kanunu, md.23).

Yerel seçilmiş meclislerden bir diğeri olan İl Genel Meclisi; il özel idaresinin genel karar organıdır. İlçeler adına halk tarafından seçilen üyelerden oluşmakta ve kendi üyeleri arasından bir meclis başkanı seçmektedir. Kendi belirleyeceği bir ay dışında her ay düzenli olarak toplanan il genel meclisi, vali tarafından hazırlanan stratejik plan ve yıllık çalışma programlarını görüşmekte ve karara bağlamaktadır. İl genel meclisinin, bütçe ve kesin hesabı kabul etme ve bütçe kalemleri arasında aktarma yapma görevi de bulunmaktadır. Ayrıca, borçlanmaya karar verme, il özel idaresince çıkartılacak yönetmelikleri kabul

---

çalışmasında feminist metodoloji izlenmiştir. Feminist metodoloji bağlamında kadınlara ilişkin bilgi üretmesinde, niteliksel bilgi elde etme ve niteliksel verilerin kullanılması önemli bir noktadır. Bu nedenle araştırmada niteliksel yöntem kullanılması tercih edilmiştir. Örneklem tekniği olarak ise amaçsal örneklem kullanılmıştır. Bu kapsamda, saha çalışması döneminde (2009-2011) TBMM'de sandalyesi olan AKP, CHP ve MHP'den yerel meclis üyesi kadınlarla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

etme ve yurtiçindeki/yurtdışındaki mahalli idarelerle ve mahalli idare birlikleri ile işbirliği yapılmasına, diğer mahalli idarelerle birlik kurulmasına ya da var olan bir birlikten ayrılmaya karar verme de il genel meclisinsin görevlerindedir (5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, md.10).

Yerel Seçilmiş Meclislerin Kadınlar Açısından Önemi

Yerel seçilmiş meclisler –özellikle belediye meclisleri- kadınları doğrudan etkileyen yerel politikaların oluşturulduğu ve karara bağlandığı mekanizmalardır.

Dolayısıyla, yerel seçilmiş meclislerde kadınların temsili son derece önemlidir. Ancak, yerel seçilmiş meclislerde kadınların temsil oranlarına bakıldığında Türkiye ortalamasının yüksek olmadığı görülmektedir. Kadın temsili, il genel meclislerinde %4,8, belediye meclislerinde %10,7; belediye başkanlıklarında ise %2,9 oranındadır (Kadın Koalisyonu, 2014). Bu noktada, yerel seçilmiş meclislerin, kentte yaşayan kesimleri yeterli ve dengeli bir şekilde temsil edemediği açıktır. Belediye meclislerinin toplumun bütünü temsil edip edemediğine yönelik araştırmalar, belediye meclislerinde çoğunlukla belli toplumsal grupların egemen olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda, belediye meclislerinde mesleksi temsilin ön plana çıktığı görülmektedir. Türkiye’de belediye meclislerinin mesleksi bileşimine bakıldığında ise genellikle ticaretle uğraşan bağımsız (serbest) çalışanların ağırlıkta olduğu görülmektedir (Çitçi, 1989: 231). Benzer biçimde Keleş (1982), belediye meclislerine özel girişimcilerin egemen olduğunu ve bunun kamu yararını engelleyici bir özellik gösterdiğini vurgulamaktadır. Bu noktada, güç ve çıkar ilişkilerinin önem kazanması, meclisleri rant dağıtan mekanizmalara dönüştürmektedir.

Belediye meclis üyelerinin bir başka ortak noktasının cinsiyetle ilgili olduğu ve genellikle meclislerin erkek egemen yapıda olduğu ortaya çıkmaktadır. 2014 yerel seçim sonuçlarına göre Türkiye geneli dikkate alındığında belediye meclis üyesi kadın oranının %10,7; il genel meclis üyesi kadın oranının %4,8 olması bu durumu açıklıkla yansıtmaktadır. Belediye meclislerinde erkeklerin egemenliği, kadınların ise eksik temsili söz konusudur (Çitçi, 1989: 119).

Yerel seçilmiş meclislerde, seçilme şansını yakalamış olan az sayıda kadının ise, temsil etmeleri beklenen kadınlarla aralarında önemli farklılıklar vardır. Bir kadının temsilci olarak yerel seçilmiş meclislerde yer alabilmesi eğitiminden mesleğine, ailesinden çevresine kadar birçok faktöre bağlıdır. Bu noktada, Tekeli’nin ulusal meclisler ve temsilcilerle ilgili yaptığı yorumların yerel meclisler açısından da geçerli olduğu söylenebilir:

“Erkek parlamenterler, genel toplumdaki eğitim düzeyine göre, o kadar eğitilmişlerdir ki, genel topluma göre, seçkin bir grup oluşturmaktadırlar. Öte yandan kadın parlamenterler, onlardan da daha iyi eğitim görmüş gruptur. Türkiye’de kadın nüfusun genel olarak, erkek nüfusa göre daha az eğitilmiş olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, kadın parlamenterlerin, genel topluma göre seçkinin de seçkini diye nitelenebilecek bir grup oluşturduklarını söylemek yanlış olmaz. Bunun anlamı, Türkiye’de kadın temsilcilerle, onları temsil ettiği varsayılan kadın nüfus arasında hiçbir benzerlik bulunmamasıdır” (Tekeli, 1982: 280).

Ancak, Berktaş’ın da ifade ettiği gibi, kadın temsilcilerin, temsil ettikleri kadın nüfusla aralarında eğitim, meslek gibi farklılıklar bulunsa da özel yaşamlarında benzerlikler vardır. Çünkü toplumun genelinde ataerkil cinsiyet rejimi geçerlidir ve kadın temsilciler çoğunlukla eril tahakkümü sorgulama farkındalığına sahip değildirlir (Berktaş, 2003: 195-196).

Diğer yandan, belediye meclisleri, güçlü başkan modelinin geçerli olduğu yapılardır. Güçlü başkan modeli, Meclis-başkan modeli içinde yer alan, başkanının yürütmeye tamamen hakim olduğu, meclisin yürütmenin dışında kaldığı bir yerel yönetim modelidir (Arıkboğa, 2008: 158). Bu durum da kadınların kararlara katılımının önündeki ciddi engellerden biridir.

Yerel Seçilmiş Meclislerde Kadın Temsilcilerin Konumu ve Kadınların Temsili

Bu bölümde, İstanbul ve Kocaeli’nde yerel meclis üyesi kadınlarla³ yapılan derinlemesine görüşmelere dayanılarak, yerel seçilmiş meclislerde kadın temsilcilerin var oluş biçimleri, meclis toplantılarında ve meclis ihtisas komisyonlarında etkili olup olmadıkları, alınan kararlara katılım ve etkileri, toplantılarda kadınlarla ilgili konuların gündeme gelip gelmediği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda öncelikle yerel yönetimlerin kadınlara yönelik faaliyetlerinin belirlenmesi ve uygulanmasında, kadın meclis üyelerine yeterince etkili olup olmadıkları sorulmuştur. Kadınların tamamına yakını bu faaliyetlerin belediye başkanı tarafından belirlendiğini, kendilerinin bu anlamda çok etkin olmadıklarını ifade etmişlerdir. Aslında bu soru, bu faaliyetlerle ilgili kararların bir şekilde belediye meclisinin onayından geçtiği düşünülerek sorulmuştur. Kadınların bu soruya olumsuz yanıt vermelerinin nedeni ya meclisin yapı ve işleyişiyle ya da kadınların bu kararlara dikkat etmemeleriyle

3 2009 yerel seçimlerinde seçilen ve TBMM’de sandalyesi bulunan partilerden seçilen kadınlarla görüşülmüştür. Görüşme yapılan temsilci kadınların 27’si belediye meclis üyesi ve 4’ü il genel meclisi üyesidir. Görüşme yapılan 31 kadın temsilcinin 28’i lisans ve lisansüstü mezundur.

ilgili olduğu düşünülerek farklı sorularla bu konu irdelenmiştir. Kadınlara, belediye ve il genel meclislerinde kadınlarla ilgili kararlar alınıp alınmadığı sorulmuştur. Alınan yanıtların çoğunlukla olumsuz olduğu görülmektedir.

“Ya aslında düşünüyorum da, böyle çok şeyimiz yok yani.” (H., 47, Emekli, İstanbul, Belediye Meclisi Üyesi)

“Şimdi siz sorunca dikkatimi çekti de, yok, alınmadı hiç. Maalesef kötü bir durum.” (İ., 28, Avukat, İstanbul, Belediye Meclisi Üyesi)

“Yok, olmadı maalesef. Bakış açısı partilerin de, yönetimin de kadınlara sadece ve sadece onları kullanmak istedikleri alanlar dediğimiz gibi, kendilerine siyasi güç oluşturacak alanda bir maşa. (...) Ama tabii ki olması gereken kadınlara özel kararlar almak, ihtiyaçlarını dikkate almak.” (G., 57, Emekli, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

“Kadınlarla ilgili genelde eğitim komisyonunda çalışmalar oluyor. Kent konseyinden gelen kararlar falan bir iki defa geçti. (En son ne zaman böyle bir karar alındı?) Yani geçen sene olabilir, çok net hatırlamıyorum. Büyükşehir Belediyesinin kadınlarla ilgili çalışmaları daha çok kent konseyi çatısı altında yapılıyor. (...) bir şeyler yapılıyor; ama biraz da kadınlarla alakalı bu. İsteyeceksin ki verecekler, istemezseniz vermezler. (Siz bir kadın meclis üyesi olarak, kadınlar için istiyor musunuz?) Ben kendimi komisyonda kadın olarak düşünmedim yani. İşte ben kadını, kadınlara yapın diye hiç düşünmedim. Ama güzel bir fikir, aslında yapılabilir. (...) Bundan sonra daha çok dikkat ederim yani. Tabi doğru yani, bir bütçe ayrılabilir. (...) Bu görüşmemiz çok iyi oldu, böyle düşünmemiştim hiç, aralık ayındaki bütçede her daire başkanına burada kadınlar için ne olacak diye soracağım. Bir sonraki görüşmemizde de söyleyeceğiz size.” (O., 41, Mali Müşavir, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Yukarıdaki anlatıda da görüldüğü gibi, görüşülen kadınların tamamına yakını konuyla ilgili daha önce hiç düşünmediklerini fark ettiklerini ve bundan sonrası için buna dikkat edeceklerini dile getirmişlerdir. Kendilerinin meclise kadınlarla ilgili herhangi bir konuyu meclise taşımayı düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda da, konuyla ilgili farkındalıkları o an olduğu için, belirgin yanıtlar alınamamıştır.

Yukarıdaki anlatıda, görüşülen, aynı zamanda mecliste kendisini kadın olarak düşünmediğini de belirtmektedir. Bu noktada görüşülen kadınların kendilerini kimlerin temsilcileri olarak gördüğünü anlamak, kadınların gereksinim ve taleplerinin yerel karar alma mekanizmalarına yansıma olasılığını da bir bakıma açığa çıkaracaktır. Bu bağlamda alınan yanıtlar iki grupta toplanmaktadır. Görece çoğunlukta olan ilk gruptaki yanıtlar, tıpkı

kadınlarla ilgili bir konuyu meclise taşımada olduğu gibi, konu üzerinde o ana kadar çok da düşünülmemiş olduğunu ve kendilerini kadınların temsilcisi olarak görmediklerini yansıtmaktadır.

“(Duraksayarak) Yani kimlerin temsilcisiyim? ... Biz şu anda yerel olarak bir iş yapıyoruz; yani ben asla partimi değil, kendi beldemi temsil ediyorum, orda bir iş yaparken vatandaşımız için yapıyorum. (Kendinizi kadınların temsilcisi olarak görüyor musunuz peki?) Aslında görmüyorum, öyle bir ayırım yapmam yani; ama tek bayan meclis üyesi olmanın getirdiği bir yük var o anlamda.” (M.,41, İşletmeci, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

“(Duraksayarak) Bana oy veren herkesin temsilcisiyim yani sonuçta. Yani öyle de ayırmayayım, halkın temsilcisiyiz burada, onlar için varız. (Kendinizi kadınların temsilcisi olarak görüyor musunuz peki?) Yok, ben öyle kadın erkek diye ayırmam, dediğim gibi herkesin temsilcisiyim.” (A., 60, Emekli, İstanbul, Belediye Meclisi Üyesi)

Öne çıkan ikinci gruptaki yanıtlar ise, seçilmiş kadınların kendilerini kadınların temsilcisi olarak gördüğü yönündedir.

“Ben öncelikle kadınların temsilcisiyim, onlar için bir şeyler yapmak üzere buradayım ben. Yani seçmenimiz bizim için önemli; ama partim de bilir bunu zaten, önce kadınlar!” (İ., 61, Emekli, İstanbul, Belediye Meclisi Üyesi)

“Herkesle, herkes için bir şey yapmak isterim; ama öncelik kadınıym yani, kadınların temsilcisiyim. Önce kadınıym, sonra partili. Bunu rahatlıkla söyleyebilirim.” (P., 44, Ekonomist, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Bu anlatılardan aslında, kendilerini kadınların temsilcisi olarak gören kadınların dahi -iki görüşülen hariç- kararlara katılmadığı, meclis gündemine –çok belirgin olmasa da- kadınlarla ilgili gelen konulara dikkat etmedikleri, dolayısıyla aslında kadınlarla ilgili politika üretme konusunda istekli ve farkında olmadıkları, bu konunun üstünde düşünmedikleri anlaşılmaktadır. Konuyu daha iyi değerlendirebilmek için, kadınların meclislerde neler yaşadıklarını, kararlara katılabilme koşul ve durumlarını ele almak gerektiği düşünülmektedir.

a. Meclis Toplantıları

Çok büyük bir oranını erkek temsilcilerin oluşturduğu yerel seçilmiş meclislerdeki kadınlara, meclis toplantılarında alınan kararlarda ne kadar etkili olabildikleri ve kendilerini bu toplantılarda nasıl hissettikleri, kadın olarak herhangi bir güçlük yaşayıp yaşamadıklarıyla ilgili sorular yöneltilmiştir. Herhangi bir sorunla karşılaşmadığını söyleyen kadınlar çoğunlukta olduğu gibi, meclis toplantılarında kadın olarak sorunlarla karşılaştığını, çok aktif

olmadığını belirten ve yaşadıkları sorunları anlatan kadınlar da olmuştur. Bu alt başlıkta görüşülenlerin meclislerdeki durumlarına ve yaşadıkları sorunlara yer verilmektedir.

“Kesinlikle sorunlar yaşıyoruz kadın olarak. Mesela nasıl oluyor? Öncelikle kendi iç mücadelemiz oluyor, partinin erkekleri yapıyor yani. Yani bize işte, sen konuşma tarzında amiyane tavırlar olabiliyor. Sözle söylemiyorlar; ama bedensel olarak söyleniyor. Ben mesela kendim yakaladım onu. Bu kadın ne diyor işte, sözümü kesmeye falan çalışıyorlar, senin söylediğin bir şeyi dinliyorlar, 5 dakika sonra kendi fikirleriymiş gibi söylüyorlar, yani böyle şeyler yaşıyoruz hep. Onu öğrendim, sağolsun Çiğdem Hanımla (Ka-der Başkanı) konuşurken. Onlar gibi yap dedi, onlar gibi yapınca bir daha yapamadılar.” (E.,38, Mühendis, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Meclis toplantısında, meclise başkanlık eden farklı bir partinin erkek üyesiyle yaşadığı olayı ayrıntılı olarak aktaran bir görüşülenin anlattıkları, kadınların kadın olmalarından dolayı yaşadıkları sorunları ve engellenmeleri, yaşananlar karşısında partisinin erkekleri tarafından da dışlandıklarını açık bir şekilde yansıtmaktadır.

“Oluyor tabii, daha ilk toplantıda oldu; çünkü erkeklerde kadınları susturarak üste çıkma durumu var maalesef. (...) Mesela ben bir sunum hazırlamıştım stratejik planla ilgili, gördüğüm eksiklikler ve yapılmasına istediğimiz projelere ilişkin bir sunum olmasına rağmen belediye başkanı ciddi bir hazımsızlık hissetti. Cevap veremedi. Cevap veremeyince benim bu sefer kadınlığımı aczederek beni susturmak istedi ve başarılı da oldu; çünkü ben neye uğradığımı şaşırđım. Kiürsüde konuşma yapıyorum ve işte müdahale oldu. (...) İşte böyle taciz, konuşmam sürekli kesildi. İşte o arada sizin tansiyonunuz ister istemez yükseliyor. Gerilime doğru tırmanıyor yani. Benim o anki şeyimi, heyecanımı diyeyim, şey olarak telaffuz etti, hipertroit⁴ oldu dedi. Sonradan öğrendim, hipertroit, menopoza yakın adet dönemlerinde özellikle daha kadınları sinirli kılan bir şey, yani kadınlığımı aczederek, resmen! Tabi basın falan yer verdi, çok puan kaybettirdi bu ona.” (S. 44, Emekli, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Yaşadığı bu olay karşısında yasal yola başvurmamayı, bunun yerine bilgi ve deneyimini kullanarak o kişiyi huzursuz etmeyi tercih etmiştir. Bu katılımcı, kendi partisindeki tek kadın meclis üyesidir ve olay karşısında kendi partililerinden destek görmediğini, yalnız bırakıldığını ifade etmektedir. Bu durumda, partideki erkeklerin kadınların kendilerinden daha güçlü olmalarından çekinmelerinin etkili olduğu da anlaşılmaktadır.

---

4 Menopoza yakın menstruasyon dönemlerinde kadınları sinirli kılan bir hastalık.

(Olay karşısında sizin tutumunuz nasıl oldu?) Dava etmedim; ama ben daha çok şu anda mesela dava konusunu kişisel çatışmaya dayatmadım, daha bir hırsla çalıştım, mücadele ettim, denetleme kuruluna girdim. Şu anda baya bir çekiniyor benden. Çünkü benim de bir altyapım var, belediyede yaptıklarım var. Raporlarıma da bakıyorlar, birtakım şeyleri değiştirtmeyi de başardım.

(Bu yaşadığımız olayda kendi partililerinizin tutumları nasıl oldu?) Çok kötüydü. Ben beklerdim ki orda ayağa kalkıp sen nasıl böyle konuşabiliyorsun diye protesto etmeleri gerekirdi; ama kimsenin gıkı çıkmadı. (...) Öyle oldu maalesef, çok yalnız kaldım, dışlandım diyebilirim, zaten tek kadınum. Maalesef şu var, parti içinde kurulu bir düzen var, birileri bir şekilde daha ön plana çıktığı, daha aktif olduğu zaman, hele de kadınsanız, sanki bir şeyleri ele geçireceksiniz diye bir korku var. Çoğu muhalefeti tek başıma yapıyorum, kimsenin bir şey yaptığı yok, sonra da ön plana çıkmak istediğimi düşünüyorlar. Yani maalesef kendi içimizde de böyle, bunlarla mücadele ediyorum yani yalnız başıma.” (S. 44, Emekli, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

“(...) Yani biz çok etkili olamıyoruz, onlar kendi aralarında hallediyorlar. Kendi dillerini konuşuyorlar, bizde o yok ama, yapamayız biz...”

Meclis toplantılarında alınan kararlarda kadınların ne kadar aktif olabildiği sorulan görüşülenler çoğunlukla çok aktif olmadıklarını dile getirmişlerdir. Bu noktada, kadın olmalarından kaynaklanan sorunlar ve meclisin işleyişinden kaynaklanan sorunlar ön plana çıkmaktadır. İlk olarak, bazı kadınların anlatılarından, siyasetin eril dilinin, kadınların aktif olmasını engellediği anlaşılmaktadır.

“Şöyle söyleyeyim, çok aktif olamıyorsunuz. Yani ben onun rahatsızlığını hissediyorum. Mecliste siz grup sözcüsü seçiyorsunuz. Grup sözcüsü genelde cevap verir tartışmalarda, genellikle de bir erkek seçilir. Erkeklerin siyaset yapışı yani bazen birbirlerine küfürlü konuşabiliyorlar. Hakaretvari konuşabiliyorlar, işte orda söze giremiyorsunuz; çünkü siz konuşurken daha seviyeli konuşuyorsunuz dikkat çekmiyorsunuz. (...) Bu tarz tartışmalar ve konuşmalar geçtiği için siz orda silik kalıyorsunuz. Ben ne diyeceğim, bu şekilde konuşmam ben. Ben ancak bir konudaki fikrimi söyleyebilirim. E fikrinizi de zaten grup sözcüsü söylüyor. (...) 5 bayanız toplamda mecliste; ama genelde suskun kalıyoruz. Çünkü biz onlar gibi olamıyoruz orda, dilimiz farklı. Belki belediye başkanı bayan olsa ortam daha farklı olabilir. Bayan olsa, oradaki meclis üyelerinin bir bayan başkana hitabeti öyle olamaz. Ama erkek olunca kendinden görüp istediği gibi saldıracak başkana. İşte ben hep onu derim, üst düzeyde bayanlar olmalı, kalite gelmeli (gülerek). Seviye düşmez yani, düşüyor bazen ve utantıyorum yani.” (E., Avukat, Kocaeli, Belediye Meclisi)

Üyesi)

“Yani biz çok etkili olamıyoruz, onlar kendi aralarında hallediyorlar. Kendi dillerini konuşuyorlar, bizde o yok ama, yapamayız biz. Utanıyorsun bir yerde. Mesela ben kendi evimin önüne hiçbir şey yaptırmadım, yaptırmam da veya eşimin dostumun. Ama mesela şimdi bazı meclis üyeleri var, ay ne olacak canım, biz o kadar uğraşıyoruz diyor, şunu şöyle yapacak, zaten onun görevi diyor. (...) Yani işte bunlar da var, kirli siyaset. Bayanları niye istiyorlar siyasete? İşte biraz nezaketlerinden faydalanmak, duygusallıklarından faydalanmak için falan. (...) Çünkü onların olduğu toplantı o anlamda iyi geçmez, ortamın nezaketini bayan sağlıyor.” (M.,41, İşletmeci, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Görüşülenlerden biri, kararlara katılımında grup kararı alındığı için, kadınlarla ilgili konularda kendi partilerinden erkeklerin tepkisiyle karşılaşabildiklerini yaşadığı bir olayla anlatmaktadır.

“Bize stratejik plan geldi, değerlendiriyoruz işte. (...) Bununla ilgili mesela kendi grubumda tartışırken, işte oraya ne yapılacak, bina mı dikilecek falan diye konuşulurken, oraya kadın merkezi yapılacak denilince bizim bir tane erkek meclis üyemiz çıktı, boş verin kadınlara yönelik bir şey olmasın dediği zaman tepki verdim yani. Ama işte izin vermeyelim, etmeyelim dedi. (...) Biz buna izin verdikten sonra onun böyle bir şeye hakkı yok, izin verdik mi verdik. İşte mesela orda çok tepki verdim.” (E.,38, Mühendis, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Görüşülen kadınlardan bazıları ise meclis toplantılarında aktif olmanın ve kararlara katılımın kendilerine bağlı olduğunu, bu anlamda herhangi bir sorun yaşamadıklarını dile getirmişlerdir.

“Konuşmuyorsak o benim pasifliğimdir. Çünkü bana özgürce konuşma hakkı veriliyor, önümü kesen kimse yok. Parti büyüklerim benim nerede nasıl konuşacağıma güvenirlere. Siyaseti bildiğimi biliyorlar. Biz konuşmuyorsak başkanımıza gösterdiğimiz saygıdandır. Yoksa siyasi anlamda yeterince donanımlıyız.” (O.,62, Serbest, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

“Yani istediğim zaman konuşurum, kimse bana engel olamaz. Partimin kararına saygı duyduğum ve desteklediğim için her şey hakkında konuşmuyorum, bundan dolayı yani. Hiçbir engel, sorun kesinlikle yaşamıyorum. Oradaki herkes kadar benim de konuşma hakkım var, hiç kimse karışamaz.” (N., 34, Avukat, Kocaeli, İl Genel Meclisi Üyesi)

“(…) Zaten başkan her şeyi belirliyor, siz o çerçevede kararları oyluyorsunuz, güçlü başkan modeli yani işte...”

Meclisin işleyişi ile ilgili sorunlar nedeniyle etkili olamadıklarını belirten

kadınlar ise, alınan kararlarda yalnızca kadınların değil, genel olarak meclis üyelerinin çok aktif olmadığını anlatmaktadırlar. Bu sorunlar, meclisteki çoğunluğa sahip olmayan parti üyeleri tarafından vurgulanan ve sıklıkla tekrar edilen “çoğunluk olamama” ve “güçlü başkan modeli”nin yarattığı sorunlar olmaktadır.

“Aslında sadece kadınlar değil de genel olarak çoğunluk değilseniz kararlarda pek etkili olamıyorsunuz, etkisiz elemanız çoğu zaman yani. Tabii bizim de serh düştüğümüz, mahkemeye taşıdığımız olaylar oluyor, işte bazı durumlarda yargıya gidiyoruz; ama hala başlamayan davalar var. Çünkü önce valinin onaylaması gerekiyor. Meclis üyesiyle ticari ilişki kurulamaz diyor yasa, kuruluyor; resmen suç; ama valide bekliyor işte, o da suç işliyor aslında. Şu andaki bürokratik yapı o kadar siyasallaştı ki, sonuç bu. İşte kamuoyu yaratmak lazım, siyasal partiler yapması lazım bunu; ama zayıf kalıyorlar, yaratamıyoruz bu kamuoyu baskısını.” (S. 44, Emekli, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

“Yani kararlarda etkin olamıyoruz genelde, erkekler de olamıyor. Yani burada daha çok iktidar ya da muhalefette olma durumu öne çıkıyor. Zaten başkan her şeyi belirliyor, siz o çerçevede kararları oyluyorsunuz, güçlü başkan modeli yani işte. Bizim kararlarımız, tavsiye kararı gibi daha çok.” (E.,38, Mühendis, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Mecliste çoğunluğa sahip partinin üyesi olan kadınlar da güçlü başkan modelini demokrasi açısından eleştirerek sorunlarını dile getirmişlerdir.

“Biz daha çok başkan modeli yani, Türkiye’de böyle maalesef. O da ama haklı, şimdi başkan kendine bir program yapıyor 5 yıllık, kendi kafa yapısına göre, tarzına göre işte, bürokratlarını falan da ona göre atıyor. (...) buna müdahale edemiyorsunuz; çünkü başkanın tasarrufu o. Oraya sizi sokmuyor. Ama işte bu faaliyetleri sonuçta başkan belirliyor.” (E., 30, Yönetici, İstanbul, Belediye Meclis Üyesi)

Aşağıdaki anlatıda, güçlü başkan modeliyle ilişkilendirilerek, meclis kararlarının alınmasında aktif olup olamamalarındaki belirleyici bir etkenin de ‘grup kararı’ olduğu belirtilmektedir.

“Ben şunu gördüm, bizler meclis üyesiyiz; ama CHP’deki arkadaşlar da aynı şeyi söyleyecektir, MHP’deki de. Çünkü karar organları hep aynı, başkanlık sistemiyle yürüyor. Meclise baktığınız zaman orda da öyle, grup kararı denilen şeyler var, onlar sizin için çok bağlayıcı oluyorlar anlatabildim mi? Grupta mesela bir şey getiriyorlar o gruptaki karara siz mesela muhalifsiniz, onaylamıyorsunuz, doğru bulmuyorsunuz, işte oylama yapılıyor, azınlıkta kalıyorsanız o grup kararı doğrultusunda gidiyorsunuz mecliste

el kaldırılıyorsunuz. (...) en yukarıdaki baş kimse, ki yerel siyasette belediye başkanı, partilerde il, ilçe başkanı işte bunlar belirleyici oluyor aslında yani. Demokrasi diyoruz; ama demokrasi olduğu zaman da azınlıkların hakları her zaman için şey oluyor, yani bir kayıp var, o kayıpları hiçbir zaman telafi edemiyorsunuz. (...) benim partim bir şeyi doğru buluyor; ama ben bulmuyorum, şu şu gerekçelerle uygun bulmuyorum demem gerekir. Ama dediğim takdirde, işte siyasi partilerin tüzükleri var, aykırı gelmiş oluyorsun yani. (...) Bağımsız hareket edemiyoruz yani. Bunun için partiler yasasında bir değişiklik olması gerekiyor.” (O., 41, Mali Müşavir, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Görüşülen kadınlara, bu durum karşısında neler yapılabileceği sorulduğunda çoğunlukla herhangi bir şey yapılamayacağı, bunun sistem sorunu olduğu belirtilmiştir.

“Bu sonuçta bütün Türkiye’de böyle, hani bizim buradan bir şey yapmamız bir şey ifade etmez yani. Bu sistem sorunu, tüm sistemi değiştirmeniz lazım, anlayışı değiştirmeniz lazım, başka bir sisteme geçmeniz lazım. Bu da çok mümkün görünmüyor, kemikleşmiş bir yapı var.” (A., 42, Yönetici, İstanbul, Belediye Meclisi Üyesi)

Görüşülen kadınlardan çok azı, bu soruna karşı bir çözüm geliştirilebileceğini düşünmekte ve bunun için yöntemler önermektedir. Bu yöntemler ise, belediye meclis üyelerinin nasıl bir meclis üyesi olmak istedikleriyle ilişkili olarak, geliştirilebilecek ya da geliştirilemeyecektir.

“Yani aslında bir şey yapılabilir. Belediye başkanı bu konuda zorlanabilir; çünkü gündemi o belirliyor. Bundan bir ay önce gündemi oluşturuyor. Belediye meclisi onay mercii sadece, işleyiş böyle. Ama bu dediğim gibi başkanı zorlayarak değiştirilebilir. Bunu meclis üyeleri yapacak; ama önce belediye meclis üyeliğinin ne olduğu, hangi yetkileri olduğunu öğrenmek, sonra da sadece oylamalarda el kaldırıp indiren bir meclis üyesi olmayı reddetmek gerekiyor.” (E.,38, Mühendis, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

“Bu, aslında meclis üyelerinin ne yapmak istediğiyle de ilgili bana kalırsa. Daha çok belediye başkanı gündemde olduğu için böyle algılanıyor. Meclis üyesi nedir, ne yapar bilinmiyor. Başkanın kendisi de öyle, bizi noter mercii olarak görüyorlar. Hâlbuki birlikte karar almak gerekiyor, onaylamamız ya da onaylamamız yeterli değil. Şunu bilmiyorlar, meclis üyesi de, belediye başkanı kadar yetkilidir, bilmiyorlar ama. Zihniyetleri değiştirmek gerekiyor.” (O., 41, Mali Müşavir, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Görüşülen kadınlardan biri, kadınların kararlara katılımında etkin olamamalarına ilişkin yukarıda ele alan boyutları birlikte ele alarak konuyla

ilgili genel bir değerlendirme yapmaktadır.

“Başkanlık, padişahlık olarak algılandığı için, başkanın her dediğine tamam denmesi bekleniyor, yani bu kültürel bir şey, genel olarak böyle, bunun dışına çıkamıyorlar. Her şeye karşı çıkan olmayalım mantığı var. Hâlbuki her şeye karşı çıkmayacaksın, yanılsa karşı çıkıyorsun. Seçilen kadınların çok nitelikli olduğunu düşünüyorum, erkeklerden daha nitelikli oldukları için orda yer bulabiliyorlar. Ancak duruşları yok, kendi doğrularını sonuna kadar savunamıyorlar, tâbi oluyorlar. Kadın bakış açısı da yok, zaten Türkiye’de kadın politikasının çok yaygın olduğuna da inanmıyorum. Aslında kadınların ihtiyaçlarını kadınlar bilebilir. Bir kadının neyi istediğini biz anlayabiliriz, anlamalıyız.” (İ., 61, Emekli, İstanbul, Belediye Meclisi Üyesi)

Genel olarak meclis toplantıları ve kadınlara yönelik kararların bu toplantılarda gündeme alınması değerlendirildiğinde, kadın bakış açısına sahip, kendisini kadınların temsilcisi olarak tanımlayan ve kadınların sorunlarına çözüm üretmeyi amaçlayan birkaç kadının sınırlı yetki ve iradeleriyle çok az mecliste gündeme gelebildiği görülmektedir. Genellikle belediye başkanları seçimler öncesi programlarını oluşturup buna göre hareket etmekte, bu bağlamda meclisin çok işlevinin olmadığı görülmektedir. Güçlü başkan modeli olarak adlandırılan bu yapısal sorun, temsilci kadınlar açısından olumsuz bir durum yaratmaktadır.

b. İhtisas Komisyonları

Yerel seçilmiş meclislerde, belli konuları değerlendirmek üzere çeşitli ihtisas komisyonları kurulmaktadır. İhtisas komisyonlarının görev alanına giren konular, bu komisyonlarda görüşüldükten sonra yerel seçilmiş meclislerde karara bağlanmaktadır.

Meclisteki kadınların kararlara katılımında ne kadar aktif olabildiklerini daha iyi anlayabilmek için, mecliste oluşturulan ihtisas komisyonlarının oluşumuna ve kadınların bu komisyonlardaki durumu ve düşüncelerine de bakılacaktır.

Araştırmada görüşülen meclis üyesi kadınlara öncelikle hangi komisyonda yer aldıkları ve buna nasıl karar verildiği sorulmuştur. Kadınların yer aldıkları ihtisas komisyonları çeşitlilik göstermektedir. Görüşülen kadınların bir kısmı sosyal işler, çevre ve kültür gibi komisyonlarda yer alırken; diğer bir kısmı bütçe, imar gibi komisyonlarda yer almaktadırlar. Burada araştırma kapsamındaki iller bazında birtakım farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir. İstanbul’da görüşülen kadınların bütçe imar gibi komisyonlarda çok fazla yer alamadıkları, çoğunlukla sosyal iş, çevre komisyonlarında oldukları görülürken; Kocaeli’nde

görüülen kadınların yarısı bütçe, plan ve imar komisyonundalar. Görüülen kadınların çoğunluğu, bu komisyonların uzmanlıklara göre oluşturulduğunu, kadın erkek ayrımıyla ilgili bir durum olmadığını dile getirmektedirler.

“Ben şu an kültür ve kadın komisyonu ile engelliler komisyonundayım. (Bu komisyonlar hangi kriterlere göre oluşturuluyor?) Genellikle kişilerin uzmanlığına göre oluşması bekleniyor. (...) Mesleği neyse ona göre oluşturuyor. (Bu komisyonlarda, kadınların konumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?) Kadın erkek diye ayrılmıyor; ama zaten oraya kadar gelen kadının da belli bir uzmanlığı oluyor. Yani sorun orda. Sıradan kadın alınmıyor ki meclise.” (İ., 61, Emekli, İstanbul, Belediye Meclisi Üyesi)

“Kültür sanat turizmdeyim ben. (Komisyonların hangi kriterlere göre oluşturulduğunu düşünüyorsunuz?) Bu komisyonlar ihtisas gerektirdiği için, mesela benim bütçeye geçmem istendi avukat olduğum için; ama bizde mali müşavir var iki tane şimdi benim girmem olmaz. (...) Yani kadın erkek değil de uzmanlık alanlarına göre oluşturuluyor komisyonlar. Bir iki komisyon dışındakilere herkes girebilir, uzmanlık gerektirmez.” (E., 41, Avukat, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

“Ben hukuk komisyonundayım. (Komisyonların hangi kriterlere göre oluşturulduğunu düşünüyorsunuz?) Ben avukatım, o yüzden bu komisyondayım. Mesleğinize göre alınıyorsunuz komisyonlara. (Bu komisyonlarda, kadınların konumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?) Hemen her komisyonda bir kadın üyemiz yer alıyor mesleğine göre. (...) Şimdi düşününce aslında şunu da söylemek isterim. Mesela bir avukat arkadaşım daha var, onu çevre komisyonuna yönlendirdiler. O aslında hukukta olmak istemişti, birlikte çalışırdık; ama sizi de diğer yıl alırız dediler mesela ona. Yani seneye benim yerime o olacak büyük ihtimal. İkimizi birden koyabilirlerdi. Bir tane de kadın olsun, ikincisine gerek yok diye düşünüyorlar galiba.” (İ., 28, Avukat, İstanbul, Belediye Meclisi Üyesi)

“Ben Büyükşehir’in bütçe komisyonu başkanıyım. İlçemde de geçen sene başkandım. (Komisyonların hangi kriterlere göre oluşturulduğunu düşünüyorsunuz?) Bu benim işim, mesleğim yani, mali müşavirim ben, iyi de bir mali müşavirim (...) yani otomatikman seçildim zaten, herhangi bir itiraz olmadı. (...) İlgili ve uzmanlığı olan kişiler seçiliyor yani.” (O., 41, Mali Müşavir, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

İhtisas komisyonu üyelerinin, uzmanlık alanlarına göre oluşturulduğunu düşünen bir görüşülenin kadınların önemli görülen komisyonlarda yer almak için direnmesi gerektiğini kendi yaşadığı örnek üzerinden anlatmaktadır.

“Ben plan ve bütçe komisyonu başkanım. (Komisyonların hangi kriterlere göre oluşturulduğunu düşünüyorsunuz?) Uzmanlıklara göre galiba. Benim geçmişimde işletme olduğu için, üniversite hayatım işletmeden mezunum, akabinde çalıştığım pozisyon falan, o yüzden galiba. Bu işe ilk giriştiğimde, valla beni öyle eften püften komisyonlara veremezsiniz dedim. Erkek ilkokul mezunu, ben üniversite mezunuyum (...) beş basarım demeye getirdim. Zaten çok bastırmama da gerek kalmadı. (...) Kadın bunda direndiği ve bilgisine de güvenildiği takdirde olunabiliyor önemli komisyonlarda.” (M.,41, İşletmeci, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Komisyon üyelerinin belirlenmesinde belediye başkanının da etkili olduğu görülmektedir.

“Ben plan ve bütçe komisyonundayım. (Sizce bu komisyonlar hangi kriterlere göre oluşturuluyor?) Şimdi bir kere belediye başkanlarının bir kontenjanı var. İlk sıralara kendi çalışmak istedikleri kişileri yerleştiriyorlar. Siz kendinizden eminseniz ve kaliteli, donanımlı insanlarla çalışıp onlardan faydalanmayı istiyorsanız o yerlere gerçekten deneyimli ve işi bilen bir hukukçu, bir avukat, ekonomist, muhasebe bilgisi olan insanları alıyorlar. Öyle bir liste yapıyorlar. Eğer değilseniz siz diyorsunuz ki bu arkadaşlar bana eyvallah desin yeter (...) Başkanın inisiyatifinde yani bu.” (P., 44, Ekonomist, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Belediye meclisi içinde en önemli komisyonlardan biri olan bütçe ve plan komisyonunda yer alan görüşülenlerden biri, birikiminden dolayı bu komisyonda yer aldığını belirtmekle birlikte, konuyu, meclis üyesi diğer kadınları da göz önünde tutarak, değerlendirilmesi istendiğinde, kadınların daha çok sağlık, çevre komisyonları gibi teknik bilgi gerektirmeyen komisyonlara yönlendirildiğini, özellikler bütçe ve imar gibi komisyonların iktidar hissini vermesinden dolayı erkekler tarafından tercih edildiğini ve bu yüzden kadınlara yer açılmadığını belirtmektedir.

“Büyükşehirin bütçe plan komisyonundayım. (Sizce bu komisyonlar nasıl oluşturuluyor?) Yani birikiminden dolayı beni seçtiler, parti içinde karar verildi buna. (...) (Parti bu komisyonları neye göre oluşturuyor peki?) Yani sizin yapacağınıza inanıyorsa size o görevi veriyor; ama yani işimdi komisyonlara biraz şey de bakılıyor, meclis üyelerinin bir geliri yoktur, sadece toplantı başına para alınır. Bazen yeterli olmayan insanlar da ben komisyona girmek istiyorum diyebiliyor; çünkü orda, aslında çok bir şey değil toplantı başına 60 TL, senede 10-15 kere toplansanız bir şey yapmaz. Ama bu tehlikeli olabiliyor yani. İsteyen de olabiliyor. O zaman mecburen onları da kırmamak için şey verilebiliyor yani. (Kadınlar açısından durum nasıl, daha çok hangi

komisyonlardalar?) Yani aslında daha çok sağlık, kültür, çevre gibi çok teknik gerektirmeyen komisyonlara yönlendiriliyor kadınlar. Şimdi imar ve bütçede angarya çok; ama yönetimde olmanın, iktidarın hissedildiği yerler, dolayısıyla erkekler daha çok tercih ediyor ve ediliyor diyeyim. Çünkü orda olmak önemlidir. Yani komisyon kararları çok şey değildir; ama bir belediye içinde bütçe ve imar gibi işlerin içinde olmak yani aynı zamanda o iktidar hissini de verir insanlara, güç hissini, önemli konular sonuçta, zaten ikisi var önemli olarak belediyecilikte.” (S. 44, Emekli, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Bazı belediyelerde kadınların yalnızca sosyal iş ve çevreyle ilgili komisyonlarda oldukları görülmüştür. Bir meclis üyesi, konuyu bu açıdan ele alarak kendi yaşadığı durum üzerinden değerlendirmiştir.

“Çevre mühendisi olduğum için çevre sağlık komisyonundayım; ama bizim komisyon çalışmıyor; çünkü çevre işleri genelde Büyükşehir’in, komisyonun adı var sadece. (Hangi kriterlere göre oluşturuluyor?) Yani uzmanlığa göre oluşturulduğu söyleniyor; ama ben farklı şeylerin de olduğunu düşünüyorum. Mesela şu an kadınlarla ilgili konuşuyoruz ya, işte tam da onunla ilgili birtakım oyunlar döndüğünü düşünüyorum. (Bu konuyla ilgili düşüncelerinizi öğrenebilir miyim?) Yani şimdi örneğin imar, bütçe gibi daha fazla karar alınan komisyonlara kadınların yönlendirilmediğini düşünüyorum, görüyorum bunu çünkü. Ben mesela çevre mühendisiyim, çevre sağlık komisyonunda ol! Ya olmak istemiyorum. Hayır, olacaksın, biz sana görev verdik olacaksın deniliyor. Daha önce de kültür sanat komisyonundaydım. Hani kadınlar böyle laylaylom işler var ya! Çıktım kültür sanat komisyonundan. Tepki koydum. Şimdi bu dönem yine tepki koyarak çevre sağlık komisyonundan çıkacağım. Bütçeye geçmek istiyorum.” (E.,38, Mühendis, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Bütçe komisyonundaki kadınlara, bütçe incelemelerini yaparken harcamaların kadınlar üzerindeki etkilerini dikkate alıp almadıkları sorulmuştur. Bu konuyla ilgili farkındalığın da –tıpkı mecliste kadınlarla ilgili bir karar alınıp alınmadığıyla ilgili yanıtlardaki gibi- sorunun sorulduğu anda oluştuğu gözlemlenmiştir.

“Açıktası çok öyle bakmadım; ama yani bütçenin zaten yarısı maaşlara gidiyor. Baktığımız zaman belediye personelinin çoğu da erkek zaten.” (P., 44, Ekonomist, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

“Yani bütçe bize geliyor, biz de uygun olup olmadığına bakıyoruz. Tek bir kalem altında kadınlar için bir şey yok. Çok özel ihtimam gösterilmiyor kadınlar için harcamalara, yok, öyle bir şey yani. (Siz bunu gündeme getirdiniz mi?) Yok şimdi konuşunca düşündüm, bundan sonra söylerim ama.” (O., 41, Mali

Müşavir, Kocaeli, Belediye Meclisi Üyesi)

Genel Değerlendirme

Kentsel politikaların belirlendiği ve karara bağlandığı yerel seçilmiş meclislerde kadınların ne kadar etkin ve etkili olabildiği, temsil ettikleri kadınların gereksinim ve taleplerini politikleştirip gündeme taşıyabilmelerinde anahtar bir rol oynamaktadır. Ancak bunun için öncelikle sorulması gereken soru, kadınların kendilerini kimlerin temsilcileri olarak gördükleri olmaktadır. Nitekim kadınların siyasal temsil ilkesi sadece ‘biyolojik olarak kadınlık’ değil, aynı zamanda bir ‘politik mücadele öznesi olarak kadınlık’tır (Sancar-Üşür, 2008).

Araştırma kapsamındaki kadın meclis üyelerinin kendilerini kadınların temsilcisi olarak görmeleri sık rastlanan bir durum olmamıştır. Bununla birlikte katılımcılar, neredeyse tamamı erkeklerden oluşan bir yerel meclisin kadınları temsil edebileceğini de düşünmemektedirler. Aslında burada, katılımcıların bu konu üstünde daha önce düşünmemiş olmaları, sorulan soruyla birlikte farkındalıklarının oluştuğu söylenebilir. Sonuçta katılımcılar, kadınların temsilcileri olup olmadıkları üzerine düşünmüş olmaktadırlar. Bu noktada, araştırmanın çeşitli aşamalarında araştırma süreci hem araştırmacı hem de katılımcı açısından bir etkileşim ve farkındalık süreci yaratmıştır. Benzer bir farkındalık, meclis toplantılarında kadınlarla ilgili karar alınıp alınmadığıyla ilgili soru karşısında da yaşanmıştır.

Meclis üyesi katılımcıların çoğunluğu, meclislerde kadınlara yönelik kararlar alınmadığını⁵ belirtmekle birlikte, bu konuya çok da fazla dikkat etmediklerini; ancak bundan sonrası için dikkat edeceklerini de vurgulamışlardır. Bu farkında olmama durumu, özellikle kadınların eksik temsili ve eksik temsile karşı geliştirilecek yöntemler konusunda erkek egemenliğini dillendirip buna karşı bir duruş sergilemeleriyle çelişir gibi görünmektedir. Ancak bunun olası bir nedeni katılımcıların, kadınların yaşadıkları sorunlar ve gereksinimleriyle yerel politikanın konusunu bağdaştıramayıları olmaktadır. Zira katılımcıların, kadınların sorunlarını tanımlamakla birlikte, yerel yönetimlerin bu konuda bir şey yapamayacaklarını düşündükleri anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, sınırlı sayıda da olsa bazı katılımcıların kendilerini kadınların temsilcileri olarak tanımladıkları ve meclis toplantılarında kadınlarla

5 Alkan'ın Ankara'da gerçekleştirdiği alan araştırmasında, aralarında kadınların da bulunduğu yerel yöneticilerle yaptığı görüşmelerde, eksik temsilin nedenlerini erkek egemen dizgeyle ilişkilendirmedikleri gibi, kadın temsili artırılmaya yönelik somut düşünce ve öneriler de sahip olmadıkları açığa çıkmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Ayten Alkan, Yerel Yönetimler ve Cinsiyet: Kadınların Kentte Görünmez Varlığı, Ankara: Dipnot Yay., 2005, s. 206–207.

ilgili birtakım kararlar alındığını; ancak bunun çok sık yaşanan bir durum olmadığını belirttikleri görülmektedir.

Diğer yandan, kadın temsilcilerin kadınlarla ilgili gereksinim ve talepleri gündeme taşıyabilmeleri dâhil, tüm kentsel politikaların belirlenmesi ve karara bağlanmasında söz sahibi olabilmeleri, meclis toplantılarında etkin ve etkili olup olmamalarıyla yakından ilgilidir. Katılımcıların çoğu, meclis toplantılarında bireysel olarak etkili olamamaktadırlar; çünkü yerel seçilmiş meclislerde “güçlü başkan modeli” geçerlidir. Dolayısıyla kararların belirlenmesi ve alınmasında ağırlıklı olarak belediye başkanı (ya da il genel meclisi başkanı) etkili olmaktadır. Buna ek olarak, gündem maddesi önerme ya da bir karara şerh koyma gibi durumlarda bireysel kararın değil grup kararının geçerli olması, kadınların kararlara katılımını engelleyen durumlardır.

Bireysel kararın kararları etkilemede geçerli olmayışı, grup kararının alınmasında azınlıkta kalmaları kadınların gereksinim ve taleplerinin istense dahi meclislere yansıtılmasını engellemektedir. Eksik temsilin yarattığı bir sorunun izdüşümü olarak kadınların talepleri dile getirilememektedir. Kadınların siyasal temsilini sağlamak için her ne kadar nitelik önemli olsa da, sayısal bir çoğunluk yakalanmadan gerçek anlamda bir kadın temsilinden söz etmek güçleşmektedir. Diğer bir ifadeyle ancak bu iki boyutun bir arada gerçekleşmesi ile kadınların eşit siyasal temsilinden bahsedilebilir.

Kadınların meclis toplantılarında yaşadıkları bir diğer sorun, kadın olmalarından kaynaklanan sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada siyasetin eril dilinin, meclis toplantılarında kadınların aktif olmasını engellemesi söz konusudur. Erkeklerin kendilerine özgü üslubu (ki bu üslubun çoğu zaman amiyane bir üslup olduğu kadınlar tarafından özellikle belirtilmektedir), kadınları dışlayan bir durum yaratmaktadır. Diğer yandan Young (1999)’ın da belirttiği gibi, sav yarışına ve iddialılığa yer veren tartışmalarda kadınların erkeklerden daha az konuşma eğiliminde oldukları da görülmektedir. Siyasetin eril dilinin yanı sıra, erkeklerin kadınların bilgi ve söylemlerini küçümsediği ve dikkate almadığı da ortaya çıkmaktadır. Örneğin, stratejik plana itiraz eden ve bunu gerekçeleriyle açıklayan bir araştırma katılımcısının tartışma heyecanını belediye başkanının ‘hipertroit’ olarak addetmesi gibi...

Yerel seçilmiş meclislerde, belli konuları değerlendirmek üzere çeşitli ihtisas komisyonları kurulmaktadır. İhtisas komisyonlarının görev alanına giren konular, bu komisyonlarda görüşüldükten sonra yerel seçilmiş meclislerde karara bağlanmaktadır. Ancak bu toplantılarda da kadınların çok etkin olabildiklerini söylemek güçtür. İhtisas komisyonlarıyla ilgili kavramsal çerçevede tartışılan bir boyut, kadınların bu komisyonlarda genellikle “cinsiyetçi işbölümü gereği

imar, kent planlama, bütçe gibi erkeklerin ağırlıkta olduğu komisyonlarda değil, ‘kadınsı’ işlerle uğraşan kültür, sosyal yardım, eğitim amaçlı komisyonlarda” yer aldığıdır. Bu durum da kadınları ikincilleştirme/kıyıya itme düzeneğinin bir yansıması olarak belirmektedir. Araştırma sırasında böyle bir homojen dağılımın varlığı göze çarpmamakta, kadınların yer aldıkları ihtisas komisyonları çeşitlilik göstermektedir. Görüşülen kadınların bir kısmı sosyal işler, çevre ve kültür gibi komisyonlarda yer alırken; diğer bir kısmı bütçe, imar gibi komisyonlarda yer almaktadırlar. Burada, araştırma kapsamındaki iller bazında birtakım farklılıklar ortaya çıkmıştır. İstanbul’da görüşülen kadınlar, bütçe imar gibi komisyonlarda çok fazla yer alamamakta, çoğunlukla sosyal işler ve çevre gibi komisyonlarda yer almaktadırlar. Buna karşılık Kocaeli’nde görüşülen kadınların yarısı bütçe, plan ve imar komisyonundadırlar. Bu noktada, İstanbul gibi küresel kent olma yolunda hızla ilerleyen bir kentte, artan rant kaynakları ve erkeklerin bu alanları kolay kolay bırakma niyetinde olmadıkları akla gelmektedir. Diğer olası neden ise, iki önemli komisyon olarak görülen bütçe ve imar komisyonlarında yer almanın, ‘iktidar’ kavramıyla ilgili olmasıdır. Araştırma katılımcılarından birinin ifadesin de belirttiği gibi: “(...) bir belediye içinde bütçe ve imar gibi işlerin içinde olmak aynı zamanda iktidar hissini de verir insanlara, güç hissini...”

Sonuç

Kadınlar, yerel seçilmiş meclislerde yeterince yer alamamakta, yerel seçilmiş meclislere seçilerek temsil görevini üstlenseler dahi, kentin yönetimine ilişkin kararlarda çoğunlukla ve belirli nedenlerle söz sahibi olamamaktadırlar. Birçok görüşülenin araştırmanın çeşitli aşamalarında kullandıkları ‘kadın dayanışması’ kavramının bu noktada anahtar bir rol oynayabileceği düşünülmektedir. Ancak, aynı partiden olup olmama durumuna göre belli noktalarda değişiklik gösterse de, çoğu görüşülenin -kadınların birlikteliğine, dayanışmaya vurgu yapmasına ve bunun gerçekleşmemesini eleştirmesine rağmen dayanışma için bir adımının olmadığıdır. Kadınların bir araya gelmeleri 8 Mart başta olmak üzere, çeşitli etkinliklere ‘birlikte’ katılmayla sınırlıdır.

Kadınların, kentsel siyasal kararlara katılımını gerçekleştirecek adımların en önemlilerinden biri de kadın örgütleri ile seçilmiş kadın temsilciler arasında iletişim ve işbirliğidir. Kadın örgütleriyle, seçilmiş kadın temsilcilerin bir araya gelmeleri, kadınların siyasal taleplerini siyasetin gündemine taşımalarına da olanak yaratmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, araştırmaya katılan kadınların kadın örgütleriyle ilişkide olup olmaması, kadınların siyasal taleplerini meclisin gündemine taşımalarında önemli bir rol oynayabilmektedir. Ancak araştırmaya katılan kadınların kadın örgütleriyle ilişkili olma durumlarına bakıldığında, çok azının belirgin olarak ve hala devam eden bir ilişki içinde oldukları

görülmektedir.

Bu durumda etkili olduğu gözlemlenen diğer bir neden, yerel seçilmiş meclislerin yapısı ve işleyişidir. Türkiye’de yerel yönetim sistemi, ‘güçlü başkan modeli’ne dayalıdır. Bu sistemde, başkanın belirli bir ağırlığı vardır; yerel siyaset ‘başkan’ odaklı yapılandırılmakta ve işlemektedir. Örneğin, yasal olarak belediyenin karar alma organı belediye meclisidir; ancak meclisin rolü, belediyeyle ilgili alınacak kararları tartışmaktan ve belirlemekten öte, başkanın faaliyet ve planlarının gerçekleştirilmesini sağlayacak kararların alınmasıdır. Meclisteki siyasi çoğunluğun, istisnalar dışında, başkanın siyasi partisine mensup olması bu durumu kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla, karar alma sürecinde tüm meclis üyelerinin değil, siyasi çoğunluğa sahip grubun üyelerinin etkili olduğu, bu etkinin ise başkanla uzlaşabildikleri ölçüde geçerli olduğu söylenebilir.

Diğer yandan, araştırma katılımcılarının da belirttiği gibi, her partinin kendi içinde bir grup kararı alması, bireysel kararları kayba uğratmaktadır. Bu noktada, kararların alınmasında etkili olduğu belirtilen belediye başkanı ve parti yöneticilerinin neredeyse tamamının erkeklerden oluştuğu göz önüne alındığında, kadınların azınlıkta kaldığı, gerek parti içinde ve gerekse meclis genelinde kararların alınmasında etkili olamadıkları görülmektedir. Benzer biçimde, meclis bünyesinde oluşturulan ihtisas komisyonlarında da kadınların yeterince etkili olamadıkları anlaşılmaktadır. Özellikle, bütçe ve imar gibi kente ilişkin önemli kararların alındığı komisyonlara seçilseler dahi, çoğunlukla tek kadın temsilci olarak yer aldıkları için, kadınların gereksinim ve taleplerini isteseler de gündeme taşıyamamakta ya da kabul ettirememektedirler. Birçok temsilci kadın ise bu komisyonlarda yer bulamamakta, çoğunlukla, özel alandan gelen ‘rollerinin’ uzantısı olarak görülen kültür, çevre, sosyal işler gibi komisyonlara yönlendirilmektedirler. Sonuç olarak, belli konuların meclisin onayına sunmadan önce tartışıldığı bu komisyonlarda da çoğunlukla grup kararı geçerli olmakta ve kadınlar azınlıkta kaldığı için etkili olamamaktadırlar.

References

- ALKAN, A. (2005). Yerel Yönetimler ve Cinsiyet: Kadınların Kentte Görünmez Varlığı. Ankara: Dipnot Yay.
- ARIKBOĞA, E. (2010). Yerel Yönetimlerde Katılım ve Meclislerin Rolü. Yerel Yönetim Anlayışında Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu. İstanbul: Okan Üniversitesi Yay.
- ARIKBOĞA, E. (2008). Yerel Yönetimler ve Organları: Organlar Arası İlişkilerin Üç Boyutlu Analizi. R. Bozlağan ve Y. Demirkaya (Drl.). Türkiye’de Yerel Yönetimler içinde. İstanbul: Nobel Akademik Yay.

- ARIKBOĞA, E., Oktay T. ve N. Yılmaz. (2007). Belediye Meclisleri: İstanbul Örneği. İstanbul: Beta Yay.
- BERKTAY, F. (2003). Tarihin Cinsiyeti. İstanbul: Metis Yay.
- ÇITÇI, O. (1989). Yerel Yönetimlerde Temsil -Belediye Örneği-. Ankara: TODAİE.
- DOĞAN, M. ve MORKOÇ, D. K (2015). Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Turizm, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 24 (4), 28-57.
- Kadın Koalisyonu. (2014). Yerel Seçim Sonuçları, <http://kadinkoalisyonu.org/2014-yerel-yonetim-secim-sonuclari/>, Erişim Tarihi: 21.10.2018.
- KELEŞ, R. (1982). Yerel Yönetimlerin Özerkliği ve Bir Örnek Olay. Seha L. Meray’a Armağan Cilt II içinde. Ankara: AÜ SBF Yay.
- TEKELİ, Ş. (1982). Kadınlar ve Siyasal-Toplumsal Hayat, İstanbul: Birikim Yay.
- SANCAR-ÜŞÜR, S. (2008). Siyasal Katılım. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri içinde. İstanbul: TÜSIAD ve KAGİDER, ss.217-299.
- YOUNG, I. M. (1999). İletişim ve Öteki: Müzakereci Demokrasinin Ötesinde. S. Benhabib (Drl.). Demokrasi ve Farklılık içinde. İstanbul: Wald Yay.
- 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Kabul Tarihi: 2005.
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Kabul Tarihi: 2005.

Termal Turizm İşletmelerinde Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği

Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ

Batman University, School of Tourism and Hotel Management, Batman/Turkey.

E-Mail: muratgumus@yahoo.com

Sibelcan ÇEVİK (Graduate student)

Batman University, School of Tourism and Hotel Management, Batman/Turkey.

Abstract

The main objective of the study is to measure the thermal tourism potential of the Southeastern Anatolia Region and the service quality of thermal facilities. In this context, it has been tried to determine the extent to which the health-based expectations of the customers who stay in thermal tourism enterprises are met and the service quality of thermal tourism facilities in the Southeastern Anatolia Region has been examined. In this study, the customers benefiting from the four spa facilities were easily covered by sampling. 401 questionnaires were applied to the participants by face-to-face interviews. Demographic characteristics of the customers were determined within the scope of the analyzes and Servqual scale was used for the service quality. In the study, t-test and ANOVA analyzes were performed. As a result of these analyzes, it was found out that assurance and reliability aspects were at the forefront in the perception of service quality.

Keywords: Thermal Tourism, Thermal Business, Service Quality

GİRİŞ

Turizme katılan bireyler, iş yoğunluğundan uzaklaşıp dinlenmek, eğlenmek amacı ile deniz-kum-güneş temelli destinasyonlara alternatif olarak,

termal kaynaklara sahip destinasyonları da tercih edebilmektedir. Söz konusu tercihlerin temelinde ise, kişilerin sağlığına kavuşma ya da sağlığını koruma gereksinimi yatmaktadır (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002). Bu bağlamda sağlık, insanları turizm faaliyetlerine katılmaya yönelten faktörlerden birisi olarak dikkat çekmektedir. Başka bir deyişle, insanların seyahat etmek sureti ile ikamet ettiği yerin dışında konaklayarak, konaklama sürecinde tedavi olmayı amaçlamaları veya sağlıklarını koruma amacıyla gerçekleştirdikleri faaliyetler özel bir turizm çeşidi olan sağlık turizmini ortaya çıkarmaktadır. Sağlık turizmi, genel olarak cerrahi veya özel uzmanlık gerektiren diğer tıbbi müdahaleleri içeren uygulamalara ihtiyaç gösteren hastalara “maliyet etkin” özel tıbbi bakım verilmesi maksadıyla turizm endüstrisi ile işbirliği yapılmasıdır. Ayrıca hastaların acil sağlık hizmetini ya da seçtikleri bir sağlık hizmetini farklı ülkelerden alması olarak da tanımlanabilir (Barca ve ark, 2013). Sağlık turizmi şemsiyesi altında ortaya çıkan bir başka turizm türü de termal turizmdir (Akbulut, 2010).

İnsanlar çok eski çağlardan beri sağlığını korumak için özellikle termal suların bulunduğu yerlere gitmişlerdir (Güvercin Göçmen, 2008). Bu sebepten dolayı sağlık turizmi temelinde gerçekleşen ve bir alternatif turizm çeşidi olan termal turizm ortaya çıkmaktadır. Sağlık turizminin bir alt dalı olan termal turizm, içinde erimiş mineral bulduran maden sularının dinlenme, zindeleşme, tedavi gibi amaçlarından doğan bir dizi ilişkiden kaynaklanmaktadır (Kozak vd., 2014). Termal turizm, soğuk ve sıcak mineralli suların sağlık amacıyla içilmesi ve dış tatbiklerle kullanımı turistlerin ulaşım, konaklama ihtiyaçlarını kapsayan bir turizm çeşididir. Halk arasında “şifalı sular” olarak bilinen bu kaynaklardan içilenler içme ve içmece, dış tatbiklerle kullanılanlar ise ılıca, girme, çermik, hamam, kaynarca, ılısu gibi isimler almaktadır. Turizmde ise “kaplıca merkezi” veya “termal merkez” olarak adlandırılmaktadır (Doğaner, 2001). Bu çalışmada, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin termal turizm potansiyeli ve termal tesislerin hizmet kalitesi ölçülmeye çalışılmıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki termal turizm işletmelerinde konaklayan müşterilerin beklentilerinin ne derece karşılandığı ve bu doğrultuda söz konusu tesislerin hizmet kalitesinin ne durumda olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki termal turizm tesislerinin hizmet kalitesi ve müşteri beklentilerinin karşılanma düzeyi noktasında bu çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmekte olup, bu yönüyle önem arz etmektedir.

Literatür Taraması

Termalizm ve turizm kavramları günümüzde bütünleşmiş kavramlardır. Termalizm de turistik ürün ihraç edilememektedir. Bu yüzden bulunduğu yerde tüketilmektedir. Böylece ulaştırma, konaklama ve beslenme gibi hizmetleri

zorunlu kılmaktadır (Usta, 2009). Termalizmin, insanların sağlığını korumak veya iyileştirmek amacıyla yararlanılabileceği bir turizm çeşidi olmasının yanı sıra, kaplıca sularının bileşimindeki madeni tuzların özelliklerine göre, kas ve sinirsel rahatsızlıkların giderilmesinde, bedenin rahatlık ve güç kazanmasında etkili olduğu tıbben kabul edilmektedir. XXI. Yüzyılda, termal su kaynaklarının sağlıklı ve hasta kişiler üzerinde olumlu etkiler bıraktığı, bilimsel olarak açıklanmış bulunmaktadır. Bu nedenle termalizm, özellikle Almanya, Avusturya, Romanya, Fransa gibi ülkelerde tedavi olanaklarını gün geçtikçe artırmaktadır. Böylece termalizm; maddi açıdan tasarruf sağlayıp, hastalık nedeniyle çalışma ve işgücü kaybını önleyerek tedavi olmayı sağlamaktadır. Bu nedenden dolayı kaplıca kür kaynaklarının bulunduğu tesislere artan sayıda turist akımı sağlamaktadır (Usta, 2009). Ayrıca sağlığına kavuşmak isteyen turistin 21 gün termal tesiste konaklaması gerekmektedir (Bayer,1997). Bu sebepten dolayı müşteri memnuniyetini sağlamak için hizmet kalitesinin artırılması gerekmektedir. Literatürde kalite konusunda yapılan çalışmalar en çok ürün kalitesi ile ilgili olmuş ve hizmet kalitesi ise ürün kalitesine ilişkin kavramlarla tanımlanmıştır (Ersoy ve Saat Ersoy, 2011). Hizmet sektöründeki kalite kavramına bakıldığında müşterinin ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması, devamlı başarı ve hizmetin eksiksiz bir şekilde yerine getirilip müşteri memnuniyetini sağlamasıdır (Murat ve Çelik, 2007).

Arzulanen hizmet ile alınan hizmet arasındaki kıyaslamayı hizmet kalitesi ortaya koymaktadır (Naktiyok ve Küçük, 2003). Yapılan karşılaştırma sonucu beklenen kalite ile algılanan kalite arasında negatif bir fark varsa, müşterinin hizmet kalitesini olumsuz olarak ifade ettiği, aradaki fark pozitif ise müşterinin hizmet kalitesini olumlu olarak ifade ettiğini göstermektedir (Okumuş ve Duygun, 2008). Potansiyel turistlerin, tatil öncesi önem verdikleri bu unsurlardan, tatilleri sonrası memnun kalma seviyeleri, gelecek yıllarda tekrar söz konusu destinasyona gitmelerini ya da destinasyonun gönüllü birer pazarlamacısı haline gelmelerinde en kilit noktalardan birisidir (İpar ve Doğan, 2013). Kaliteli hizmet sunabilmenin şartı, müşterilerin ihtiyaç ve isteklerini karşılamak için hizmet sunmaktır. Böyle olduğu sürece işletmeler müşterilerinin beklentilerini karşılayabilir ve müşterinin algılanan hizmet kalitesini artırabilir (Okumuş ve Duygun, 2008). Hizmet kalitesi, termal tesislerin sayıca az olduğu bölgelerde müşteri devamlılığını sağlayabilmesi açısından da önem teşkil edebilmektedir. Termal turizm için gelen müşterilerin istek ve ihtiyaçları yeterli derecede karşılanabilmesi için müşteri memnuniyet ve memnuniyetsizlikleri göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Fakat bölgede termal turizm işletmelerinin sayıca az olması termal turizminin gelişimine engel teşkil etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı olan Güneydoğu Anadolu'daki termal

kaynaklar incelendiğinde Turizm Bakanlığı verilerine göre Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 4 termal tesis bulunmaktadır. Çelik ve Coşkun, (2015) çalışmasına göre Güneydoğu Anadolu bölgesinde çok fazla termal kaynak bulunmasına rağmen yeterli derecede termal tesise rastlanılamamaktadır. Bölgede mevcut olan termal tesislerde hizmet kalitesinin iyileştirilmesi, bu termal tesisler için olumlu bir geri dönüşüm sağlayabilmektedir.

Alanyazında hizmet kalitesinin artırıldığı takdirde müşteri memnuniyetine nasıl bir etkisi olduğuna yönelik çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Çelik (2009) yaptığı çalışmada, hizmet kalitesinde en önemli faktörlerin işletmeye duyulan güven ve işletmenin fiziksel özellikleri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, bu araştırmada en az öneme sahip hizmet kalitesi boyutunun ise işletmenin müşteriler ile kurduğu empati boyutu olduğu belirtilmektedir. Kurnaz ve Özdoğan (2017) ise yaptıkları çalışma sonucunda, en yüksek ortalamaların fiziksel özellikler, güvenilirlik ve güven boyutlarında gerçekleştiğini ifade etmektedir. Gelmez (2016), Diyarbakır GYEAH'nde yaptığı çalışmada en yüksek puanın fiziksel özellikler, en düşük puan ile empati boyutu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmaları destekleyen diğer bir çalışmada, Sevgi (2017)'nin Antalya'da beş yıldız otellerde konaklayan yabancı turistler üzerinde yaptığı bir çalışmadır. Bu çalışmada müşterilerin en çok fiziksel özellikler boyutundan memnun kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Beş yıldızlı otellerin dış görünümü ve görsel zevklere hitap etmesi, personelin üniformalarının dikkat çekici ve düzgün olması, odalarda ileri teknoloji kullanılması gibi konular bu boyutun kapsamı içerisinde yer almaktadır. Ayrıca Perçin ve Bektash (2018) çalışmalarında, en önemli hizmet kalitesi boyutunun güvenilirlik olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine Akşit (2016) yaptığı çalışmada, güvenilirlik boyutunun hizmet kalitesindeki önemine vurgu yapmaktadır. Söz konusu çalışmalarda, müşterilerin algılamaları arasında farklılıklar bulunmakla birlikte güvenilirlik boyutunun hizmet kalitesini belirleyen temel unsurlardan biri olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca bütün bu çalışmalara bakıldığında hizmet kalitesi ile müşteri memnuniyeti arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmaktadır. Öyle ki, Okumuş ve Duygun (2008) da algılanan hizmet kalitesi arttıkça genel memnuniyet düzeyinin de arttığını ifade ederek, algılanan hizmet kalitesi ile memnuniyet arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu vurgulamaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada veriler, yüz yüze anket tekniği ile 2017 Ocak-Nisan döneminde toplanmıştır. Müşterilere uygulanan anketler iki bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde demografik sorular, ikinci bölümde ise termal işletmelerinin hizmet kalitesini ölçmek için Parasuraman vd. (1988)

tarafından geliştirilen “SERVQUAL” ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 1-“kesinlikle katılmıyorum” ve 5- kesinlikle katılıyorum şeklinde derecelendirilmiş 5’li Likert tipindedir. Çalışmada Parasuraman vd. (1988) tarafından geliştirilen “SERVQUAL” ölçeğinin Eldem (2009) tarafından kullanılan Türkçe formu dikkate alınarak düzenlenmiştir. Ölçekte ilk 15 ifade demografik sorulardan oluşmakta olup, diğer 22 ifade ise termal turizm işletmelerinin hizmet kalitesini ölçmek için kullanılmıştır. Söz konusu ölçek somut değerler, güvenilirlik, isteklilik, güvence ve empati boyutlarından oluşmaktadır. Çalışmada, Güneydoğu Anadolu Bölge’sindeki termal turizm işletmelerinden sadece yatırım belgeli turizm işletmeleri (dört adet) dikkate alınmıştır. Bu işletmelerdeki bütün müşterilere ulaşmak mümkün olmadığından kolayda örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Bölgedeki 4 termal turizm işletmesinden veriler toplanmıştır. Hizmet kalitesine yönelik algıların belirlenmesi üzerine yapılan bu çalışmada örneklem hacmi 401 olarak gerçekleşmiştir. Veri toplanan işletmelerden Batman’da Bato Termal Otel’e 243 anket, Gaziantep Uğurlu Termal Otel’e 42 anket, Diyarbakır Gıran Park Termal Otel’e 30 anket ve Şanlıurfa Karaali Termal Otel’e ise 86 anket uygulanmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

Yapılan literatür taramasında çalışmanın amacına hizmet edecek değişkenlere (demografik ve betimleyici) yönelik bulgular incelenmiş ve çalışmanın analizinde sorgulanacak hipotezler aşağıdaki gibi kurulmuştur.

H1: Yaş grubuna göre termal turizmden hizmet alan turistlerin hizmet kalitesi algıları arasında farklılık vardır.

H1a: Yaş grubuna göre termal turizmden hizmet alan turistlerin somut öğeleri algılaması arasında farklılık vardır.

H1b: Yaş grubuna göre termal turizmden hizmet alan turistlerin güvenilirliği algılaması arasında farklılık vardır.

H1c: Yaş grubuna göre termal turizmden hizmet alan turistlerin istekliliği algılaması arasında farklılık vardır.

H1d: Yaş grubuna göre termal turizmden hizmet alan turistlerin güvenceyi algılaması arasında farklılık vardır.

H1e: Yaş grubuna göre termal turizmden hizmet alan turistlerin empatiyi algılaması arasında farklılık vardır.

H2: Mesleklerine göre termal turizmden hizmet alan turistlerin hizmet kalitesi algıları arasında farklılık vardır.

H2a: Mesleklerine göre termal turizmden hizmet alan turistlerin somut öğeleri algılaması arasında farklılık vardır.

H2b: Mesleklerine göre termal turizmden hizmet alan turistlerin güvenilirliği algılaması arasında farklılık vardır.

H2c: Mesleklerine göre termal turizmden hizmet alan turistlerin istekliliği algılaması arasında farklılık vardır.

H2d: Mesleklerine göre termal turizmden hizmet alan turistlerin güvenceyi algılaması arasında farklılık vardır.

H2e: Mesleklerine göre termal turizmden hizmet alan turistlerin empatiyi algılaması arasında farklılık vardır.

H3: Gelir gruplarına göre termal turizmden hizmet alan turistlerin hizmet kalitesi algıları arasında farklılık vardır.

H3a: Gelir gruplarına göre termal turizmden hizmet alan turistlerin somut öğeleri algılaması arasında farklılık vardır.

H3b: Gelir gruplarına göre termal turizmden hizmet alan turistlerin güvenilirliği algılaması arasında farklılık vardır.

H3c: Gelir gruplarına göre termal turizmden hizmet alan turistlerin istekliliği algılaması arasında farklılık vardır.

H3d: Gelir gruplarına göre termal turizmden hizmet alan turistlerin güvenceyi algılaması arasında farklılık vardır.

H3e: Gelir gruplarına göre termal turizmden hizmet alan turistlerin empatiyi algılaması arasında farklılık vardır.

Bulgular

Katılımcılara İlişkin Demografik Bulgular

Tablo 1’de bu termal otelleri tercih eden turistlerin demografik özellikleri incelendiği kadın ve erkek turistlerin birbirine yakın olduğu ve daha çok evli turistler tarafından tercih edildiği (%71.6) görülmektedir. Bu otelleri tercih eden turistler daha çok (%33.2) 26-35 yaş aralığındadır. Öğrenim durumu incelendiğinde katılımcıların yaklaşık %73’ü üniversite eğitimi almamıştır. Aynı zamanda katılımcıların yarısından fazlasının (%54.4) geliri asgari ücret ve altında olduğu söylenebilir. Bu tesisleri ziyaret eden turistlerin büyük çoğunluğu aynı tesisi birden çok defa ziyaret etmiş (%66.6) ve konaklama

gerçekleştirmiştir (%51.51).

Tablo 1: Müşterilerin Demografik Özellikleri ve Dağılımları

Cinsiyet	N	Yüzde	Öğrenim Durumu	N	Yüzde
Kadın	210	52.4	Diploma Yok	78	19.5
Erkek	191	47.6	İlköğretim	100	24.9
<i>Toplam</i>	<i>401</i>	<i>100.0</i>	Lise	113	28.2
Yaş	N	Yüzde	Önlisans	40	10.0
16-25	77	19.2	Lisans	58	14.5
26-35	133	33.2	Lisansüstü	12	3.0
36-45	81	20.2	<i>Toplam</i>	<i>401</i>	<i>100.0</i>
46-55	58	14.5	Gelir	N	Yüzde
56 ve üzeri	52	13.0	0-1500 TL	218	54.4
<i>Toplam</i>	<i>401</i>	<i>100.0</i>	1501-3000 TL	101	25.2
Medeni Durum	N	Yüzde	3001-5000 TL	66	16.5
Bekar	114	28.4	5001-7500 TL	11	2.7
Evli	287	71.6	7501 ve üzeri TL	5	1.2
Toplam	401	100.0	<i>Toplam</i>	<i>401</i>	<i>100.0</i>
Meslek	N	Yüzde	Tesisi Ziyaret Sayısı	N	Yüzde
Serbest Meslek	48	12.0	1	134	33.4
Öğrenci	43	10.7	2	72	18.0
Ev Hanımı	127	31.7	3	74	18.5
Emekli	27	6.7	4	33	8.2
Özel Sektör	57	14.2	5 ve üzeri	88	21.9
Kamu Personeli	73	18.2	<i>Toplam</i>	<i>401</i>	<i>100.0</i>
İşsiz	26	6.5	Daha Önce Tesiste Kalma Durumu	N	Yüzde
Toplam	401	100.0	Evet	205	51.1
			Hayır	196	48.9
			<i>Toplam</i>	<i>401</i>	<i>100.0</i>

Tablo 2’te termal otelleri tercih eden turistlerin büyük çoğunluğu (%68.1) eş dost tavsiyesiyle ve tedavi amaçlı (%52.9) bu otelleri tercih etmişlerdir. Bunun dışında turistlerin yaklaşık %85’i 1-3 gün geceleme yapmış ve %68.6’sı ailesiyle konaklamışlardır. Katılımcıların %82’si aynı tesise tekrar gelme niyetinde olduklarını ve başkalarına tavsiye edeceklerini belirtmişlerdir.

Tablo 2: Müşterilerin Tesise Yönelik Bilgileri

Tesisi Seçme Biçimi	N	Yüzde	Tesiste Kalış Sayısı (Gün)	N	Yüzde
Kendi Araştırmalarım	68	17.0	1-3 gün	339	84.5
Acenta Tavsiyesi	7	1.7	4-6 gün	31	7.7
<i>Yazılı Medya (Gazete-Dergi)</i>	1	0.2	7-9 gün	22	5.5
Otel web siteleri	11	2.7	10-13 gün	2	0.5
Eş-Dost Tavsiyesi	273	68.1	14-16 gün	2	0.5
Sesli-Görsel Basın (TV, Radyo)	3	0.7	17 gün ve üzeri	5	1.2
Sosyal Medya	8	2.0	<i>Toplam</i>	401	100.0
Diğer	30	7.5			
Toplam	401	100.0			
Tesise Geliş Amacı	N	Yüzde	Tesise Geliş Biçimi	N	Yüzde
Tedavi	212	52.9	Aile ile	275	68.6
Dinlenme	156	38.9	Tek başına	42	10.5
İş	13	3.2	Arkadaş grubu ile	77	19.2
Diğer	20	5.0	<i>Diğer</i>	7	1.7
<i>Toplam</i>	401	100.0	<i>Toplam</i>	401	100.0
Tesise Tekrar Gelmeyi Düşünür müsünüz?	N	Yüzde	Tesisi Başkalarına Tavsiye Eder misiniz?	N	Yüzde
Hayır	17	4.2	Hayır	17	4.2
Evet	329	82.0	Evet	329	82.0
Kararsızım	55	13.7	Kararsızım	55	13.7
<i>Toplam</i>	401	100.0	<i>Toplam</i>	401	100.0
Şehir	N	Yüzde			
Batman	243	60.6			
Gaziantep	42	10.5			
Diyarbakır	30	7.5			
Şanlıurfa	86	21.4			
<i>Toplam</i>	401	100.0			

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliliği

Geçerlilik, bir ölçme aracının ölçmek istenileni ölçüp ölçmediğini kontrol etmek amacıyla ve kapsam, kriter ve yapı gibi farklı tekniklerin olduğu bir ölçme derecesidir (Saruhan ve Özdemirci, 2013: 176). Bu araştırmada kullanılan hizmet kalitesi ölçeği Parasuraman ve diğerleri tarafından (1988) geliştirilen 22 maddelik SERVQUAL ölçeği kullanılmıştır. Ülkemizde bu

ölçek farklı çalışmalarda sıklıkla kullanılmış ve bu çalışmada Eldem (2009)'in Türkçeye uyarladığı şekliyle kullanılmıştır. Dolayısıyla hizmet kalitesi ölçeği daha önceki çalışmalarda geçerliliği yapıldığı için geçerlilik analizine gerek duyulmamıştır.

Geçerlilik ile birlikte önem verilmesi ve dikkat edilmesi gereken diğer bir konu güvenilirliktir. Güvenirlik, “araştırmada uygulanan tekniğin araştırmacıya evren hakkında doğru veriler sağladığına duyulan inanç” olarak tanımlanmaktadır (Saruhan ve Özdemirci, 2013: 178). Güvenirlik analizinde en çok kullanılan modellerden biri Alpha (Cronbach Alpha Coefficient) modelidir ve bu araştırmada tercih edilmiştir (Lorcu, 2015: 207). Öncelikle ölçekte hizmet kalitesinin isteklilik boyutunda yer alan İ1 ve güvence boyutunda yer alan GÜ4 güvenilirliği düşürdüğünden dolayı ölçekten çıkartılmıştır. Daha sonra yapılan güvenilirlik analizi sonucunda (somut öğeler 0.816, güvenilirlik 0.813, isteklilik 0.835, güvence 0.735, empati 0.785) tüm boyutların güvenilir olduğu söylenebilir.

Ortalama Dağılımlar

Hizmet kalitesi boyutları incelendiğinde en yüksek puanların güvenilirlik ve güvence boyutlarında olduğu ortalamalardan çıkartılabilir. En düşük puan ortalamalarının ise isteklilik ve empati boyutunda olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4: Hizmet Kalitesi Ölçek İfadelerinin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Ankette Yer Alan İfadeler	Ortalama*	Standart Sapma
Somut Öğeler		
Bu tesis modern teçhizata sahiptir.	3.501	1.149
Bu tesisin çalışma ortamı görsel olarak çekicidir.	3.516	1.193
Bu tesisin çalışanları iyi giyimli ve zarif görünümlüdür.	3.633	1.132
Bu tesisin fiziki görüntüsü sundukları hizmetle ilgilidir.	3.648	1.067
Güvenilirlik		
Eğer bu tesis bir şeyi belirli bir zamanda yapma sözü vermişse, bunu yerine getirir.	3.738	.934
Sorunlarınız olduğu zaman bu tesis anlayışlı ve güven vericidir.	4.132	.943
Bu tesis güvenilirirdir.	4.209	.980

Bu tesis hizmetlerini söz verdiği zamanda yerine getirir.	3.760	.936
Bu tesis kayıtlarını düzgün ve doğru tutar.	3.902	.823
İsteklilik		
Bu tesis hizmetin tam olarak ne zaman yerine getirileceğini müşterilerine söyler.	3.359	1.086
Bu tesisin çalışanlarından hızlı bir hizmet alırsınız	2.189	1.307
Bu tesisin çalışanları her zaman müşteriye yardım etme isteklidir.	2.067	1.275
Bu tesisin çalışanları müşterilerin isteklerine hemen cevap verecek durumdadır.	2.104	1.242
Güvence		
Bu tesisin çalışanlarına güvenebilirsiniz.	4.102	.996
Bu tesisin çalışanlarıyla olan işlemlerde güven hissedersiniz.	4.102	.990
Bu tesisin çalışanları kibardır.	4.049	.988
Bu tesisin çalışanları işlerini iyi yapabilmek için firmalarından yeterli desteği alırlar.	3.251	1.021
Empati		
Bu tesis size bireysel ilgi gösterir.	2.730	1.196
Bu tesisin çalışanları size kişisel ilgi gösterir.	2.678	1.242
Bu tesisin çalışanları sizin ihtiyaçlarınızı bilir.	2.785	1.256
Bu tesis sizin için gerçekten en iyisi olanı bilir.	2.860	1.216
Bu tesisin bütün müşterilerine uygun bir çalışma saati vardır.	3.172	1.197

Normal Dağılım Analizleri

Uygulanacak analizlere karar verilebilmesinde her boyut ayrı ayrı normal dağılıma uygunluğunun test edilmesi için çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır ve Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 3: Ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerleri

	Çarpıklık değeri	Basıklık değeri
Somut Öğeler	-0.791	0.226
Güvenilirlik	-1.086	1.507
İsteklilik	0.843	-0.149
Güvence	-1.270	1.370
Empati	0.117	-0.396

Elde edilen değerlere göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1,5 ve -1,5 aralığında olması veri setinin normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu nedenle, yapılacak analizlerde parametrik analizlerin kullanılması uygun olarak görülmektedir.

Karşılaştırma Analizleri

Bu araştırmada değişkenler arasında karşılaştırma analizleri (t testi, varyans analizi) yapılmıştır. Bu analizlerin yapılmasının temel nedeni Batman, Diyarbakır, Gaziantep ve Şanlıurfa'da bulunan termal otellerden hizmet alanların memnuniyet düzeylerinin tespit edilip buna yönelik uygun stratejiler hazırlayabilmesine olanak sağlamaktır. Bu araştırmada kullanılan bağımsız örneklem t testi, iki grubun sürekli değişken üzerinde aldıkları değerlerin karşılaştırılması olarak tanımlanmaktadır (Akbulut, 2010: 110). Varyans (ANOVA) ise, üç ya da daha çok grubu birbirleriyle karşılaştırmak ya da aynı grubun üç ya da daha çok ölçümden aldığı değerleri karşılaştırmak için yapılan analizlerdir (Akbulut, 2010: 119). Bu bağlamda, t testi ve varyans bu araştırmanın amacına en uygun analizlerdir.

Tablo 4'te yer alan sonuçlar incelendiğinde turistlerin yaş gruplarına göre hizmet kalitesi algılarına yönelik anlamlı farklılıklar bulunduğu ve bu farklılıkların boyutlarının puan ortalamalarına yansıdığı görülmüştür. Buna göre somut öğelerde 16-25 yaş aralığında bulunanların somut öğeler algıları 16-35, 36-45, 46-55 ve 56 ve üzeri yaş gruplarına göre daha düşük çıkmıştır. Aynı zamanda 26-35 yaş grubunda bulunanların 46-55 yaş grubunda bulunanlara göre hizmet kalitesi algıları daha düşük çıkmıştır. Dolayısıyla H1a hipotezi desteklenmiş, diğer boyutlar arası anlamlı farklılıklar bulunamamış ve H1b, H1c, H1d, H1e hipotezleri desteklenmemiştir.

Tablo 4: Yaş Gruplarına Göre Hizmet Kalitesi Varyans Analizi ve LSD Testi

	Yaş	N	Ort.	Std. Sapma	F	P	LSD Testi				
							16-25	26-35	36-45	46-55	56 ve üzeri
Somut Öğeler	16-25	77	3.172	.999	6.149	.000	-	-.404*			-.505*
	26-35	133	3.577	.945			.404*	-	-.083		-.100
	36-45	81	3.660	.873			.488*	.083	-	-.231	-.017
	46-55	58	3.892	.797			.720*	.315*	.231	-	.214
	56 ve üzeri	52	3.677	.664			.505*	.100	.017	-.214	-

Tablo 5'e yer alan sonuçlar incelendiğinde turistlerin mesleklerine göre hizmet kalitesi algılarına yönelik anlamlı farklılıklar bulunduğu ve bu farklılıkların boyutlarının puan ortalamalarına yansıdığı görülmüştür. Buna göre somut öğeler boyutunda serbest meslek çalışanları, öğrenci, kamu çalışanı ve işsizlere göre; emekliler öğrenci, ev hanımı, özel sektör, kamu personeli ve işsizlere hizmet kalitesi algıları daha yüksek çıkmıştır. İsteklilik ve güvence boyutunda da mesleklere göre anlamlı farklılıklar vardır. Dolayısıyla H2a, H2c ve H2d, hipotezi desteklenmiş, güvenilirlik ve empati boyutları arası anlamlı farklılıklar bulunamamış ve H2b, H2e hipotezleri desteklenmemiştir.

Tablo 5: Mesleklerine Göre Varyans Analizi ve Tamhane Testi

	Meslek	N	Ort.	Std. Sapma	F	P	Tamhane Testi						
							Serbest Meslek	Öğrenci	Ev Hanımı	Emekli	Özel Sektör	Kamu Personeli	İşsiz
Somut Öğeler	Serbest Meslek	48	3.807	.831	3.415	.003		.417*	.206	-.313	.245	.423*	.480*
	Öğrenci	43	3.389	.914			-.417*	-	-.210	-.730	-.171	.005	.062
	Ev Hanımı	127	3.600	.822			-.206	.210	-	-.519*	.038	.216	.273
	Emekli	27	4.120	.648			.313	.730*	.519*	-	.558*	.736*	.793*
	Özel Sektör	57	3.561	1.037			-.245	.171	-.038	-.558*	-	.177	.234
	Kamu	73	3.383	1.004			-.423*	-.005	-.216	-.736*	-.177	-	.056
	İşsiz	26	3.326	.893			-.480*	-.062	-.273	-.793*	-.234	-.056	-
İsteklilik	Serbest Meslek	48	2.270	1.023	3.023	.007		.092	.430*	.258	.188	-.185	-.100
	Öğrenci	43	2.178	1.215			-.092	-	.338	.165	.096	-.278	-.193
	Ev Hanımı	127	1.839	.983			-.430*	-.338	-	-.172	-.241	-.616*	-.531*
	Emekli	27	2.012	1.060			-.258	-.165	.172	-	-.069	-.444	-.359
	Özel Sektör	57	2.081	1.014			-.188	-.096	.241	.069	-	-.374	-.289
	Kamu	73	2.456	1.192			.185	.278	.616*	.444	.374	-	.084
	İşsiz	26	2.371	1.341			.100	.193	.531*	.359	.289	-.084	-
Güvence	Serbest Meslek	48	3.979	.980	2.134	.049		-.106	-.225	-.354	-.126	.024	.222
	Öğrenci	43	4.085	.876			.106	-	-.119	-.248	-.019	.130	.328
	Ev Hanımı	127	4.204	.687			.225	.119	-	-.128	.099	.250*	.448*
	Emekli	27	4.333	.577			.354	.248	.128	-	.228	.379*	.576*
	Özel Sektör	57	4.105	.758			.126	.019	-.099	-.228	-	.150	.348
	Kamu	73	3.954	.863			-.024	-.130	-.250	-.379*	-.150	-	.197
	İşsiz	26	3.756	.840			-.222	-.328	-.448	-.576	-.348	-.197	-

Tablo 6'da yer alan sonuçlar incelendiğinde gelir gruplarına göre turistlerin hizmet kalitesi algıları arasında farklılıklar bulunduğu ve bu farklılıkların boyutlarının puan ortalamalarına yansıdığı görülmüştür. Buna göre isteklilik boyutunda 1500 TL ve altı gelir grubu ile 1501-3000 TL gelir grubunda yer alan turistlerin 3001-5000 TL geliri olan turistlere göre hizmet kalitesi algılamaları daha düşük çıkmıştır. Dolayısıyla H6c hipotezi desteklenmiştir. Diğer boyutlar arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Dolayısıyla H6a, H6b, H6d ve H6e hipotezleri desteklenmemiştir.

Tablo 6: Gelir Gruplarına Göre Hizmet Kalitesi Varyans Analizi ve LSD Testi

	Gelir	N	Ort.	Std. Sapma	F	P	LSD Testi				
							1500 ve altı	1501-3000	3001-5000	5001-7500	7501 ve üstü
İsteklilik	1500 ve altı	218	1.970	1.053	3.848	.004	-	-.167	-.589*	-.150	-.495
	1501-3000	101	2.138	1.058			.167	-	-.420*	.017	-.328
	3001-5000	66	2.560	1.248			.589*	.421*	-	.439	.093
	5001-7500	11	2.121	1.128			.150	-.017	-.439	-	-.345
	7501 ve üstü	5	2.466	.960			.495	.328	-.093	.345	-

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sürekli gelişen ve değişen yaşam koşullarıyla beraber, insanlar dinlenme, eğlence gibi rekreasyonel faaliyetlere daha fazla zaman haralayabilmektedir. Kıyı turizmin yoğunlaştığı ülkemizde alternatif turizm çeşitlerin doğması hem ülke ekonomisine hem de turistlerin daha fazla turizm aktivitesine katılmasını sağlamaktadır. Turizmi bütün yıla yayılmasını sağlayan turizm çeşitlerinden biri olan termal turizm, turistlere yaz ve kış mevsimlerini ayırt etmeksizin dinlenme, tedavi olma gibi imkanlar sunmaktadır. Ayrıca ülkemizin bütün bölgelerinde termal kaynak mevcut olup en az kaynağa sahip olan bölgelerinden biri de Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Bu nedenden dolayı, bu çalışmada Güneydoğu Anadolu bölgesindeki termal turizm işletmelerin hizmet kalitesinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Hizmet kalitesi boyutlarına bakıldığında güvenilirlik, güvence ve somut öğeler adlı boyutların en yüksek ortalamaya sahip olduğu, empati boyutunun ise en düşük ortalamaya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim alanyazındaki çalışmalara da bakıldığında empati boyutu dışındaki diğer hizmet kalitesi boyutlarının yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir (Çelik, 2009; Kurnaz ve Özdoğan, 2017, Gelmez, 2016). Bu durumun temel sebebinin termal turizm işletmelerine gelen müşterilerin çoğunlukla günübirlikçi olmasından dolayı işletme ile aidiyet bağı kuramamasından kaynaklı olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra empati bireysel duygularla ilişkili olduğu için ve empatinin çalışanlar tarafından içselleştirilebilmesi için çalışanlarda duygusal becerilerin olması gerektiğinden bu boyutundaki ortalamaların düşük çıkması katılımcıların bireysel algılamalarından kaynaklı olduğu şeklinde bir değerlendirme de yapılabilir. Başka bir deyişle empati boyutunda, müşterinin

tesis ile olan ilişkisinde duygusal durumu anlamlandırma ve içselleştirme süreci ortaya çıktığından söz konusu süreç kişiden kişiye farklılık göstermektedir.

Katılımcıların demografik bilgileri ele alınarak 3 ana 15 alt hipotez geliştirilmiştir. Bu hipotezlere bakıldığında, somut öğeler işletmelerin dış görünüşü ile ilgili olduğundan 46-55 yaş aralığındaki kişilerin ise 16-25 yaş aralığına göre daha fazla algıladıkları görülmüştür. İsteklilik boyutunda, lisans düzeyinde eğitime sahip olanlar diploması olmayan ve lise mezunlarına göre daha yüksek çıkmıştır. Mesleklerine göre hizmet kalitesinde somut öğeler, isteklilik ve güvence boyutları arasında anlamlı fark görülmüş olup emekli ve kamu personelin ortalamaları daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gelirleri 3001-5000 arasında olan müşterilerin, gelirleri 1500 ve altı olan müşterilere göre ortalamaları yüksek çıktığından dolayı isteklilik boyutu arasında farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ekonomik durumu belirli bir seviyenin üzerinde olan müşterilerin tercih ettiği termal turizm işletmelerinde hizmet alma konusunda daha istekli olduğu ve müşterinin ekonomik durumunun çalışanlar üzerinde de farklılığa neden olduğu değerlendirilmektedir.

Bulgulardan yola çıkılarak elde edilen sonuçlara göre, hizmet kalitesi noktasında farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılabilir. Bölgede sınırlı sayıda tesis olduğundan, sıcak su kaynaklarının hastalıkları tedavi ettiğini bu yüzden kaynakların sıklıkla ziyaret edildiği söylenebilir. Ayrıca termal işletmelerin fiziki görüntüsü ile ilgili sorunların ve çalışanlar ile ilgili de bir takım problemlerin olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Bu problemler ortadan kaldırıldığında müşteri memnuniyetin daha fazla olabileceği ve buna bağlı olarak hizmet kalitesinin de artabileceği söylenebilir.

Kaynakça

- AKBULUT, G. (2010). Türkiye’de kaplıca turizmi ve sorunları. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 9(1), 35-54.
- AKBULUT, Y. (2010). Sosyal bilimlerde spss uygulamaları, İdeal Yayıncılık, İstanbul.
- AKŞİT, Aşık, N. (2016). Algılanan hizmet kalitesinin müşteri memnuniyeti üzerine etkisi: termal otellerde bir araştırma, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(47), 1161-1168.
- BARCA, M., AKDEVE, E. ve GEDİK BALAY, İ. (2013). Türkiye sağlık turizm sektörünün analizi ve strateji önerileri, İşletme Araştırmaları Dergisi, 5(3), 64-92.
- BAYER, E. (1997). Türk Termal Turizm Potansiyeli İle Tesisleri Ve Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- ÇELİK, A. (2009). Sağlık Turizmi Kapsamında Termal İşletmelerde Sağlık Hizmetleri Pazarlaması Ve Algılanan Hizmet Kalitesi: Balçova Termal İşletmesinde Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- ÇELİK, S. Coşkun, E. (2015). Trc3 bölgesi (mardin, batman, siirt, şırnak)'nin termal turizm açısından değerlendirilmesi, I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends And Indicators (Eitoc) Bildiriler Kitabı, 3,583-592.
- DOĞANER, S. (2001). Türkiye turizm coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- ELDEM, E. (2009). Hizmet sektöründe servqual analizini kullanarak hizmet kalitesinin ölçülmesi ve bir sağlık kuruluşunda uygulama denemesi, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 1-107.
- ERSOY, A. ve SAAT ERSOY, M. (2011). Kalite yönetimi (toplam kalite yönetimi ve kalite denetimi), İmaj Yayınevi, Ankara.
- GELMEZ, M. (2016). Sağlıkta hizmet kalitesinin değerlendirilmesi: bir eğitim araştırma hastanesi uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1-154.
- GÜVERCİN GÖÇMEN, Z. (2008). Turizm çeşitlendirmesi kapsamında İzmir'de termal turizmin tedavi amaçlı kullanımı ve ekonomik değeri, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1-152
- İPAR, S. M. ve DOĞAN, M. (2013). Destinasyonun Turist Açısından Önem Memnuniyet Modeli ile Değerlendirilmesi: Edremit üzerine bir uygulama, Adıyaman üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, yıl: 6, sayı: 13, ağustos: 129-154.
- KOZAK, N., KOZAK, M. A., KOZAK, M. (2014). Genel turizm ilkeler- kavramlar, Detay Yayıncılık, Ankara
- KURNAZ, A. ve ÖZDOĞAN, O. N. (2017). İstanbul'da yer alan yeşil restoran işletmeleri hizmet kalitesinin grserv modeli ile değerlendirilmesi, İşletme Fakültesi Dergisi, 18(1), 75-99.
- LORCU, F. ,2015, Örneklerle veri analizi spss uygulamaları, Detay Yayıncılık, Ankara.
- MURAT, G., ÇELİK, N. (2007). Analitik hiyerarşi süreci yöntemi ile otel işletmelerinde hizmet kalitesini değerlendirme: bartın örneği, Zkü Sosyal Bilimler Dergisi, 3(6), 1-20
- NAKTİYOK, A. ve KÜÇÜK, O. (2003). İşgören (iç müşteri) ve müşteri (dış müşteri) tatmini, işgören tatmininin müşteri tatmini üzerine etkileri: ampirik bir değerlendirme, İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 17(1-2), 225-243.
- OKUMUŞ, A. ve DUYGUN, A. (2008). Eğitim hizmetlerinin pazarlanmasında hizmet kalitesinin ölçümü ve algılanan hizmet kalitesi ile öğrenci memnuniyeti arasındaki ilişki, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2), 17-38.
- PARASURAMAN, A., ZEITHAML, ve BERRY, L.L. (1988). Servqual: a multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality, Journal Of Retailing, 61(1), 12-40.
- PERÇİN, E. ve BEKTASH, S. (2018). Turizm şirketlerinin hizmet kalitesinin değerlendirilmesi: trabzon ili örneği, Anatolian Journal of Economics and Business, 2 (1), 1-23.
- SARUHAN, Ş. C. ve ÖZDEMİR, A. (2013). Bilim, felsefe, metodoloji. Beta Yayıncılık. İstanbul.
- SEVGI, O. O. (2017). Otel işletmelerinde yabancı turistlerin hizmet kalitesi algısının servqual yöntemle ölçülmesi: Antalya'da beş yıldızlı otellerde bir araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1-72.
- TABACHNICK, G. B. and FIDEL, S.L. (2013). Using multivariate statistics. Boston, USA: Pearson.

USTA, Ö. (2009). Turizm genel ve yapısal yaklaşım, Detay Yayıncılık, Ankara.

YAZICIOĞLU, İ., ÖZTÜRK, Y. (2002). Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 2,183-195.

Küresel Kamu Malı: Barış ve Güvenlik

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül KANBAK

Batman University, Faculty of Economic and Administration Sciences, Batman/Turkey

E-Mail: akanbak@gmail.com

Öz

Küreselleşme olgusu ile birlikte anılan küresel kamusal mallar kavramı, ilk kez Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı yayınlanan bir eserde incelenmiş, tanımı iki ölçüte bağlanmıştır. Faydalarının tüm ülkelere yayıldığı, tüketiminde rekabetin ve dışlanmanın mümkün olmadığı ve finansmanın küresel olarak karşılandığı mallar şeklinde tanımlanan küresel kamu malları içinde barış ve güvenliğe bulunmaktadır. Küresel kamusal mal olarak kabul edilen barış ve güvenliğin sunulmasında barışın sağlanması, atışmaların önlenmesi ve ülkelerin kendi savunma sistemleri de tamamlayıcı faaliyet olarak küresel kamusal mal sayılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Küreselleşme, kamusal mallar, finans, barış ve güvenlik

Giriş

1970'lerin sonlarından itibaren meydana gelen değişim ve dönüşümlerle birlikte, bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin de etkisiyle küreselleşme olgusu kendisini her alanda hissettirmeye başlamıştır. Küreselleşme genellikle ekonomik özgürleşme, serbestleşme, artan sayıda piyasaya mal ve hizmet sunumu, uluslararası piyasaların bütünleşmesi, sınır ötesi ticaret, yatırım, ulaştırma, seyahat, göç ve iletişim gibi artan faaliyetlerin özelliklerine bağlıdır. Bu faaliyetler bir yandan küreselleşmenin unsurlarını oluştururken diğer yandan insan hayatlarının birbirine bağımlı hale gelmesini sağlamaktadır. Kamusallığın bu görünür artışı, herhangi bir yerde yaşanan olayın dünya çapında yankı bulmasını sağlamaktadır. Uluslararası politikalar, ilkeler, standartlar ve kurallar genişleyen uluslararası faaliyetlerin ortak kuralları olarak tanımlanmaktadır. Barış ve güvenlik, terör ve uyuşturucu kaçakçılığını kontrol etme, küresel iklim değişikliği riskini önleme, bulaşıcı hastalıkların yayılmasıyla mücadele etme veya küresel iletişim ve ulaşım ağları oluşturma gibi küresel kaygılarla ilgili birçok uluslararası anlaşma, faydaları ve zararları ulusal sınırları aşan kamu malları ile ilgilidir. Bu durum aynı zamanda kamu

mallarının küreselleştiğinin kanıtlarıdır. Dolayısıyla küreselleşme ve küresel kamu malları ayrılmaz bir şekilde birbiri ile bağlantılıdır.

Yaklaşık iki yüz yıl önce, Kant, evrensel dünya cumhuriyeti, dünya yurttaşlığı ve ebedi barış kavramları ile tüm dünya toplumlarının bir çatı altına toplanması gerektiğini düşünmüş ve “ebedi barış” yolunun reçetesini sunmuştur(Kant,1960). Bugün, Kant’ın döneminden oldukça farklı bir devirde yaşamaktayız. Gerçekleşen dünya savaşları, soğuk savaş, terör ve birçok çatışma ve anlaşmazlık barış kavramının önemini ve küreselliğini ortaya koymuştur. Günümüzde, barış kavramını, güvenlik kavramından ayrı düşünmek mümkün değildir. Barış, farklı kimliklerin, grupların, toplumların ve ulusların uyumlu biçimde insan hak ve özgürlüklerine dayalı ortak değerler üzerinden farklılıklarını koruyarak yaşamalarıdır(www.ihd.org).

II. Dünya savaşından sonra, dünya ülkeleri, uluslararası barış ve güvenliğin korunması hakkındaki kararlılıklarını, Birleşmiş Milletlerin kuruluş aşamasında kabul ettikleri antlaşmanın 1.maddesinde göstermişlerdir. Birleşmiş Milletler için uluslararası barış ve güvenliğin korunması ana amaç ve ilke haline gelmiştir. 1948 yılında kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, insanların sahip olması gereken ekonomik ve sosyal hakları ilk kez tanımlamış ve bugün bu bildirge de tanımlı insan haklarının, aynı zamanda insanın fiziksel ve moral bütünlüğüne ilişkin güvenlik talepleri olduğu ileri sürülmektedir(Dağı,2004:6).

Bu çalışmada, küresel kamu malı olarak barış ve güvenlik kavramları irdelenmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda öncelikle, barış ve güvenlik kapsamında küresel kamu malının tanımı ve sınıflandırılması yapılacak, daha sonra da barışın sağlanmasındaki aktörler, barışın finansmanındaki sorunlar tartışılmaya çalışılacaktır.

A. Küresel Kamu Mallarının Tanımı ve Sınıflandırılması

Hızla küreselleşen dünya yeni yaklaşım ve kavramları da beraberinde getirmiştir. Bu kavramlardan biri olan küresel kamu malı, ilk olarak 1999 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma programı (UNDP) tarafından hazırlanan “Küresel Kamusal Mallar: 21 Yüzyılda Uluslararası ilişkiler” adlı çalışmada detaylı olarak incelenmiş ve küresel kamu mallarının tanımı iki ölçüte bağlanmıştır (Kaul, Grunberg ve Stern, 1999:2-3). Birinci ölçüt, bu malların faydalarında tüketiciler arasında rekabet olmaması ve dışarıda bırakılmamasıdır. İkinci ölçüt ise malların bu özelliklerine küresel bir açıdan bakmakta olup faydaların tüm ülkeleri, insanları ve kuşakları ilgilendirmesidir. Bir başka ifade ile ülkeler arasında küresel kamu malları için rekabet yoktur ve kimse bu malları

kullanmaktan mahrum edilemez (Ferroni ve Mody, 2002 aktaran Yılmaz, 2010:139). Bu bağlamda küresel kamu malları “faydaları tüm ülkelere, nüfus gruplarına ve nesillere yayılan ya da en azından faydasının birden fazla ülke ya da gruba yayıldığı, herhangi bir nüfus grubu veya bugünkü ve gelecek nesillere ayrımcılık yapılmadan üretilen mallar” olarak tanımlanmaktadır (Kaul, Grunberg ve Stern, 1999 aktaran Debedek, 2015:33). Malların üretildiği yerden ziyade faydasının dağılımının vurgulandığı tanımda, bir malın küresel kamu malı olabilmesi için herhangi bir yerden ulaşılabilir olması önem taşımaktadır. Küresel kamu malları sadece belirli ülkeleri toplumun bir kısmını ya da bugünkü nesilleri değil bütün ülkeleri, tüm toplumları ve gelecek kuşakları da kapsamaktadır.

Küresel Kamu malları ile ilgili literatürde farklı sınıflandırmalar bulunmaktadır. Bu sınıflandırmalar içinde küresellik boyutunun ön plana çıktığı ayrımlarda, ölçüt faydanın dağılım alanıdır ve bu dağılım alanı açısından kamu malları yerel, ulusal, bölgesel veya küresel kamu malları olarak sınıflandırılırlar. Genellikle bu durumda faydalar yerine zararlar dağılmakta ve bu malların yarattığı negatif dışsallıklar sınırlar ötesine yayılmaktadır (Kanbur v.d., 1999:56).

Kamusallık boyutu açısından sınıflandırma, tüketimde rekabet olmaması ve dışarıda bırakılmama özelliklerine göre yapılmaktadır. Bu ayrıma göre küresel kamu malları; tam küresel kamu malları, yarı küresel kamu malları, klüp malları ve bağlı ürünler olarak dörde ayrılır. Tam küresel kamusal mallar, tüketimde rekabetin olmadığı, dışlanamayan mallardır. Örneğin küresel ısınmaya neden olan gazların emisyonunun azaltılması, küresel düzeyde kimsenin birbirine rakip olmayacağı ve dışarıda bırakmanın mümkün olmadığı faydalar sağlamaktadır. Küresel yarı kamusal mallar, faydanın kısmen rakip olduğu maliyetlerde kısmen dışlamanın mümkün olduğu mallardır. Küresel kulüp malları ise faydada dışlamanın mümkün olduğu mallardır. Bağlı ürünler ise kamusallık dereceleri önemlidir. Buna göre tek sunumda iki veya daha çok ürün üreten, bir başka deyişle hem ülkeye hem de küresel topluluğa yarar sağlayan ürünler üreten mallardır (Yılmaz, 2010:140). Kamusallık açısından bir başka ayırım malların “kamusallık üçgeni” adı verilen bir yöntemle sınıflandırılmasıdır (Kaul-Mendoza, 2003: 92). Bu yaklaşıma göre, küresel bir malın kamusallığı üç boyuttan oluşmaktadır. Kamusallık üçgeninin bir köşesini tüketimde kamusallık, ikinci köşesini karar almada kamusallık ve üçüncü köşesini net faydaların dağılımında kamusallık oluşturmaktadır. Eğer, bunları bir üçgenin köşelerine yerleştirdiğimizde eşkenar bir üçgen ortaya çıkıyorsa, her üç kamusallıkta ideal olarak sağlanıyor demektir. Ancak küresel kamu mallarını, kamusallık üçgeni kavramına göre değerlendirdiğimizde farklı durumlar ortaya

çıkılmaktadır (Kirmanoğlu vd, 2006:28).

1. Tüketimde ve faydaların dağılımında tam olarak kamusal, ancak karar alma düzeyinde tam olarak kamusal olmayan durumlar
2. Tüketimde ve karar alma düzeyinde tam olarak kamusal, ancak faydaların dağılımında tam olarak kamusal olmayan durumlar
3. Tüketimde tam olarak kamusal, ancak karar alma düzeyinde ve faydaların dağılımında tam olarak kamusal olmayan durumlar
4. Her üç düzeyde de tam olarak kamusal olmayan durumlar

Küresel kamu malları ile ilgili bir başka sınıflandırma Dünya Bankası(DB) sınıflandırılması olarak adlandırılan ve malları temel ve tamamlayıcı faaliyetler açısından ayıran sınıflandırmadır. Temel faaliyetler, malların üretimine yönelik faaliyetler olarak kabul edilirken, küresel kamusal malların tüketimine hazırlayan, tüketimini mümkün kılan aynı zamanda ulusal kamusal mal yaratan faaliyetlerde tamamlayıcı faaliyetler olarak adlandırılmaktadır (Dedebek, 2015:44). Tamamlayıcı nitelikteki faaliyetler ise daha çok kalkınma hedeflidir. Gelişmişlik düzeyi yüksek olan ülkeler, aynı miktarda bir kamusal maldan daha fazla fayda sağlarken, düşük olan ülkeler yeterince fayda sağlayamayacaklardır (Ferrroni ve Mody, 2002:5).

Küresel kamu malları ayrıca sektörlere göre çevre, sağlık, bilgi, yönetim ve barış ve güvenlik olarak sınıflandırılabilir.

B. Küresel Kamu Malı Olarak Barış ve Güvenlik

Barış ve güvenlik, insanlığın yüzyıllardır peşinden koştuğu küresel değerlerdir. Dünya, öyle birbirine bağlı ve bütünleşmiştir ki tanımlanan ulusal sınırlarla güvenliği sınırlandırmak imkânsız durumdadır. Böyle bir güvenlik, diğer devletlerin harcamaları ile değil güvenlikle ilgili birleşmeleri sonucunda kazanılır ve askeri, ekonomik, politik, çevre, sağlık ve güvenliğin diğer boyutlarını tahlil etmek zorundadır (Intriligator, 2007a:31).

Barış tanımlanması güç bir kavram olmasının yanında yokluğunda anlaşılabilir bir kavramdır. Galtung, barışı “negatif” ve “pozitif” olarak ikiye ayırmaktadır. Negatif barış, savaş ve büyük boyutlu çatışmaların olmadığı biri durumu ifade ederken, pozitif barış ise yapısal şiddetin yokluğu olarak yani adaletli ve eşit bir toplumu ifade etmektedir(Yılmaz, 2010:143, Dedebek, 2015:98). Güvenliğin farklı algılanması tanımlanmasını güçleştirmekte ve tanımda ortaklaşma mümkün olmamaktadır. Kavramın dinamikliği ve bakış açısı, farklı algılanmasına ve üzerinde mutabık olunan bir tanım oluşmamasına neden olmaktadır (Dedebek, 2015:103).

Barış kamu ekonomistleri tarafından bir kamu malı olarak kabul edilmektedir. Eğer bir ülke barış içindeyse, hiçbir yerleşik malın faydasının dışında bırakılmaz. Diğer yandan küresel barış, ulusal düzeydeki adalet ya da asayiş gibi diğer kamu mallarına benzer faydalar sağlar. Bugün küreselleşmenin yaşandığı dünyada barış ve güvenliğin sağlandığı yerlerde, bu olumlu faydadan herkes yararlanır, dışlama ve rekabet söz konusu değildir.

Intriligator(2007b), küresel güvenlik, dünyamızın hayati menfaatleri için tehditlerin yokluğu olarak tanımlanırken, 1990'larda, devletlerin sınır güvenliğini ve bütünlüğüne yönelik tehditlere odaklanan bir anlayıştan, insan hayatı ve sağlığını hedef alan tehditlere odaklanan bir güvenlik anlayışına geçilmeye başlanmıştır. Bu yeni tehditlere karşı kullanılan terim artık milli güvenlik değil, insan güvenliği olmaktadır (Reich,2004:1). İnsan güvenliği, dünyada bireysel insanların hayati menfaatleri için tehditlerin yokluğu olarak tanımlanır (Intriligator, 2007a:31). İç savaşlar, etnik çatışmalar, terör, otoriter rejimlerin saldırgan tutumları ve bütün bunların yarattığı göç dalgaları küresel barışı tehdit eden olgulardır. Dolayısıyla, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması anlamında, bireysel güvenlikle ulusal güvenlik ve ulusal güvenlikle küresel güvenlik arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. İnsan haklarının çözümü hem iç barışı sağlamakta hem de küresel barış ve güvenliği mümkün kılmaktadır (Dağı:2004:6). İnsan güvenliği, yaklaşımı başta “ekonomik sorunlar, toplumsal eşitsizlik ve politik baskı” olmak üzere çatışma ve şiddetin sebeplerini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Buradaki vurgu önleyicilik ve çatışma öncesi barış inşası üzerinedir (Reich, 2004:1). Eğer uluslararası sistemin temel problemi barış ve güvenlik ise, bunu temin etmenin yollarından birisi de insan haklarına dayalı ulusal yönetimdir (Dağı:2004:6). Uluslararası düzeyde küresel barışın faydaları, ulusal düzeyde kanun ve düzenlemelerin kamu malı olmasına benzemektedir (Mendez,1999:388). Barış ve güvenliği sağlandığı yerde yaşamak herkesin hoşuna gider çünkü bu demektir ki savaş ve tehditler yoktur, uluslararası seyahat ve ticaret engelsiz yapılabilir ve insanlar işlerine korkmadan gidebilirler. Barış, dünya varolduğundan beri de sağlanması ve korunması için çaba gösterilen bir kavramdır.

C. Barış ve Güvenlikte Birleşmiş Milletlerin Rolü

Barış, finansal istikrar ve ekonomik sistemin korunması gibi küresel kamu malları, sürekli bir biçimde sunulması gereken fakat genellikle yeterli arza sahip olmayan mallardır. Küresel düzeyde barış ve güvenlik söz konusu ise herkes bu durumun ortaya çıkarttığı faydadan yararlanmaktadır. Küresel Kamu mallarının sunulmaması ya da yetersiz sunulmasında kamusal kötüler ortaya çıkmaktadır. Barışın ve güvenliğin yetersiz olması durumunda savaş, terör, yoksulluk gibi

sonuçlar meydana gelmektedir. Küresel düzeydeki olumsuzlukların çözümü küresel düzeyde işbirliği gerektirmekte olup, bu iş birliği ulusal, bölgesel ve küresel düzeydeki tedbir ve politikaların uyumlaştırılmasını ve gerekli finansmanın bulunmasını içermektedir (Tekin,ty:326).

Çağımızda ulusal kamu mallarının sunumunda, devlet örgütlenmeleri yeterli geldiği halde, bölgesel ve küresel malların sunumunda sadece devlet örgütleri yeterli gelmemektedir. Küresel Kamu Mallarının sunumu için meydana gelmiş tek bir kuruluş bulunmamaktadır. Dolayısıyla, uluslararası kuruluşlar ve örgütlenmeler küresel dünyanın temel taşı konumunda olup, küresel kamu mallarının sunumunda, üretiminde ve yönetiminde rol oynamaktadır. Bu rollerini direk küresel kamu malını üreterek, yönetimi sağlayarak gerçekleştirdikleri gibi, diğer aktörlerin yönetim ve denetim çalışmalarına katılarak da gerçekleştirebilirler.

Küresel Kamu Mallarında sunum, o malı üretmek ya da çoğunlukla ortak düzenlemeler yapmak şeklinde olmaktadır. Örgütler, küresel kamu malları ile ilgili doğru sonuçların elde edilebilmesi ve değerlendirilmesinde gerekli olan bilgilerin aktarımında önemli bir konuma sahip olmaktadır(Martin, 1999:57).

Küresel Kamu Mallarının sunumunda politik karar alma ve üretim aşamaları olarak iki önemli süreç bulunmaktadır. Tablo 1’de görüldüğü gibi, politik karar alma sürecinde, malların nasıl, ne şekilde üretileceği ve faydalarının nasıl dağıtılacağına karar verilmektedir. Üretim aşaması, karar alma sürecinde alınan kararların uygulama süreci olup, iki aşamadan oluşmaktadır. Finansman aşaması, üretim için yeterli kaynak tahsisinin sağlanması, yönetim aşaması ise, kaynakların verimli ve etkin kullanımını demektir.

Tablo 1: Küresel Kamu Mallarının Sunum Aşaması

POLİTİK KARAR ALMA SÜRECİ	Malların ne şekilde, nasıl üretileceğine ve net faydalarının nasıl dağıtılacağına ilişkin kararları ile ilgilidir
ÜRETİM Finansman Yönetim	Kararların yürürlüğe konma aşaması Kamu ve özel kaynakların yeterli tahsisi Malları temini ile ilgili etkin ve verimli stratejik yönetim,

Kaynak: Inge Kaul, Pedro Conceicao, Katell Le Goulven, Ronald Mendoza, *Why Do Global Public Goods Matter Today*, I.Kaul, P.Conceicao, K.Le Goulven ve R.U.Mendoza (der), *Providing Global Public Goods*, 2002, Oxford University.

Küresel Kamu mallarının sunumu konusunda işlevi olan en önemli uluslararası kuruluş Birleşmiş Milletler Teşkilatıdır. Bünyesinde çok çeşitli alanlara dair fonlar bulunduran teşkilat, küresel kamu malı kapsamına giren çoğu alanda yer almaktadır. Birleşmiş Milletlerin finansman kaynakları çoğunlukla, üye devletlerden ödeme gücü ilkesine göre karşılanmaktadır (Kirmanoğlu vd, 2006:33). Örgüt organlarından beşi veto yetkisine sahip daimi üye olmak üzere onbeş üyeli Güvenlik Konseyi, barış ve güvenliğin sağlanmasında, barış ve güvenliğe yönelik tehdit ve saldırılarda “ana” sorumluluk ve yetkili organdır. Bununla birlikte, Güvenlik Konseyi, tüm devletlerin temsil edilerek birer oya sahip oldukları Genel Kurul da barış ve güvenlikle ilgili konularda söz hakkına sahiptir. San Fransisko Konferansı’nda kabul edilen BM Şartı devletlerin toprak bütünlüğüne, siyasi bağımsızlığına ve BM’nin amaç ve ilkelerine aykırı olarak devletlerin başka devletlere karşı askeri güç kullanmasını açıkça yasaklamaktadır. Uluslararası barış ve güvenliğin ihlal edildiği ya da tehlikeye düştüğü durumlarda Şart’ın Yedinci Bölümü uyarınca Güvenlik Konseyi uyulması zorunlu olan tedbirler alabilir (Madde 39). Bu tedbirlerden bir kısmı ekonomik ambargo, diplomatik ilişkilerin kesilmesi, iletişim ve ulaşımın kesilmesi gibi askeri nitelikte olmayan yaptırımlar şeklindedir (Madde 41) (Kaya, 2006)

Güvenlik konseyi, soğuk savaş yıllarında tarafların rızası, barış gücünün tarafsızlığı ve bir saldırı karşısında barış gücü askerlerinin kendini savunması dışında silaha başvurmama gibi geleneksel barış koruma ilkelerini uygularken, soğuk savaş sonrası dönemde, bu ilkeler değişen dünya yapısı ile birlikte yerini barışı koruma (peacekeeping) operasyonlarına bırakmıştır. Barışı koruma faaliyetleri, Birleşmiş Milletlerin, uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden uyuşmazlıkların çözümüne yönelik çabalarının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Dağılmakta olan birçok devlette ortaya çıkan iç savaşlar, yeniden yapılanma, silahlanma söz konusu olduğunda Güvenlik Konseyi barışı koruma operasyonlarına başvurmak zorunda kalmıştır (Demirdöğen, 2006:237). Madde 42 verdiği yetki ile barışın gerçekleştirilmesi ile barış koruma arasındaki en önemli farklardan biri, birincisinin zorunlu olarak tarafların rızasına dayanmadan cebri olarak uygulanması iken, barış korumanın tarafların rızası ile uygulanıyor olmasıdır. Barış koruma hem birden fazla devleti ilgilendiren uluslararası nitelikte, hem de bir devletin içinde olan ulusal nitelikte durumlarda yerine getirilebilmektedir. İkinci fark ise, barışın tesisi operasyonlarında BM saldırgan devletin karşısında yer alırken, barış koruma operasyonlarında BM tüm taraflara karşı nötr durumda, tarafsız ve eşit mesafededir (Kaya, 2006). Barışı koruma operasyonları BM Şart’ında açıkça öngörülmemiş olup, özellikle Soğuk Savaş ortamında Güvenlik Konseyi’nin veto nedeniyle çalışamaz hale

gelmesi durumunda alternatif olarak uygulamaya konmuş operasyonlar olup, belirtilen görevler dahilinde hareket edilmektedir (Mendez,1999:399).

- Lojistik Destek (Gıda, İlaç ve Kıyafet sağlanması) görevi
- Gözlem Misyonu
- Fillen Tampon bölge oluşturma görevi
- Geçici Yönetim görevi

Dünya'nın birçok bölgesinde küreselleşme sonrasında ortaya çıkan etnik çatışmalar ve mikro milliyetçi akımları özellikle Avrupa'dan Asya'nın içlerine kadar uzanan bir coğrafyada etkin bir şekilde hissedilmeye başlamıştır (Demirdöğen, 2006:246). Bu durum sadece çatışmaların olduğu bölgedeki ülkeleri değil, komşu ülkelerini ve diğer bölgelerdeki ülkeleri de farklı şekillerde etkilemektedir. Bu ülkeler aynı zamanda barış koruma operasyonun önemli hedefi olma konumundadır.

D. Barış ve Güvenliğin Finansmanı

Ulusal düzeyde, kamusal mallar kamu sektörü tarafından sağlanır ve bu malların finansman vergi gelirleridir. Birleşmiş Milletlerin, barış koruma operasyonlarını finanse etmede kullandığı model, kamu mallarına ve malların Birleşmiş Milletlerdeki dışsallıklarına benzemektedir. Birleşmiş Milletlerin üç tane finansman kaynağı bulunmaktadır.

- Düzenli bütçe
- Özel barış koruma hesapları
- Gönüllü katılımcılar

Düzenli bütçe, teşkilata üye olan devletlerin katkıları ile BM'in yönetim harcamalarını oluşturmaktadır. Bütçenin değerlendirilmesinde aşamalı vergilendirme ilkesi temel alınır. Barışı koruma operasyonlarının başlangıcında, operasyonların maliyeti düzenli bütçeden karşılanıyordu. Daha sonra düzenleme yapılarak özel barış koruma hesabı oluşturulmuştur. Barış koruma operasyonları için değerlendirme ölçeği düzenli bütçeden daha aşamalıdır dolayısıyla zengin ülkeler fakir ülkelere daha fazla ödeme yapmaktadır. Birleşmiş milletlerin düzenli bütçesi ve barış koruma hesaplarının miktarı görece olarak gelişmiş ülkelerin devlet bütçelerinin biraz daha azdır. Birleşmiş Milletlerin finansal durumu, kronik krizlerden biridir. Yetersiz fonlar, sürekli nakit akış çıkmazı ve devamlı olarak bilanço dışı olması örgütün yetersiz üretimine neden olmakta olup, bir takım somut problemler ortaya çıkmaktadır(Mendez,1999:401).

- Gecikmiş ödemeler için bir bilanço bulunmamaktadır.
- Birleşmiş milletler barış koruma operasyonlarına asker malzeme katkısı ya da direkt görevli devletlere geri ödeme yapmakta, fakat bu ödemeler genellikle nakit akış problemlerinden ve finansal krizler ile birlikte düzenli bütçe ve barış koruma fonları azalmış olmasından dolayı gecikmektedir.
- Barış Koruma hesapları hantal ve fazla zaman alan hesaplardır
- Barışı Korumanın artıran maliyeti, hem zengin hem de yoksul ülkelerin şikayet konusu olup, bu durum, Güvenlik Konseyi'nin ülkelerdeki çalışmalarını kısa tutması için aldığı kararlarda önemli bir faktördür.
- Mevcut sistem açıkça, kurum ve acil durumlar ve uzamış operasyonlar için duran askeri bir kuvvetin bakımını destekleyemez durumdadır.

Problemler, Birleşmiş Milletler finans sisteminin doğasından kaynaklanmakta olup, küresel kamu mallarının sağlanması için efektif bir sistem değildir(Mendez, 1999:402-403).

Sonuç

Küreselleşme ile birlikte ulusal sınırları aşan faaliyetlerde artışlar yaşanmakta ve bu artışlar terörizm, çatışma, mülteci, hastalık gibi birçok sorunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ülkeleri risk altına sokan bu sorunlar nedeniyle birçok insan hayatlarını kaybetti ya da yaşam ortamlarından koparıldılar. İnsanlar sadece çatışmalarla değil, çatışmaların ortaya çıkardığı olduğu yoksulluk, hastalık gibi pek çok nedenden dolayı da yaşamlarını yitirmektedirler. İnsan haklarını ve özgürlüklerini kısıtlayan eğilimler barışın sağlanmasını güçleştirmektedir. İnsani kalkınma için kişisel ve küresel güvenliğin düzenli sağlanması ve korunması gerekmektedir. Bunun sağlanması içinde barış ve güvenlik adlı küresel kamu malının etkin bir şekilde yönetimi gerekmektedir.

Uluslararası kuruluşlar, küresel kamu mallarının sağlayıcılarıdır ve Güvenlik konseyi barış ve güvenliğin pratikte koruyucusudur. Barış ve Güvenliğin üretiminde, ulusal devletler önemli rol oynamaktadır. Ülkelerin eğitim, sağlık ve refah seviyelerinin yükselmesi için yaptıkları harcamalar barış sağlanması ve korunması için gerekli olan harcamalardır.

Kaynaklar

- TEKİN, A., VURAL, İ.Y. Global Kamusal Malların Finansman Aracı Olarak Global Vergi Önerileri, http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler%5CAhmet%20TEK%20C4%B0N%20-%20C4%B0stiklal%20Y.%20VURAL%5C323-337.pdf, (er.trh:05.01.2008).
- DAĞI, İ.D.(2004). İnsan Hakları ve Uluslararası Sistem, Uluslararası İnsan Hakları, Sempozyumu, Bursa.
- DEDEBEK, E(2015). Küresel Kamusal Mal Olarak Barış ve Güvenlik, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara.
- DEMIRDÖĞEN, Ü.D.(2006). Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Operasyonları ve Güç Kullanma Olgusu, Akseniz İ.İ.B.F. Dergisi, <http://www.akdeniz.edu.tr/iibf/dergi/Sayi11/15demirdogen.pdf>.
- FERRONI, M., A. MODY (2002) (Eds.). International Public Goods: Incentives, Measurement and Financing, Washington D.C. Kluwer Academic Publishers and World Bank.
- GOULDING, M. (1993). The Evolution of United Nations Peacekeeping, International Affairs, 451-464.
- KAUL, I., GRUNBERG, I. STERN, M.A.(1999). Defining Global Public Goods, I.Kaul, I.Grunberg, M.A. Stern (der), Global Public Goods, UNDP,Oxford University, Oxford.
- KAUL, I., CONCEICAO, P., LE GOULVEN, K., MENDOZA, R.(2002).Why Do Global Public Goods Matter Today, I.Kaul, P.Conceicao, K.Le Goulven ve R.U.Mendoza (der), Providing Global Public Goods, Oxford University.
- KANT, I.(1960). Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme, (Çev. Yavuz Abadan – Seha L. Meray), Ankara.
- KANBUR, R., SANDLER, T., ve MORRISON, K. M. (1999). The Future of Development Assistance: Common Pools and International Public Goods. ODC Policy Essay.
- KAYA, İ.(2006). BM Lübnan Barış Gücü: UNIFIL, <http://www.usakgundem.com/yazarlar.php?id=384&type=18>, (er.trh.08.02.2009).
- KIRMANOĞLU, H., YILMAZ, B.E., SUSAM, N.(2006). “Maliye Teorisinin Çıkmazı: Küresel Kamusal Mallar (Kalkınma Yardımları İçinde Küresel Kamusal Malların Finansmanı”, Maliye Dergisi, Sayı:150, Ocak-Haziran.
- INTRILIGATOR, M.D.(2007a). Economics and the Problems of Armed Conflict, War And Peace, Arms, War, And Terrorism In The Global Economy Today, (der) Wolfrn Elsner, Hamburg, Transcation Publishers,
- INTRILIGATOR, M.D.(2007b). Global Security and Human Security, War and Poverty, Peace and Prosperity Conference, Newyork.
- MENDEZ, R.P.(1999).Peace As A Global Public Good, I.Kaul, I.Grunberg, M.A. Stern (der), Global Public Goods, UNDP,Oxford University, Oxford.
- MARTIN, L.L.(1999).The Political Economy Of International Cooperation, I.Kaul, I.Grunberg, M.A. Stern (der), Global Public Goods, UNDP,Oxford University, Oxford.
- REICH, S. (2004).Human Security As A Global Public Good, The Courier ACP-EU, January-February-March.

YILMAZ, E.B.(2010). “Barış ve Güvenlik: Küresel Kamu Malı Olarak Sunumu ve Finansman Mekanizmaları, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi”, Cilt:10, Sayı:1, ss.137-158.

<http://www.ihd.org.tr/bulten/baris2002.pdf> (01.09.2002), Erişim tarihi: 02.01.2008.

<http://www.barobirlik.org.tr/insanhaklari/mevzuat/ub/belgeler/bmsarti.pdf>

Die Türkische Gebärdensprache im Osmanischen Hof

Meltem YETİŞYİĞİT (Phd Student)

*Çukurova University, Faculty of Education, Department of German Language Education,
Adana/Turkey.*

Abstract

Sign language is a special way of communication. It is a visually perceptible natural language. Manual and non-manual characters are used as means of expression. Thus, one communicates with the help of the hands, the arms, the upper body in a combination of gestures, facial expressions, silently spoken words and posture. There is no talk of an international sign language, it is believed that there are over 100 different sign languages in the world. In addition, there are also dialects within the sign languages. In this study, we handle the sign language in the Ottoman court in the hand. Thus, we would like to highlight the peculiarities and use of sign language in the Ottoman court.

Keywords: sign language, linguistics, communication, Ottoman court

Einleitung

Die Gebärdensprache ist eine besondere Art der Kommunikation. Sie ist eine visuell wahrnehmbare natürliche Sprache, die hauptsächlich von nicht hörenden und schwer hörenden Menschen verwendet wird. Es werden manuelle (Hände und Arme) und nichtmanuelle Zeichen als (Kopf und Oberkörper) Ausdrucksmittel verwendet. Somit kommuniziert man mithilfe der Hände, der Arme, des Oberkörpers in einer Verbindung von Gestik, Gesichtsmimik, lautlos gesprochenen Wörtern und Körperhaltung (Steinbach, 2007, S. 137, Boyes Braem, P. 1995/2, S.17).

Von einer internationalen Gebärdensprache ist nicht die Rede, es wird vermutet, dass es über 100 verschiedene Gebärdensprachen auf der Welt gibt. Zudem gibt es auch innerhalb von den Gebärdensprachen Dialekte (Arik, 2016, S.7-22, Steinbach, 2007, S.138). Das Fingeralphabet dient als Ergänzung für Begriffe, die sich nicht mit der Gebärdensprache darstellen lassen. Es wird zur Buchstabierung von Eigennamen von Personen, Begriffen, Städten, sowie

Organisationen verwendet. Der Unterschied zwischen dem Fingeralphabet und der Gebärdensprache liegt darin, dass bei der Gebärdensprache eine einzelne Bewegung einem Wort entspricht, während beim Fingeralphabet das Wort buchstabiert wird (Boyes Braem, P.,1995/2,S.146f).

Die meist verbreiteten Gebärdensprachen auf der Welt sind die American Sign Language (ASL), gebraucht in Nordamerika, auf karibischen Inseln außer Kuba, in Teilen von Zentral-Amerika und einigen afrikanischen und asiatischen Nationen, die Britische (British Sign Language BSL), die Französische (Langue des Signes Française LSF), und die Deutsche (Deutsche Gebärdensprache DGS) (Akalın, 2013/55, S.1496).

Die Gebärdensprache in der Türkei wird als TİD (Türk İşaret Dili / Türkische Gebärdensprache) bezeichnet. Im Hinblick auf die Geschichte wird vermutet, dass die TİD zu den ältesten Gebärdensprachen zählt, die von keiner anderen Gebärdensprache hergeleitet ist und auch geschichtlich keine direkte Verbindung zu anderen Gebärdensprachen hat. Trotz allem sind aber die Quellennachweise sehr begrenzt (Batır, 2008; İlkbaşaran 2013; Miles, 2009, in Akmeşe 2016/17(3), S.343, Akalın, 2013/55, S.1496, Arık, 2016).

Im Allgemeinen berichten die Quellen viel mehr über die Persönlichkeiten und Lebensweise der Gehörlosen als über die Eigenart der Gebärdensprache an sich selbst. Außer in den osmanischen Archiven bringen Evliya Çelebi in seinem Reisebuch (Seyahatnâme) und Ali Ufki Bey (Albertus Bobovius) in seinem Werk (Topkapı Sarayında Yaşam) die wichtigsten Belege über die Gehörlosen in der osmanischen Zeit dar (Akalın, 2013/55, S.1496). Darüber hinaus basieren fast alle Forschungen über die Gebärdensprache der osmanischen Zeit auf ausländischen Forschern. Diese Forschungen gehen auf Erinnerungen, Reiseberichte, Memoiren, Tagebücher der Reisenden, Musiker, Kaufleute, Abgesandte, die die Gelegenheit hatten im osmanischen Hof zu verweilen, zurück (Miles,2000).

Über die Gebärdensprache findet man sowohl im Kutadgu Bilig von Yusuf Has Hacib, das vom 11. Jahrhundert stammt, als auch in dem Hauptwerk „Sammlung der Sprachen der Türken“ (Dîvânu Lugâti't-Türk) von Kaşgarlı Mahmud (Mahmud al-Kāschgharīs) relevante Hinweise (Akalın, 2013/55, S.1496). In der Kutadgu Bilig von Yusuf Has Hacib erzählt der älter gewordene Ögdilmiş, dass er sich mit den Menschen mit der Zeichensprache verständigen kann (zitiert nach Akalın, 2013/55, S.1496)“.

„yırak eştür erdi kulak tutsa ma

bu kün boldt elgin özüm imleme“ (KB 5642, in Akalın, 2013/55, S.1496)

„Uzaklardan duyardım kulak tutsam

Bugün artık ben insanlarla işaretle anlaşırım (zitiert nach Akalın, 2013/55, S.1496)“.

„Ich hätte mit gespitzten Ohren von weit weghören können, verständige ich mich jedoch heute mit Menschen durch die Zeichen“. (zitiert nach Akalın, 2013/55, S.1496, übers. von, Yetişyiğit)

Der Kaşgarlı Mahmud erwähnt in seiner Dîvânu Lugâti't-Türk, das Wort „imleşmek“, wobei dieses Wort auf die Verständigung mit dem Zeichen hindeutet (zitiert nach Akalın, 2013/55, S.1496).

„Ol anın bile eligin imleşdi“ (DLT,I,242-8, in Akalın, 2013/55, S.1496)“

„O, onunla elle işaretleşti, karşıdaki de onun gibi yaptı“ (zitiert nach Akalın, 2013/55, S.1496).

„Er verständigte sich mit Ihm durch Handzeichen, der Gegenüber ihm, tat auch das Gleiche“ (zitiert nach Akalın, 2013/55, S.1496 übers. von, Yetişyiğit)

Gebärdensprache im Osmanischen Hof

Die Taubstummen, die im osmanischen Hof offizielle Bedienstete waren, wurden „Bî-zebân“ (Stumm) oder „Dilsiz“ (Zungenlosen) genannt. Sie wurden für die innere Sicherheit bzw. für den Schutz der Staatsgeheimnisse in der Zeit von Fatih Sultan Mehmet, sogar laut einer Überlieferung schon zurzeit von Sultan Yıldırım Beyazıt aufgenommen. Im osmanischen Hof lebten die meisten „Zungenlosen“ in der Regierungszeit von Sultan Murad III. Diese Klasse wurde vom 14. bis zum 19. Jahrhundert ausschließlich im „Enderun“ für die inneren Dienste, ab dem 19. Jahrhundert in der Bab-i Ali (Hohe Pforte) eingesetzt. Somit konnten ohne jegliche Sorgen vertrauliche Angelegenheiten des Staates in deren Gegenwart besprochen werden (Özcan, 1994, Band 9, S.304-305).

Wo das Schweigen, wie am osmanischen Hof, Gold war, war es für die „Zungenlosen“ in dieser geschlossenen Gesellschaft eine einzigartige Situation, als Minderheit mit ihrer Sprache Vorteile zu erzielen (zitiert nach Miles, 2000.).

Im Laufe der Zeit gewann die Positionierung der Zungenlosen im Leben der Sultane an Bedeutung. Sie wurden sogar die engst Vertrauten Diener des Sultans (Özcan 1994, Band 9, S.304). Sie waren nicht nur Henker, amüsierten nicht nur den Herrscher, oder waren bei geheimen Gesprächen präsent, sie konnten sich im Harem (Frauenbereich), im Selamlık (Männerbereich) sogar in

den privaten Gemächern des Sultans bewegen, was Prestige bedeutete (Dikici 2006, S.113, in Demir 2010/54, S. 3, Miles, 2000).

In vielen Quellen ist auch zu lesen, dass die Taubstummen sich sowohl mit dem Herrscher als auch mit den Staatsmännern mit der Gebärdensprache verständigen konnten (vgl. Özcan, 1994, Miles 2000.). In den Memoiren von Albert Bobovius, dem späteren Santuri Ali Ufki Bey, der im 17. Jahrhundert im osmanischen Hof als Hauptdolmetscher und Musiker fungiert hatte, sind bemerkenswerte Hinweise über den Gebrauch der türkischen Gebärdensprache im osmanischen Hof zu finden (Miles, 2000).

Bobovius erzählt in seinen Memoiren, dass in der Gebärdensprache nicht nur alltägliche Unterhaltung geführt worden ist. Laut seiner Angaben hat man in der Gebärdensprache Geschichten und Märchen erzählt bzw. religiöse und moralische Unterhaltungen geführt (Berktaş, 2002, S. 29).

Sarayda elli veya altmış kadar dilsiz ya da bî-zebâni de vardır; bu doğuştan dilsiz kişiler büyük ve küçük odalarda yatar, ama gündüzleri Ağalar Camii'nin önünde otururlar. Padişahın maaş Bağlatıp ihsanlarda bulunduğu, saraydan çıkmış diğer dilsizler onların ziyaretine gelir, sağır-dilsiz dilinde daha uzman oldukları ve her şeyi işaretlerle ifade edebildikleri için, gençlerle söyleşip çeşitli masallar ve öyküler anlatarak, Kur'an okuyarak, Peygamberlerinin adlarını ve dilsiz dilinin her türlü ilginç sözcüklerini belleterek onları yetiştirirler (zitiert nach Berktaş, 2002, S. 29, Akalın, 2013/55, S.1497).

Im Serail lebten um die 50 bis 60 Zungenlose oder Bi-zebani; diese von Geburt an stumme Personen, schliefen in großen und kleinen Räumen, aber tagsüber saßen sie vor der Ağalar Moschee. Die Stummen, die vom Padişah begnadigt, belohnt, besoldet und ihre Freiheit bekommen haben, besuchten die im Serail wohnenden täglich. Da sie mächtig der Gebärdensprache waren, und alles mit der Gebärdensprache ausdrücken konnten, unterhielten sie sich mit den Jünglingen, erzählten ihnen Geschichten und Märchen, lasen vom Koran, brachten ihnen die Namen ihrer Propheten bei, und eigneten die ganzen, außergewöhnlichen Wörter der Gebärdensprache an (Berktaş, 2002, S. 29, Akalın, 2013/55, S.1497, übers. von, Yetişyiğit).

1583 war die Anwendung der Gebärdensprachen im osmanischen Hof sehr verbreitet. Sie wurde sogar von einem Teil der Serail-Bewohner, den oberen Würdenträgern und den Sultanen beherrscht. Bis Mitte des 17. Jahrhunderts war es so weit, dass schwer verständliche Themen ohne jegliche Probleme zum Ausdruck gebracht wurden (Miles, 2000). Bobovius erwähnt in seinen Memoiren, dass im Hof des 17. Jahrhunderts die Gebärdensprache eine geheime und prestigevolle Sprache war (Berktaş 2002, S.109).

Padişah gezintiye çıkmak üzere ata veya kayığa bindiğinde iç oğlanlarının avluda top oynamalarına izin vermek de âdettendir; ama bir odanın iç oğlanları başka bir odanunkilerle bir araya gelmeye cesaret edemez ve başka bir odada dostları ya da tanışları varsa, tek yapabildikleri onlarla dilsiz işaretleriyle konuşmaktır; hepsi bu biçimde iletişim kurmayı az çok bilir; bu anlaşma biçimi sarayda son derece yaygındır. Has odalılar da istediklerini genellikle sadece el hareketleri ve işaretlerle buyuran padişahın huzurunda kendi aralarında konuşabilmek için [bu işaret dilini] eksiksiz olarak bilmek zorundadır (zitiert nach Berktaş 2002, S.109).

Wenn der Padişah Ausritt oder mit dem Kutter fuhr war es üblich den rekrutierten Knaben die Erlaubnis zu geben im innen Hof mit dem Ball zu spielen. Keins von den Knaben hatte den Mut, sich mit einem anderen Knaben von einem anderen Gemach zu treffen. Falls sie aber Freunde oder Bekannte von anderen Gemächern hatten, unterhielten sie sich untereinander mit Hilfe der Taubstummensprache. Mehr oder weniger konnte sich jeder von Ihnen auf diese Weise unterhalten. Diese Art der Verständigung war im Serail sehr verbreitet. Da der Padişah seine Wünsche meistens mit der Gebärdensprache äußerte, mussten sogar die Knaben, die die privaten Gemächer beaufsichtigten die Gebärdensprache tadellos beherrschen um sich untereinander zu verständigen (Berktaş, 2002, S.109, übers. von, Yetişyiğit)“.

Die beiden bedeutenden osmanischen Historiker Mustafa Sâfi und Hasan Bey-zâde berichteten auch über die Gebärdensprache im osmanischen Hof. Mustafa Sâfi beobachtete zurzeit von Sultan Ahmet I., dass der Sultan sich mit seinen Gehilfen in der Sprache der Bizebânen unterhalten hatte (Sâfi 2003, S. 69, Dikici 2006, S.55).

Hasan Bey-zâde erwähnt, dass sich Safiye Sultan in der Sprache der Zugenlosen (Stummen) äußerte, nach dem sie gemerkt hatte, dass ihre Bestellungen an ihren Sohn Mehmet III. von dem Bi-zebân falsch weitergeleitet worden waren (Bey-zâde 2004; C.3., S. 544).

Im Hinblick auf diese Berichte wäre es durchaus nicht falsch zu behaupten, dass im osmanischen Hof die Gebärdensprache nicht nur von den Taubstummen, sondern auch von den Haremsdamen, den oberen Würdenträgern, den Bediensteten, der Familie des Sultans, eine bewusst gesprochene, für viele Zwecke angewendete prestigevolle Geheimsprache war (Demir 2010/54, S. 4).

Man kann mit diesem Wissen Rückschlüsse auf die Eigenschaft der türkischen Gebärdensprache und ihren Umfang ziehen. Durchaus kann man sagen, dass die im osmanischen Hof neu aufgenommenen Taubstummen die Gebärdensprache nicht gut beherrschen konnten, sondern im Laufe ihres

Aufenthaltes von den Älteren ausgebildet wurden. Rückschlüssig kann man auch erwähnen, dass sie den Koran nicht lesen konnten, da der Koran mit der arabischen Schrift geschrieben ist. Aber es ist davon auszugehen dass die Älteren die Fähigkeit hatten, in der Gebärdensprache ihnen die arabische Schrift zu vermitteln. Außer der Schriftsprache sollte auch bemerkt werden, dass die Eigennamen sowie die Namen der Propheten nur mit dem Fingeralphabet zu erklären sind, was uns den Hinweis darauf gibt, dass man schon damals das Fingeralphabet gekannt haben musste (Akalin, 2013/55, S.1497).

Die erste Schule für Taubstumme und Blinde im Osmanischen Reich

Dieses begrenzte Wissen über die Taubstummen im osmanischen Hof gibt eine Idee darüber, wie sie gelebt haben, wie ihre Ausbildung war und wie die Gebärdensprache gebraucht wurde. Über die Taubstummen außerhalb des Serails gibt es fast keine Information darüber, wie sie sich untereinander verständigten, ob sie eine Ausbildung hatten, wie die Verbreitung der Gebärdensprache war, das alles liegt im Dunklen (Akalin, 2013/55, S.1497). Das einzige was man dazu sagen könnte, wäre, dass Taubstumme und Blinde den Koran lasen oder bei der Mevlit-Feier rezitierten (Günay, R., Görür. H.I, 2013, S.55).

Als am Ende des 19 Jahrhunderts die Taubstummen und die Blinden Schwierigkeiten hatten, einen Platz in der Gesellschaft zu finden, suchte die osmanische Regierung nach Lösungen. Somit wollte man diese Missstände beseitigen und diese Menschen in das soziale Leben integrieren (Günay, R., Görür. H.I, 2013, S.55).

Aus diesem Grund wurde beschlossen Bildungseinrichtungen zu eröffnen, die einen spezifischen Lehrplan benötigten, um den derzeitigen Mangel an Bildungseinrichtungen zu ergänzen. Zu diesem Zweck wurde mit der Empfehlung eines Österreicherers namens Ferdinand Grati, in der Zeit von Abdülhamid II. am 1 Oktober 1889, die erste Taubstummen und Blindenschule (Sağır, Dilsiz ve A'mâ Mektebi) in Istanbul mit 30 Schülern eröffnet (Günay, R., Görür. H.I, 2013, S.55, Akalin, 2013/55, S.1497). Nachdem sich viele Verwandte von den Einflussreichen und wohlhabenden Familien an dieser Schule angemeldet haben, kam diese Schule unter den Obhut dieser Familien. Der Lehrplan lehnte sich an ähnliche Schulen in Europa an (Günay, R., Görür. H.I, 2013, S.55, Akalin, 2013/55, S.1498).

Weil so ein Lehrplan das erste Mal im Osmanischen Reich durchgeführt wurde und weil es an Erfahrungen fehlte, musste sich Grati mit den anderen Lehrern an der Schule über das Alphabet, die sie den taubstummen Schülern

beibringen wollten, entscheiden. Zu diesem Zweck wurde das Französische Fingeralphabet, das von allen Nationen in Taubstummschulen, mit einigen kleinen Veränderungen, um es an das osmanische Alphabet anzupassen vornahm, anerkannt (Günay, R., Görür. H.I, 2013, S.66). Dieses Fingeralphabet, in dem die Buchstaben nur mit einer Hand gezeigt werden, ist bis heute das einzige nachweisbare Fingeralphabet (Akalm, 2013/55, S.1498).

Dieses Alphabet wurde zu einem wichtigen Schritt in der Ausbildung von Tauben und Stummen. Ein großer Schritt überhaupt im osmanischen Bildungswesen, welches auf dem Weg war, sich zu verwestlichen. Nach der Eröffnung der Schule erhielten die eingeschriebenen Schüler laut dem Punktschriftsystem Lese- und Musikunterricht (Günay, R., Görür. H.I, 2013, S.68).

Aus verschiedenen Gründen, darunter auch hauptsächlich, dass man kein festes Schulgebäude finden oder bauen konnte, nahm mit der Zeit die Popularität dieser Schule und die Schülerzahl ab. Somit wurde die Abteilung von den Taubstummen und Blinden in den Jahren 1897-98 geschlossen. Die Taubstummschule wurde später nach der Gründung der türkischen Republik 1926 in Izmir mit der Taubstummen und Blindenschule Izmir vereint (Günay, R., Görür. H.I, 2013, S.68,69, Gök, S.1958, S.12, in. Akalm, 2013/55, S.1498).

Schlussfolgerung

Im Großen und Ganzen wäre es nicht falsch zu sagen, dass die Gebärdensprache im osmanischen Hof als eine Prestigesprache zu sehen war. Eine Prestigesprache, die wie eine zweite Sprache (eine Fremdsprache) war. Ein Leben in einer geschlossenen Gesellschaft, so wie im osmanischen Hof zu führen, war bestimmt nicht sehr leicht, trotz alledem sehen wir, dass die Taubstummen sowohl im osmanischen Hof als auch draußen von der Gesellschaft nicht ausgeschlossen wurden. Durchaus ist es auch anzunehmen, dass die Gebärdensprache im osmanischen Hof als eine lebende Sprache sich weiterentwickelt hat.

Rückblickend auf diese Zeit ist es traurig zu sehen, dass die erste Taubstummen- und Blindenschule aus diversen Gründen bis Ende des osmanischen Reiches ihre Existenz zeigen konnte.

Literaturverzeichnis

- AKALIN, H. 2013/55, Türk İşaret Dili, Yeni Türkiye Dergisi, Ankara
- AKIN, H. 2015, Struktur und Grammatik der Gebärdensprache, München, Grin Verlag,
- AKMEŞE, P. 2016/C.17, Sayı 3, Türk İşaret Dili Eğitimi ve Yüksek Öğretim Programlarında İşaret Dili Dersi, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi
- ARIK, E. 2016, Geçmişten geleceğe Türk işaret dili araştırmaları. In Arık, E. Ellerle Konuşmak: Türk İşaret Dili Araştırmaları, İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları
- BATIR, B. 2008, An historical overview of development of the education of deaf, mute, and blind children in Turkey. International Review of Turkology, 1(2),
- BEY-ZÂDE, H. 2004., Hasan Bey-zade Tarihi C.3., Haz. Aykut, Ş.N., Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları
- BOBOVIUS, A. (Ali Ufki Bey), 2002, Topkapı Sarayı'nda Yaşam, Ç:Ali Berktaş, İstanbul, Kitap Yayınevi
- BOYES BRAEM, P 1995, Band 11/ 2, Internationale Arbeiten zur Gebärdensprache und Kommunikation Gehörloser, Einführung in die Gebärdensprache und ihre Forschung, Hamburg, Signum Verlag
- DEMİR, S.A. 2010, Sayı54, Sessizliğin Dili: Türk İşaret Diline Dair Gözlemler, Ankara, Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Ahmet Yesevi Üniversitesi
- DIKICI, A.E. 2006, Imperfect Bodies, Perfect Companions? Dwarfs and Mutes at the Ottoman Court in the Sixteenth and Seventeenth Centuries, Master Thesis Sabancı University.
- GÜNAY, R., GÖRÜR. H.I, 2013, Osmanlı Devleti'nde Sağır, Dilsiz ve A'mâ Mektebi, dergiler.ankara.edu.tr <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/18/1779/18788.pdf> abgerufen 22.05.2018
- MILES, M. 2000, Singing in the Seraglio: mutes ,dwarfs and gestures at the Ottoman Court 1500 – 1700, <https://www.independentliving.org/docs5/mmiles2.html> abgerufen am 20.05.2018
- MILES, M. 2009, Deaf People, sing Language and Communication, in Ottoman and Modern Turkey: Observation and excerpts form 1300 to 2009. <https://www.independentliving.org/files/miles200907.pdf> abgerufen am 21.05.2018
- ÖZCAN, A. 1994/C.9, „Dilsiz“, Islam Ansiklopedisi, İstanbul, Diyanet Vakfı
- SÂFI, M. 2003, Zübdetü't Tevârih., Çuhadar, I.H, Mustafa Sâfi'nin Zübdetü't- Tevârih'i, C.1., Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları
- STEINBACH, M. et.al., 2007, Schnittstellen der germanistischen Linguistik, Stuttgart. Springer-Verlag GmbH

Hasan Kazım Kalkan: Nazi İmparatorluğundan Günümüz Almanyasına Örtmece Sözlerin Politikacıyla İmtihanı

Büşra KAYA

Batman University, Institute of Social Sciences

E-Mail: bsrky_@windowslive.com

Yazar Hakkında

Dr. Hasan Kazım Kalkan, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans eğitimini tamamlamıştır. Halen Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Kitap Hakkında

Alman Dili ve Edebiyatı ile ilgili nitelikli eserleri bulunan Öğr. Gör. Dr. H. Kazım Kalkan tarafından yazılan eser; 2018 yılında Berikan Yayınevi tarafından basılmıştır. Eserin ön kapak tasarımında geçmişten günümüze Almanya'yı temsil eden bir fotoğraf kullanılarak, içeriğinde Almanya'nın dönemsel süreçlerine değineceği imajını vermektedir. Arka kapakta ise kitabın öz içeriğini yansıtan kısa bir yazı aktarılmıştır.

Kalkan'ın kitabı iki bölümden oluşmaktadır. Bunlar; giriş bölümünün de dâhil edildiği birinci bölüm ve sonuç ile kaynakçanın da dâhil edildiği ikinci bölümdür. Birinci bölümde beş alt başlık ile daha çok kavram tanımlamalarına yer verilmiş olup ikinci bölümde ise bu kavramlar örneklendirilmiştir.

Kitabın giriş kısmında; daha önce politik örtmecenin konulaştırıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanmadığına, dolayısıyla ele aldığımız kitabın özgünlüğüne vurgu yapılmıştır. Birinci bölümü oluşturan alt başlıkların ilkinde örtmece kavramı tanımlanmış, içinde bulunduğumuz sosyal-toplumsal kimliklerin yarattığı ön yargıların örtmeceye nasıl sebep olduğu aktarılmış,

adlandırma ve kelimelerin bu ön yargılara ne denli etkili olabileceği anlatılmıştır. Kitabın ikinci bölümünde örtmecenin detaylı anlatımı ve çeşitli kaynaklardan alınan örtmece örneklerine yer verilmiştir. Devamında ise örtmece kavramının Almancaya geçiş süresine, yani tarihsel gelişimine değinilmiştir. Örtmecenin farklı kişiler ve ülkelerce ele alınmış farklı türleri olsa da hepsinin temelini iki türe dayandığını görmekteyiz. Genellikle tercih edilen, açık ve gizli örtmecelerdir ve kitapta da bu kavramların kullanıldığını görmekteyiz. Örtmecenin en büyük etkeni tabulardır. Tabular söz konusu olduğunda istenmeyeni duymak rahatsız edici durumlara sebep olmaktadır. Bu bağlamda; tabuların örtmece kullanımına yönelimi tetiklediği yadsınamaz bir gerçektir. Buna dayanarak tabular, ahlaki değerler ve modern toplumda tabulara değinilmiştir. Örtmecenin oluşum yolları, örtmecenin değişim sürecinden bahsedilmiştir. Örtmece var olan durum ve içinde bulunulan zamana göre değişkenlik gösterebilir. Örtmece ve yalan ilişkisi ele alınmış; kimi dil bilimciler gizli örtmecelerin yalan olduğu savını desteklese de esasen yalandan farklı olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra yalnızca dil bilimcilerin ele alabileceği bir kavramdan daha fazlası olduğuna ve birçok disiplini ilgilendiren bir kavram olmasına dikkat çekilmiştir. Devamında gelen üçüncü kısımda ise politik örtmece kavramının detaylı tanımlanmasına, sınırlanmalarına ve kullanım amaçlarına değinilmiştir. Politik örtmeceler genelde gizli örtmeceler olarak kullanılırlar. Sınırlanmaları ise; rakip politikacılar, hitap ettikleri kesim ve yönetime geçtikten sonra hedef kitleye yönetim ile ilgili hitabıdır. Kullanım amaçları hem halk gözünde politikacının zedelenen imajını düzeltmek hem de can sıkıcı bazı yönetsel sorunların kamuoyuna duyurulmasıdır. Dördüncü kısma geçildiğinde Nazi Almanya'sında Dil konusu ele alınmıştır. Bu süreçte Hitler önceliği propagandaya vermiştir. Çünkü dil ile toplumu yöneteceğine inanmış, propagandalar ile istediği süreci zihinlere işlemeyi hedeflemiş ve başarmıştır. Propagandaların yanı sıra kısaltmaların zihinsel dönüşüm etkisinden yararlanarak, aslında olumsuz olan kavramları insanların zihninde lehine çevirmeyi başarmıştır. Bunun yanı sıra "Körü körtüne" gibi bağlayıcı kelimeleri sürekli kullanarak insanları zihinsel anlamda yarattığı ideolojiye bağımlı hale getirmiştir. Bu dönemde kelimelerin anlamca içi boşaltılarak farklı anlamlar yüklenmiştir. Bu şekilde insanlar yeni anlamlara ve bu anlamların taşıdığı zihniyete aidiyet hissetmişlerdir. İkinci bölüme geçmeden önceki son kısım olan beşinci kısımda; Doğu Almanya'da Dil başlığı altında, o dönemde merkezi insan değil ideoloji olan bir yönetimin var olduğunu ve Doğu-Batı Almanya arasındaki yönetim farklılıkları ve benzerliklerinin neler olduğunu görüyoruz. Her iki yönetim biçimi için insanları nasıl etkilediklerine ve dilin nasıl kullanıldığına değinilmiştir.

Kavramları ve bu kavramların politik açıdan ele alınışını birinci bölümde

inceleyerek; ikinci bölüme örnek olaylar ile devam edilmiştir. Bu bölümde Hitler döneminde yoğun olarak dilin; halkı etkilemek için örtmeceler aracılığı ile kullanıldığı görülmektedir. Resmi gazete, kamuoyu açıklamaları, silahlı kuvvetler ve ordu raporlarından yararlanılarak bu örtmece örneklerine yer verilmiştir. Doğu Almanya için de durum aynı olup, var olan ideolojiye halkı bağlamak amacı ile dil yoğun olarak örtmeceler ile kullanılmıştır. Günümüz Almanya'sı için durum biraz daha farklı olarak görülmektedir. Örtmeceler; halkı etkilemek, var olan bir ideolojiye ya da inanca bağımlı hale getirmek için değil, var olan askeri, ekonomik, eğitim, iş ve istihdam gibi konular ile ilgili sorunların olumsuz etkilerini kamuoyuna en az şekilde yansıtmak adına kullanılmakta olduğu verilen örneklerle görülmektedir.

Sonuç olarak; örtmecelerin alt başlığı olan, politik örtmeceler konusunu incelemek isteyen araştırmacılar için gerek teorik bilgiler açısından açıklayıcı ve zengin içeriği ile gerekse hayatın içinden alınmış örnekler ile bu bilgileri desteklemesi ile bu kitabın göz ardı edilemez bir fayda sağlayacağı açıktır. Daha önce Türkiye'de bu konu üzerine hiç kitap yazılmamış olması da aslında bu kitabın gelecekte bu konu üzerinde çalışacak kişilere yol gösterici niteliğinde olacağını göstermektedir. Kitap, alman kültürünü bilen ve yabancı dil eğitimi konusunda uzman bir akademisyen tarafından yazılmış olması, ayrıca alanda bu konuyu işleyen ilk kitap olması dolayısıyla büyük bir önem kazanmaktadır. Eser bu bağlamda araştırmacılar; özellikle dil ve tarih bilimciler için güçlü bir kaynak niteliğindedir.

Eserin Künyesi

KALKAN Hasan K. (2018). Nazi İmparatorluğundan Günümüz Almanyasına Örtmece Sözlerin Politikacıyla İmtihanı. Ankara: Berikan Yayınevi. 178 sayfa. ISBN: 978-605-7501-21-9.

Editorial Board

Prof. Dr. Dibyesh ANAND

University of Westminster, United Kingdom

Prof. Dr. Alfredo Saad-FILHO (Political Economy)

SOAS University of London, UK

Prof. Dr. Anna SLOCINSKA (Management Studies)

Çeştochowa University of Technology, Poland

Prof. Dr. Birgit MAHNKOPF (Politics)

Berlin School of Economics and Law, Germany

Prof. Dr. Cüneyt AKAR (Business Studies)

Bandırma Onyedü Eylül University, Turkey

Prof. Dr. Dibyesh ANAND (International Relation)

University of Westminster, UK

Prof. Dr. Dursun ZENGİN (Literature)

Ankara University, Turkey

Prof. Dr. Ergün SERİNDAG (Linguistik)

Çukurova University, Turkey

Prof. Dr. F. Burcu CANDAN (Marketing Studies)

Kocaeli University, Turkey

Prof. Dr. Gülriiz KOZBE (Art History)

Batman University, Turkey

Prof. Dr. Hakan KAPUCU (Finance)

Kocaeli University, Turkey

Prof. Dr. Hun Joo PARK (Public Policy)

KDI School of Public Policy and Management, S.Korea

Prof. Dr. İsmail ŞİRİNER (Macroeconomics)

Batman University, Turkey

Prof. Dr. İzzettin ÖNDER (Public Finance)

İstanbul University (Emiratus), Turkey

Prof. Dr. Joachim BECKER (Economics)

WU Vienna University of Economics and Business, Austria

Prof. Dr. Julia DOBREVA (Political Economy)

VUZF University, Bulgaria

Prof. Dr. Ljiljana MARKOVIC (Cultural Studies)

University of Belgrade, Serbia

Prof. Dr. Mike O'DONNELL (International Political Economy)

University of Westminster, UK

Prof. Dr. Mustafa ERDOĞDU (Fiscal Studies)

Marmara University, Turkey

Prof. Dr. Seçil Paçacı ELİTOK (Demography)

Michigan State University, USA

Prof. Dr. Şevket Alper KOÇ (Microeconomics)

Kocaeli University, Turkey

Prof. Dr. Şükrü ASLAN (Sociology)

Mimar Sinan Fine Arts University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Adem Erdem ERBAŞ (City & Urban Planning)

Mimar Sinan Fine Arts University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Bora ERDAĞI (Philosophy)

Kocaeli University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Murat AYDIN (Public Economics)

Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Yücel KARADAŞ (Sociology)

Gaziantep University, Turkey

Dr. Ayşe Gül KANBAK (Environmental Studies)

Batman University, Turkey

Dr. Derya DEMİRDİZEN ÇEVİK (Labour Studies)

Kocaeli University, Turkey

Dr. Emrah DOĞAN (Film Studies)

Bitlis Eren University, Turkey

Dr. Makbule Ş. ÖNVER (Urbanization)

Batman University, Turkey

Dr. Nihal Şirin PINARCIÖĞLU (Woman Studies)

Batman University, Turkey

Dr. Nuran ÖZE (Public Relations)

Bitlis Eren University, Turkey

Dr. Ömer Can SATIR (Music)

Hitit University, Turkey

Dr. S. Emre DİLEK (Tourism)

Batman University, Turkey

Dr. Şenel GERÇEK (Education)

Batman University, Turkey

Dr. Serkan DEMİRAL (French Language)

Batman University, Turkey

Dr. Vahdet ÖKOÇAK (Anthropology)

Hitit University, Turkey

Dr. Yasemin DARANCIK (German Language)

Çukurova University, Turkey

Lec. Ebru NOYAN (English Language)

Batman University, Turkey